Biblioteca Polirom

Sam Savage

FIRMIN

Aventurile unei vieți subterane

POLIROM

Sam Savage

FIRMIN
Aventurile unei vieţi subterane

Traducere din limba engleză şi note
de Vali Florescu

POLIROM
2009

Sam Savage s-a născut în 1940 în Carolina de Sud. Preferinţa pentru produsele contraculturii l-a făcut să se integreze perfect în atmosfera creată de generaţia Beat. „Pe vremea aceea încă mai puteai să fii un delincvent intelectual”, a declarat Savage într-un interviu. A studiat filozofia la universităţile Yale şi Heidelberg. După câţiva ani petrecuţi la Paris şi un doctorat obţinut la Yale, a lucrat într-un atelier de reparat biciclete în Cambridge, Massachusetts, apoi s-a retras în Sud, unde a schimbat mai multe meserii (pescar, tâmplar şi tipograf, printre altele) şi a scris poezii care i-au fost publicate, dar nu-i plăceau şi fragmente de roman care-i făceau plăcere, dar nu ajungeau să fie publicate. *Firmin. Aventurile unei vieţi subterane,* romanul său de debut, a apărut în 2006, iar doi ani mai târziu a constituit revelaţia Târgului de Carte de la Frankfurt, drepturile de traducere fiind achiziţionate în peste 30 de ţări. Al doilea roman, *The Cry of the Sloth,* urmează să-i fie publicat în 2009.

Firmin, eroul cărţii omonime, s-a născut într-un cartier sărac din Bostonul anilor ’60, la subsolul unei librării. Acolo învaţă încetul cu încetul să citească, drept urmare a ingurgitării paginilor rupte din *Veghea lui Finnegan,* cu care mama lui a căptuşit culcuşul numeroasei sale familii. Înstrăinându-se tot mai mult de ai săi din pricina talentelor lui excepţionale, dar incapabil să comunice cu oamenii după a căror companie tânjeşte, Firmin îşi dă seama că îi e sortit să ducă o viaţă singuratică, deşi foarte bogată la nivel imaginativ. Totuşi, în urma unui şir de peripeţii şi cu un dram de noroc, el reuşeşte să se bucure de afecţiunea unui scriitor excentric şi de frumuseţea femeilor, încercând să supravieţuiască în haosul demolărilor şi modernizării cartierului, care tulbură traiul rozătoarelor şi al locatarilor umani deopotrivă.

Pentru Nora

„Într-o zi, Chuang Tzu adormi şi, în timp ce dormea, visă că e un fluture care zboară fericit. Iar acest fluture nu ştia că este visul lui Chuang Tzu. Când se trezi, după toate aparenţele din nou el însuşi, nu ştiu dacă e un om care se visează fluture ori un fluture ce se visează om.”

Învăţăturile lui Chuang Tzu

„Dac-ar fi ţinut un jurnal al suferinţei,
în el ar fi scris un singur cuvânt: Eu.”

Philip Roth

Capitolul 1

Întotdeauna mi-am imaginat că povestea vieţii mele, dacă şi când am s-o scriu, o să înceapă extrem de interesant: liric, stil Nabokov, „Lolita, lumină a vieţii mele, văpaie a viscerelor mele”[1]; sau, dacă n-am să fiu în stare s-o dau pe lirism, atunci cumva sentenţios-cuprinzător, ca la Tolstoi: „Toate familiile fericite seamănă una cu alta, fiecare familie nefericită este nefericită în felul ei”[2]. Lumea îşi aminteşte aceste cuvinte chiar şi atunci când a uitat absolut totul despre cărţile respective. Şi totuşi, când vine vorba despre cuvintele introductive, după mine, cele mai memorabile sunt acelea cu care începe *Povestea unei pasiuni*, de Ford Madox Ford: „Aceasta este cea mai tristă poveste pe care am auzit-o vreodată”. Am citit-o de zeci de ori şi încă mă dă pe spate. Ford Madox Ford era un Scriitor cu S.

De-a lungul vieţii mele de diletant care s-a chinuit să scrie, nu m-am luptat cu nimic atât de bărbăteşte – da, ăsta e cuvântul, *bărbăteşte* – cum m-am luptat cu primele cuvinte ale textului. Întotdeauna mi s-a părut că, dacă mi-ar ieşi cum trebuie aceste prime cuvinte, tot restul va urma de la sine. M-am gândit mereu la acea primă frază ca la un fel de pântece semantic, înţesat de embrionii plini de viaţă ai paginilor nescrise, mici crâmpeie scânteietoare de geniu ce efectiv abia aşteaptă să se nască. Din această matcă grandioasă se va ţese, ca să zic aşa, întreaga poveste. Ce deziluzie! Lucrurile aveau să se dovedească exact pe dos. Şi nu se poate în niciun caz spune că nu există multe începuturi reuşite. Uite, de pildă, cum sună ăsta: „La ora 3 dimineaţa, când a sunat telefonul, Morris Monk a ştiut, chiar înainte să ridice receptorul, că la capătul firului se află o damă şi a mai ştiut ceva: cu damele nu-i a bună”. Sau ăsta: „Cu puţin timp înainte de a fi tăiat în bucăţi de soldaţii sadici ai lui Gamei, colonelul Benchley a văzut în minte imaginea căsuţei lui albe din Shropshire, cu doamna Benchley şi copiii în prag”. Sau ăsta: „Paris, Londra, Djibouti, toate i se păreau ireale, acum că stătea printre rămăşiţele unei alte cine de Ziua Recunoştinţei, cu mama şi tatăl lui şi idiotul ăla de Charles”. Cine poate rămâne neimpresionat de asemenea propoziţii? Sunt atât de pline

de miez, atât de, îndrăznesc să spun, doldora de miez, că pur şi simplu ai sentimentul că plesnesc de toate capitolele nescrise – nescrise, însă deja prezente!

Însă, vai, în realitate, toate acestea erau doar nişte simple bule de aer şi fiecare dintre ele o nouă iluzie. Fiecare dintre aceste fraze atât de pline de promisiuni era ca o cutie de cadou frumos împachetată, strânsă cu ardoare la piept de mâna nerăbdătoare a unui copil, o cutie ce nu conţinea nimic altceva decât pietriş şi bucăţele de gunoi, deşi zornăia, vai, atât de ademenitor. El credea că sunt dulciuri! Eu am crezut că e literatură. Toate aceste fraze – şi multe, multe altele, la fel ca ele – s-au dovedit a fi nu trambuline către oceanul cuvintelor nescrise, ci bariere insurmontabile. Vedeţi dumneavoastră, erau prea bune. Nu le-aş putea egala niciodată. Unii scriitori nu-şi pot egala niciodată primul roman. Eu nu mi-aş putea egala niciodată prima frază. Şi uitaţi-vă la mine acum. Uitaţi cum am început asta, opera mea de căpătâi, capodopera vieţii mele: „Întotdeauna mi-am imaginat că povestea vieţii mele, dacă şi când.” Dumnezeule mare, „dacă şi când”! Sigur înţelegeţi la ce m-am referit. Nu există nicio speranţă. Trebuie să tai tot.

Aceasta este cea mai tristă poveste pe care am auzit-o vreodată. Ca toate poveştile adevărate, nu se poate şti cu precizie unde începe. Să cauţi începutul e ca şi cum ai încerca să descoperi izvorul unui fluviu. Dai la vâsle în susul apei luni de zile sub un soare arzător, printre hăţişurile verzi, mustind de apă, ale junglei, iar hărţile îmbibate de umezeală ţi se fac fărâmiţe în mâini. Pe jumătate înnebunit de speranţe deşarte, roiuri de insecte înţepătoare şi periculoase şi feste ale memoriei, la sfârşit nu reuşeşti să ajungi decât – punctul final al întregii tale căutări penibile – într-un loc jilav din junglă ori, în cazul unei poveşti, la un cuvânt sau gest total lipsit de sens. Şi totuşi, în nu ştiu ce punct mai mult sau mai puţin arbitrar de pe traseu, situat între locul cel jilav şi ocean, cartograful aşază pe hartă vârful compasului său şi acolo începe Amazonul.

La fel se întâmplă şi cu mine, cartograf al sufletului meu, atunci când caut începutul poveştii vieţii mele. Închid ochii şi înfig vârful ascuţit. Îi deschid şi descopăr o clipă, pâlpâind uşor, înfiptă în vârful compasului meu: ora 3:17 în după-amiaza zilei de 30 aprilie, 1961. Deschid brusc ochii şi mă concentrez asupra ei. Clipă, clipă-n vârf de ac,

unde-i insul plin de trac? Şi iată-mă cum mă uit – sau, mai exact, cum mă uitam – foarte atent peste marginea unui balcon şi nu mi se vede decât vârful nasului şi un ochi. Balconul respectiv era un loc de observaţie foarte bun pentru un privitor, un spectator atât de avid ca mine. De aici, puteam supraveghea întreg parterul prăvăliei, fără să fiu văzut de oamenii de dedesubt. În ziua aceea, magazinul era aglomerat, erau mai mulţi clienţi decât de obicei într-o zi lucrătoare şi zumzetul glasurilor lor se ridica plăcut spre tavan. Era o după-amiază frumoasă de primăvară şi unii dintre aceşti oameni fuseseră probabil la o plimbare şi se gândiseră la una şi la alta, când atenţia le-a fost distrasă de un anunţ uriaş, scris de mână, din vitrina prăvăliei: REDUCERE 30% LA CUMPĂRĂTURILE DE PESTE 20 DE DOLARI. Însă, de fapt, eu n-aveam de unde să ştiu asta, mai exact, ce-i atrăsese în magazin, dat fiind că la ora aceea nu ştiam nimic despre relaţia dintre marfă şi bani. Şi, într-adevăr, balconul, prăvălia, clienţii, chiar şi primăvara necesită explicaţii, digresiuni care, oricât ar fi de necesare, mi-ar îngreuna ritmul relatării, care îmi place să cred că e dinamic. E limpede că am exagerat – în entuziasmul meu de a pune în mişcare toate rotiţele maşinăriei, am sărit calul. S-ar putea să nu ştim niciodată unde începe o poveste, însă uneori putem spune unde *nu poate* începe, unde şuvoiul curge deja cu putere, dezăgăzuit.

Închid ochii şi-mi înfig iar compasul. Desfăşor clipa fluturândă şi-i prind aripile de birou: ora 1:42 dimineaţa, 9 noiembrie 1960. Era frig şi umed în Scollay Square din Boston şi biata şi neştiutoarea Flo – pe care aveam s-o cunosc în scurt timp drept mama – se adăpostise în subsolul unui magazin de pe Cornhill Street. Înnebunită de spaimă, reuşise, doar ea ştia cum, să se strecoare în capătul cel mai îndepărtat al unei fante foarte înguste dintre un cilindru imens de metal şi peretele din beton al pivniţei şi se făcuse ghem acolo, tremurând de frică şi de frig. Auzea de sus, de pe stradă, strigătele şi râsetele ce veneau dinspre piaţă. Fuseseră cât p-aci s-o prindă de data asta – cinci bărbaţi în uniforme de marinari, care băteau din picioare şi trăgeau şuturi şi strigau ca nişte descreieraţi. Se salvase alergând în zigzag – ca să-i inducă în eroare, sperând să se izbească unii de alţii ca proştii – când un pantof negru lustruit o izbise atât de puternic în coaste încât o azvârlise de-a curmezişul trotuarului.

Oare cum de reuşise să scape?

Aşa cum scăpăm de fiecare dată. Printr-un miracol: întunericul, ploaia, o crăpătură în uşă, un pas greşit făcut de urmăritor. *Urmărirea şi salvarea în cele mai vechi oraşe ale Americii.* În panica şi agitaţia ei, reuşise să se strecoare taman în capătul fantei din spatele chestiei de metal, în aşa fel încât doar o rază slabă de lumină ajungea până la ea dinspre subsolul iluminat, şi a stat acolo ghemuită mult timp, fără să se mişte. A închis ochii, încercând să nu se mai gândească la durerea din şold, şi s-a concentrat în schimb asupra căldurii îmbătătoare a pivniţei, ce i se ridica încet în trup, ca marea în timpul fluxului. Chestia de metal era delicios de caldă. Suprafaţa perfect emailată era plăcută la atingere şi şi-a lipit trupul tremurând de ea. Poate că a şi dormit. Da, sunt sută la sută sigur, a dormit şi s-a trezit cu forţele refăcute.

Şi atunci, timidă şi şovăitoare, probabil că s-a strecurat afară din bârlog şi a păşit în încăpere. Un neon ce zumzăia uşor şi atârna de două fire răsucite din tavan arunca o lumină albăstruie pâlpâitoare asupra spaţiului ei locativ. Spaţiului *ei* locativ? Să mori de râs, nu alta. Asupra spaţiului *meu* locativ! Pentru că, peste tot în jurul ei, oriunde se uita, se aflau cărţi. De la podea la tavan, de-a lungul fiecărui perete, ca şi pe ambele laturi ale unui perete despărţitor înalt cât o tejghea ce despărţea camera în două, chiar la mijlocul ei, se aflau rafturi de lemn brut pe care fuseseră înghesuite rânduri de cărţi, ticsite până la refuz. Alte volume, de format mai mare, fuseseră aşezate deasupra acestora, în vreme ce altele se ridicau în zigurate impresionante cu baza pe podea sau zăceau unele peste altele în echilibru precar sau în teancuri povârnite, pe blatul peretelui despărţitor. Acest spaţiu cald şi umed în care îşi găsise adăpost era un mausoleu al cărţilor, un muzeu al comorilor uitate, un cimitir al lucrurilor necitite şi de necitit. Volume vechi, legate în piele, crăpate şi roase de mucegai, se învecinau cu cărţi ieftine mai noi, ale căror pagini îngălbenite se făcuseră maronii şi se fărâmiţau pe la colţuri. Erau westernuri de Zane Grey cu toptanul, mormane nesfârşite de cărţi cu predici lugubre, vechi enciclopedii, memorii din Primul Război Mondial, diatribe împotriva Noii Orientări a lui Roosevelt, ghiduri despre femeia modernă. Însă, firește, Flo nu ştia că lucrurile astea sunt cărţi. *Aventuri pe planeta Pământ*. Mă amuză să mi-o închipui cercetând cu privirea acest peisaj ciudat – să-mi imaginez chipul ei blând şi obosit, trupul îngreunat, nu,

trupul ei rotund ca o minge, ochii strălucitori, de fiinţă mereu la pândă, şi felul în care îşi încreţeşte nasul, atât de drăgălaş. Uneori, doar aşa, de amuzament, îi pun o băsmăluţă pe cap şi i-o înnod sub bărbie şi cred că, dacă zic *adorabil*, am spus tot. Mama!

În partea cea mai de sus a unui perete erau două ferestruici. Geamurile erau negre de funingine şi praf şi abia dacă se vedea prin ele, însă şi-a putut da seama că e încă noapte. Mai auzea şi cum se înteţeşte încet-încet traficul de pe stradă şi ştia, din lunga ei experienţă, că urmează să înceapă o nouă zi de lucru. Prăvălia de deasupra urma să se deschidă, poate că oamenii aveau să coboare treptele abrupte şi să intre în pivniţă. Oameni pe trepte, poate bărbaţi, cu picioare şi pantofi mari. *Buf*. Trebuia să se grăbească şi e momentul să dezvăluim asta acum – nu doar fiindcă nu voia să fie prinsă de marinari şi luată iar la suturi sau mai rău. Trebuia să se grăbească, în primul rând din cauza chestiei uriaşe care creştea în pântecele ei. Mă rog, termenul de chestie nu e tocmai adecvat, deşi în burta ei creşteau într-adevăr nişte chestioare (mai precis, treisprezece); ca să fim mai exacţi, era vorba despre un proces, genul de întâmplare pe care lumea, cu uriaşul ei simţ al umorului, o numeşte un Eveniment Fericit. Nu era nicio îndoială, avea să aibă loc, nu peste mult timp, un Eveniment Fericit. Singura întrebare e: fericit pentru cine? Pentru ea? Pentru mine? Cea mai mare parte a vieţii mele, am fost convins că o fi fost fericit pentru oricine altcineva în afară de mine. Însă, lăsându-mă pe mine deoparte – vai, ce bine-ar fi dac-aş putea! –, e momentul să ne întoarcem la situaţia din pivniţă: Fericitul Eveniment tocmai era pe punctul de a se petrece, iar întrebarea era ce avea de gând Flo (mama) să facă în legătură cu asta.

Ei bine, o să vă spun ce-a făcut.

S-a dus la raftul cel mai apropiat de mica peşteră din spatele chestiei calde de metal şi a tras spre ea cea mai mare carte pe care a putut pune lăbuţele. A tras-o jos şi a deschis-o şi, îndoind o pagină cu picioarele, a rupt-o cu dinţii şi a făcut-o confetti. Acelaşi lucru l-a făcut şi cu cea de-a doua pagină şi cu a treia. Simt că aici v-a cuprins o vagă îndoială. De unde ştiu eu cu atâta precizie, parcă vă şi aud întrebând, că a ales *cea mai mare* carte? Ei bine, aşa cum îi place lui Jeeves[3] să spună, e o chestie legată de psihologia individului, care în acest caz este Flo, mama

mea gestantă. Mi-e teamă că „rotundă ca o minge” e o expresie prea blândă. Era dezgustător de imensă şi simplul efort zilnic de a căra mereu cu ea tot mormanul ăla de osânză o făcuse îngrozitor de nervoasă. O scrofulină cu capsa pusă. Îndemnată de agitaţia vorace a milioane de celule hămesite, întotdeauna apuca cea mai mare bucată din orice-i cădea în mână, chiar dacă era plină până-n gât şi nu mai putea decât să ronţăie un pic din chestia respectivă. Fireşte, îţi tăia definitiv pofta de mâncare dac-o vedeai. Aşa că, vă asigur, a optat pentru cel mai mare volum din preajmă.

Uneori, îmi place să cred că primele clipe ale luptei mele pentru existenţă au fost însoţite, ca într-un marş triumfal, de ferfeniţirea romanului *Moby Dick*. Acest lucru ar explica, poate, firea mea extrem de aventuroasă. Alteori, când mă năpădeşte gândul că sunt un proscris şi un ciudat, sunt convins că de vină e *Don Quijote*. Ascultaţi aici: „Ce mai vorbă lungă; se cufundă hidalgul nostru în aşa hal în citanie, că-şi trecea nopţile toate citind, din murgul serii şi până-n revărsatul zorilor, şi toate zilele, de cum se lumina şi până ce se-ntuneca; şi aşa, din prea mult citit şi din prea puţin dormit, i se uscară creierii, încât îşi pierdu minţile. Într-adevăr, de îndată ce nu mai fu în toate minţile, îi intră în cap cel mai năstruşnic gând ce-a stăpânit vreodată-n lumea asta pe vreun nebun, şi anume: începu să i se pară cu cale, şi chiar neapărat trebuincios, atât pentru faima bunului său nume, cât şi pentru folosul ţării sale, să se facă nici mai mult, nici mai puţin decât cavaler rătăcitor”[4]. Feriţi-vă de Cavalerul Tristei Figuri: lipsit de uzul raţiunii, încăpăţânat, cu aer şi gesturi de clovn, naiv până la orbire, idealist până la grotesc – şi cine e individul ăsta dacă nu eu, prezentat scurt şi cuprinzător? Adevărul e că n-am fost niciodată prea întreg la cap. Doar că eu nu mă năpustesc asupra morilor de vânt. Eu sunt şi mai şi: eu *visez* cum mă năpustesc asupra morilor de vânt, *tânjesc* să mă năpustesc asupra morilor de vânt şi, uneori, chiar *îmi închipui* că m-am năpustit asupra morilor de vânt. Mori de vânt sau fabrici de cultură sau – s-o spunem pe-a dreaptă – cele mai delicioase dintre obiectele imposibil de cucerit, acele rotiţe erotice, mici şi lascive morişti de senzualitate, fabrici carnale de bucurii perverse, tărâmuri de vis pentru toţi păcătoşii frustraţi, propriile trupuri ale Frumoaselor mele. Şi, până la urmă, ce importanţă mai are? O cauză pierdută

e o cauză pierdută. Însă n-am de gând să insist asupra acestui subiect. Am să revin mai încolo.

Mama făcuse un morman uriaş de hârtie, pe care îl trăgea cu mare efort după ea şi îl îndesa în peştera aia mică şi întunecoasă pe care o găsise. Însă, ajunşi aici, nu trebuie să ne lăsăm atât de distraşi de trista cacofonie a gemetelor şi horcăielilor ei de obeză demnă încât să pierdem din vedere întrebarea fundamentală: de unde venea toată hârtia asta? Ale cui erau cuvintele rupte şi propoziţiile sfâşiate pe care mama le-a amestecat într-un melanj indescifrabil care, câteva clipe mai târziu, avea să-mi amortizeze căderea în existenţă? Mijesc ochii, să văd mai bine. E foarte întuneric în locul în care a împins mormanul şi unde acum e ocupată să-l netezească la mijloc şi să-l clădească mai înalt la margine, şi nu reuşesc să văd limpede decât dacă mă aplec peste prăpastia reprezentată de clipa în care m-am născut. Mă uit în jos spre ea de la mare înălţime, focalizându-mi imaginaţia până mi se preschimbă într-un soi de telescop. Cred că o văd. Da, acum recunosc cartea. Draga de Flo a făcut confetti din *Veghea lui Finnegan*. Joyce a fost un mare Scriitor, poate Cel Mai Mare. Am fost născut, culcuşit şi alăptat pe carcasa desfrunzită a celei mai puţin citite capodopere a lumii.

Eram o familie numeroasă şi, curând, treisprezece dintre noi ne grămăzeam înlegănat, ca să păstrez limbajul din *Finnegan*, „gureşe guriţe îmbulzite, cocoloaşe-mbulucite, după picătura dulce”. (Chiar şi după atâţia ani, încă mă mai înnebuneşte când aud – punctişoare-mbulucite după picături, fărâme. O, ce visuri!) Curând, ne luptam cu toţii pentru cele douăsprezece mameloane: Sweeny, Chucky, Luweena, Feenie, Mutt, Peewee, Shunt, Pudding, Elvis, Elvina, Humphrey, Honeychild şi Firmin (adică eu, al treisprezecelea copil). Mi-i amintesc pe toţi foarte bine. Erau nişte monştri. Chiar şi aşa, orbi şi golaşi, în primul rând golaşi, tendoanele şi muşchii le pulsau deja vizibil în membre sau aşa mi se părea mie atunci. Am fost singurul care s-a născut cu ochii larg deschişi şi acoperit cu un strat modest de blăniţă moale, cenuşie. Eram, de asemenea, pricăjit. Şi, credeţi-mă pe cuvânt, e cumplit lucru să fii pricăjit atunci când eşti mic.

Acest lucru a avut un efect cât se poate de nefericit asupra capacităţii mele de a participa cum trebuie la rutina alăptatului, care, de obicei, se petrecea cam aşa: mama cobora cu greutate în pivniţă, venind doar ea ştia de unde,

la fel de prost dispusă ca de obicei. Gemând şi tânguindu-se de parcă tocmai era pe punctul de a face un lucru atât de eroic încât nicio altă mamă din istoria lumii nu s-ar fi încumetat niciodată să-l facă, se trântea pe pat – *buf* – şi adormea imediat, cu gura căscată, sforăind, total surdă la haosul stârnit în jurul ei. Zgâriind cu ghearele, împingând, muşcând, scâncind, toţi treisprezece ne avântam simultan asupra celor douăsprezece mameloane. *Lapte şi nebunie*. În acest joc al ţâţicilor muzicale, eu rămâneam cam întotdeauna pe dinafară. Uneori, mi se pare că întotdeauna am fost „Cel care rămâne mereu pe dinafară". Am descoperit că mă simt mai bine când văd lucrurile în felul ăsta. Şi, chiar şi în rarele ocazii când reuşeam să mă bag primul, eram trimis rapid la plimbare de către unul din fraţii mei mai musculoşi. E un miracol că am scăpat cu viaţă din familia mea. Întâmplarea face că am supravieţuit mai mult cu resturi. Chiar şi azi, e suficient să mă gândesc la asta şi simt din nou acea senzaţie cumplită de alunecare, când mamelonul îmi scapă din gură, pentru că sunt tras înapoi de picioarele din spate. Lumea vorbeşte despre disperare ca despre un sentiment de gol în stomac, o răceală sau o greaţă, însă pentru mine va fi întotdeauna acea senzaţie că sfârcul îmi scapă din gură şi îmi lunecă rapid peste gingii.

Însă ce se aude acum? E liniştea, o linişte *jenată*? Vă trageţi de bărbie şi vă gândiţi: „Ei da, *asta* explică totul. Individul ăsta şi-a petrecut toată viaţa lui inutilă pur şi simplu căutând al treisprezecelea mamelon". Şi ce vă pot răspunde? Ce pot face? Să mă târăsc în patru labe şi să recunosc? Sau să încerc să protestez şi să strig: „Asta e *tot*? Chiar nu mai există absolut nimic în afară de *asta*?".

Capitolul 2

În fiecare noapte, mama ne părăsea ca să se strecoare în piaţă, să se ducă „sus", cum ziceam noi, după provizii. În zilele alea, cartierul nostru era un loc bun, în care se găsea din belşug mâncare. După ce barurile şi localurile de striptease se închideau, oamenilor le plăcea să arunce diverse lucruri pe caldarâm. Printre pungi de hârtie, cutii de bere storcoşite, pachete de ţigări şi vomă, aruncau şi destul de multe chestii hrănitoare, câteodată chiar feluri de mâncare întregi, neatinse. În afară de asta, oraşul Boston începuse o adevărată campanie împotriva boschetarilor,

care în zilele alea reprezentau aproape toată populaţia din zonă, şi serviciul salubrităţii publice încetase să mai adune gunoiul, pentru a-i pedepsi. Rigolele dădeau pe-afară de potol şi oamenii trebuiau să aibă grijă pe unde calcă.

Mama era plecată atâta timp, că ni se părea o veşnicie şi noi ne jucam în voie în întuneric, deşi ar fi trebuit să fim foarte liniştiţi, pentru că locuiam acolo ilegal. Adevărul e că eram nişte intruşi, deşi, cum întreaga zonă, librăria, localurile de striptease, chiar şi pubelele păreau a fi rămas în plata Domnului şi noi ne îmbarcaserăm pe acest vas ca să apucăm ziua de mâine, poate că termenul care ni s-ar potrivi mai exact ar fi acela de *pasageri clandestini*. Însă noi încă nu ştiam asta. Vreau să zic că pluteam în derivă, spre necunoscut. La vârsta aia, crezi că nimic n-o să se schimbe în veci.

După un interval care nouă ni se părea a fi de ore întregi, când ne dădeam de ceasul morţii de foame, o auzeam întorcându-se. Noi trebuia să nu facem nici cel mai mic zgomot şi mama venea tropăind greoi în jos pe scări.

Ar trebui, cred, să spun lucrurilor pe nume de la început şi să recunosc deschis că mama le cam avea cu trasul la măsea. De-asta – şi din cauza gabaritului ei uriaş – cobora atât de anevoios scările. Pe vremea aia, la noi în cartier nu era deloc exclus să dai peste băutură pe trotuar, iar Flo nu era câtuşi de puţin genul care să-şi pună singură oprelişti în calea tentaţiei. Aşa era ea; aşa era la noi în cartier. Aşa că, atunci când venea greoi pe trepte, era în general destul de cherchelită, ceea ce explică probabil cum de putea aţipi în toiul acelei viermuieli agresive şi al scâncetelor. Aşa era mama, adormea ca şi cum ai fi apăsat pe întrerupător şi imediat începea să sforăie. Multă lume are părinţi sugative, nu-i nimic deosebit în asta, însă acum, când dau filmul înapoi, îmi dau seama că pentru mine a fost un mare noroc şi că probabil mi-a salvat viaţa. *Avantajele alcoolismului: Povestea unui copil*. În clipa în care se întorcea clătinându-se dintr-una din acele călătorii ale ei în lumea de afară, de obicei era atât de îmbibată cu băutură că, imediat ce beai din laptele ei, te lua cu ameţeală. Nu mă refer la mine, firește. De regulă, eu zăceam eşuat undeva pe lângă vreun perete, blestemându-mi zilele, în timp ce restul fraţilor mei sorbeau şi-şi plimbau cu nesaţ prin gâtlej chestia aia cu gust minunat pe care ea o adusese acasă, chestie care ar fi luat foc la cea mai mică scânteie. Şi totuşi băutura avea acelaşi efect

asupra fraţilor şi surorilor mele ca şi asupra mamei şi aceştia aţipeau rând pe rând, iar mameloanele le alunecau încet din gurile cu gingişoare rozalii. În acel moment, firește, alcoolul fusese deja absorbit de organismul lui Flo, iar laptele se limpezea iar. Aşa că nu trebuia decât să mă caţăr peste şirurile de sugari beţi ce moţăiau şi să mă plimb de la un sfârc la altul, golindu-le până la ultima picătură. Nu era niciodată îndeajuns. Însă a contat, pentru că în felul ăsta am reuşit să supravieţuiesc, chiar dacă la mustaţă.

Nu mai trebuie să mă aplec peste marginea prăpastiei reprezentate de naşterea mea pentru a da de mama. Acum pot să stau culcat pe spate pe stratul plăcut de confetti, cu picioruşele mele rozalii şi drăgălaşe întinse în aer deasupra mea, şi să mă uit la trupul ei rotofei. Şi fac asta foarte des. Şi totuşi, imaginea pe care am păstrat-o despre mama în aceste momente, în afară de gabaritul ei enorm, e doar o ceaţă informă. Mijesc bine ochii, îmi scot telescopul, focalizez şi iar focalizez – şi tot nu reuşesc să desluşesc aproape nimic. Când mă gândesc la această perioadă petrecută alături de mama, nu-mi vin în minte decât *cuvinte*. Mă concentrez atât de tare că mai am un pic şi leşin, dar tot nu reuşesc să pescuiesc nimic din oceanul amintirii decât o formă fără contur şi cuvintele *prea puţine ţâţe* – asta şi un miros greu de rumeguş-şi-bere, ca într-o speluncă ordinară.

Nu mi-a fost dat să mă plimb prea mult prin aşa-numita lume reală, însă am călătorit foarte mult mental, îndreptându-mi gândurile ba într-o direcţie, ba într-alta. Odată, într-una din aceste călătorii, am întâlnit un bărbat într-un bar, care mi-a povestit o istorie despre cum era el copil în Berlin, în Germania, chiar la sfârşitul războiului. Adică al celui de-al Doilea Război Mondial. Întregul oraş fusese spulberat de bombe, aşa că aducea destul de mult cu felul în care va arăta Scollay Square mai târziu în această poveste, şi era iarnă şi frig şi nu găseai nimic de mâncare. În casa lui, sau în ce mai rămăsese din ea, era foarte întuneric şi frig, aşa că acest băieţaş îşi petrecea cea mai mare parte a timpului stând în fund pe trotuar, la adăpostul unui perete luminat de soare, unde era un pic mai cald. Stătea acolo ore întregi în fiecare zi şi visa la mâncare. Strada din faţa casei avea o gaură mare în mijloc, acolo unde căzuse bomba. Oamenii o acoperiseră parţial, însă tot nu fusese astupată de tot şi, într-o zi, din capătul străzii s-a apropiat un camion încărcat cu cărbuni. Şoferul n-a

observat craterul la timp şi camionul a intrat frontal în el, *zdrang*. A fost o zdruncinătură cumplită şi din camion au căzut o groază de cărbuni, însă maşina nu s-a oprit. A mers mai departe şi a dat colţul şi, preţ de o clipă, strada goală şi luminată de soare a rămas presărată cu o dâră de cărbuni. O bucăţică dintr-un cărbune se rostogolise până la piciorul băiatului. Şi apoi, brusc, ca la un semn, uşile s-au dat de perete şi pe stradă au năvălit din toate direcţiile femei şi bărbaţi, mai cu seamă femei. Băieţelul s-a uitat uimit cum acestea încep să înşface bucăţile de cărbune, să le adune grăbite şi chiar să se bată pentru ele. A pus piciorul pe bucăţica de cărbune ce zăcea pe pământ lângă el şi, mai târziu, când toată lumea s-a întors la ea acasă, şi-a strecurat-o în buzunar. Din comportamentul femeilor, a înţeles că era un lucru foarte preţios, deşi nu avea nici cea mai mică idee la ce anume folosea. Apoi a dat colţul, a scos cărbunele din buzunar şi a dat să-l mănânce.

În Africa, în timpul perioadelor de foamete, copiii hămesiţi mănâncă ţărână. Dacă ţi-e suficient de foame, mănânci orice. Chiar dacă nu-ţi hrăneşte trupul, simpla acţiune de a mesteca şi de a înghiţi ceva îţi hrăneşte visele. Iar visele legate de mâncare sunt ca oricare alte vise – poţi supravieţui cu ele, până la moarte.

În subsolul librăriei unde trăiam noi nu era niciun cărbune şi nici ţărână adevărată. Era mult praf, însă nu poţi să mănânci praf. Ţi se lipeşte de cerul gurii şi e imposibil de înghiţit. Pe de altă parte, hârtia, am descoperit destul de timpuriu în viaţă, are o consistenţă minunată şi, în unele cazuri, chiar şi un gust plăcut. Poţi să mesteci o bucată zdravănă de hârtie ore întregi dacă vrei, ca pe gumă. Împins într-un colţ de fraţii şi surorile mele cu muşchi, încercând să-mi trec cumva timpul cât mă străduiam să-mi umplu golul şi să-mi potolesc chiorăielile pântecelui imaginându-mi festinuri uriaşe, m-am apucat să mestec bucăţelele de confetti de la picioarele mele.

Deşi mă aflam în perioada târzie a prunciei, cred că ar fi corect să afirm că acest moment a însemnat pentru mine începutul sfârşitului. Ca multe lucruri ce încep prin a fi mici plăceri ilicite, mestecatul hârtiei a devenit curând un obicei cu propriile lui tabieturi, care a devenit apoi dependenţă, o foame mortală ce-mi oferea o satisfacţie atât de încântătoare că adeseori şovăiam să mă năpustesc asupra primului mamelon liber. În loc de asta, preferam să stau acolo, rumegând până când cocoloşul din gură mi se

înmuia şi se transforma într-o pastă cu gust plăcut pe care mi-o puteam plimba şi lipi de cerul gurii sau pe care o puteam preschimba cu ajutorul limbii în forme interesante, pe care să le înghit fără probleme. Din nefericire, hârtia mestecată îmi lăsa un strat lipicios în gură şi pe limbă, ce se dizolva de abia peste câteva ore şi mă făcea să plescăi din buze într-un mod nu tocmai agreabil.

Am început încetişor, azi mestecând un pic, mâine un pic, dar la scurt timp devenisem deja total dependent şi, în doar câteva zile, reuşisem să bag la ghiozdan atât de mult din patul comun, că ici şi colo se vedea betonul peretelui din spate. Asta a provocat nişte fricţiuni deloc neglijabile între mine şi ceilalţi şi a făcut chiar să fiu zvântat rău în bătaie de vreo câteva ori, însă n-am lăsat acest lucru să mă oprească. Pot să fiu foarte hotărât când îmi pun ceva în minte.

În cele din urmă, pentru a pune capăt nebuniei, mama a trebuit să se ducă şi să mai aducă, târâindu-le după ea, alte câteva pagini din Cartea cu C. Eram destul de măricei deja, aşa că ne-am alăturat şi noi în aventura sfâşierii foilor. Chiţăind de încântare, am sfâşiat şi am făcut totul bucăţi cu o plăcere dementă. Nimic nu ajută mai mult la naşterea unui sentiment de adâncă şi caldă tovărăşie decât procesul distrugerii şi, preţ de câteva clipe, acolo, în acel heirup sălbatic, ne-am simţit efectiv ca o familie mare şi fericită. Când mă pune cineva să-i povestesc ceva din copilăria mea, ăsta e episodul despre care vorbesc, pur şi simplu pentru a arăta că eram nişte fiinţe cât se poate de normale.

Nu mai e nevoie să spun, sosirea acestei hârtii proaspete pe care nu se căcase, nu se pişase şi nu făcuse nimeni nimic n-a avut tocmai darul de a-mi potoli pofta, aşa că probabil, imediat ce am fost în stare să merg de-a buşilea, bălăbănindu-mă pe picioare, şi să ies din cotlonul meu întunecos în pivniţa luminată de neoane, pentru mine imensă ca un ocean, mi-am pus deoparte capitole întregi. Sunt convins că aceste pagini masticate mi-au asigurat baza nutriţională pentru – şi poate chiar au cauzat în mod direct – ceea ce, cu modestie, voi numi neobişnuita mea dezvoltare mentală. Imaginaţi-vă: istoria lumii în patru părţi, fragmente de filosofie, psihanaliză, lingvistică, astronomie, astrologie, sute de râuri, texte de şlagăre, Biblia, Coranul, Bhagavad Gita, Cartea Morţilor, Revoluţia Franceză, Revoluţia din Rusia, sute de insecte, plăcuţe cu

nume de străzi, reclame, Kant, Hegel, Swedenborg, benzi desenate, cântecele pentru copii, Londra şi Salonic, Sodoma şi Gomora, istoria literaturii, istoria Irlandei, acuzaţii referitoare la crime abominabile, confesiuni, negări, mii de calambururi, zeci de limbi, reţete culinare, bancuri porcoase, boli, naşteri, execuţii – toate astea şi multe altele le-am înmagazinat în trupul meu. Da, recunosc, le-am înmagazinat înainte de a fi pregătit. Îmi amintesc perfect, aproape visceral, cum stăteam, foarte mic, strâns ghemotoc într-un colţ întunecos, pe un strat de hârtie făcută ferfeniţă (viitoarele mele mese), cum mă apucam de burta umflată grotesc şi cum gemeam de durere. Şi vai, ce durere! crampe lungi, tot mai intense, ce forau şi mi se încolăceau în stomac, în timp ce-şi croiau drum către maţele mele, ce tremurau spasmodic. Încă mă mai uimeşte faptul că această agonie repetată nu m-a scârbit definitiv de patima pentru masticat hârtie. Însă fireşte că nu s-a întâmplat aşa. Nu trebuia decât să aştept să-mi treacă durerea ca s-o iau de la capăt şi uneori nu puteam să aştept nici măcar atât.

Strâmbaţi cumva din nas? Bănuiesc că dumneavoastră vi se pare că e vorba de un caz mai degrabă vulgar de dependenţă sau, poate, de simptomele jalnice ale unei tulburări obsesiv-compulsive clasice şi nu e nicio îndoială că aveţi dreptate. Însă conceptul dependenţei nu e atât de complex, *suficient* de complex şi de puternic pentru a descrie această foame. I-aş spune mai degrabă *dragoste*. Primară, poate, ori chiar perversă, în mod sigur neîmpărtăşită, însă cu toate astea dragoste. Aceştia erau mugurii, verzi şi cleioşi, ai unei pasiuni ce mi-a dominat întreaga viaţă, unii ar zice că mi-au distrus-o, şi n-aş putea spune că nu au dreptate. Dac-aş fi avut un dram de intuiţie, aş fi văzut în îngrozitoarea durere abdominală ce urma împlinirii acestei pasiuni în forma ei infantilă un avertisment cât se poate de clar, o avanpremieră a şirului nesfârşit de suferinţe ce par să însoţească întotdeauna dragostea.

Mâncat zilnic – sau, în cazul meu, aproape neîntrerupt, dacă luăm în considerare îndelunga plescăială adiacentă, în încercarea de a scăpa de gustul persistent de clei din gură – până şi felul de mâncare cel mai savuros îţi stă până la urmă în gât. Mi-e ruşine să recunosc, dar, pe măsură ce trecea timpul, farmecul Cărţii aluneca ineluctabil către insipid, aceasta îşi pierdea tot mai tare

gustul, devenea plictis pur şi ajunsese să fie doar un simplu carton ce nu-mi mai spunea nimic. Aveam nevoie de o schimbare de regim. Şi, în plus, mă cam săturasem de câtă cafteală încasasem.

Aşa că, într-o zi, m-am hotărât să-mi scutesc familia de damblaua mea şi mi-am dus hârtia masticată lângă stivele de volume de afară. Prima dată când m-am strecurat afară din ascunzătoare era într-o duminică dimineaţă. Prăvălia de deasupra era închisă şi în piaţă nu se auzea aproape nicio maşină care să-şi adauge armonia distantă simfoniei de sforăieli ale familiei mele adormite *in corpore*. Cu nasul în podea, am coborât pe culoarul ce unea cotlonul în care ne aveam culcuşul şi încăperea cea mare, cu neon pâlpâind, şi prima chestie peste care am dat, zăcând deschisă pe ciment, a fost chiar Cartea cu C sau ce mai rămăsese din ea. Am recunoscut-o imediat după miros. Inhalat în această formă concentrată, multifoliată, alcătuită din sute de pagini strânse una peste alta, mi-a provocat o stare de ameţeală. *Impactul geniului*. Am ridicat privirea către volumele rămase pe raftul de jos, din care mama îl extrăsese pe acesta, şi am descoperit că pot să citesc destul de bine titlurile. Fireşte că încă de la acea vârstă fragedă sufeream deja de darul catastrofal al hipertrofiei lexicale, care de atunci mi-a marcat atât de distrugător cursul lin al unei vieţi care ar fi putut fi cât se poate de banală. Deasupra acestui grup de rafturi se afla o hârtie pe care scria de mână LITERATURĂ, iar o săgeată albastră destul de precar desenată arăta în jos. În timp ce exploram încăperea mai departe, în zilele şi săptămânile ce au urmat, am dat peste alte hârtii pe care scria ISTORIE, RELIGIE, PSIHOLOGIE, ŞTIINŢE, CHILIPIRURI şi TOALETĂ.

Consider că această perioadă a fost începutul decisiv al educaţiei mele, deşi dorinţa ardentă ce mă scosese din cuibul meu plăcut afară în lumea cea mare încă nu era o foame de cunoaştere. Am început cu rafturile cele mai apropiate, cele de sub LITERATURĂ, lingând, ronţăind, savurând şi în cele din urmă devorând, uneori de la margine, însă de obicei de oriunde puteam deschide un pic copertele, până în mijlocul cărţii, asemeni unui burghiu. Preferatele mele erau ediţiile Modern Library şi, ori de câte ori aveam posibilitatea, pe ele le alegeam, poate datorită siglei lor – un alergător cu o torţă. Aşa mă vedeam câteodată, un Alergător cu o Torţă. Şi, vai, ce cărţi am descoperit în timpul acelor prime zile îmbătătoare! Chiar şi

azi, simpla recitare a titlurilor îmi umple ochii de lacrimi. Recitaţi-le, rostiţi-le încet, fără grabă şi lăsaţi-le să vă sfâşie sufletul. *Oliver Twist. Marele Gatsby. Suflete moarte. Middlemarch. Alice în Ţara Minunilor. Taţi şi fii. Fructele mâniei. Şi tu vei fi ţărână. O tragedie americană. Peter Pan. Roşu şi negru. Amantul doamnei Chatterley.*

Iniţial, devoram totul la modul grosolan, orgiastic, la grămadă, porceşte – din punctul meu de vedere, o gură de Faulkner era la fel de bună ca una de Flaubert – deşi, curând, am început să remarc anumite diferenţe subtile între ele. Mai întâi, am observat că fiecare carte are o aromă specială – dulce, amară, acră, dulce-amăruie, râncedă, sărată, picantă. Am constatat de asemenea că fiecare aromă şi, pe măsură ce trecea timpul şi mi se ascuţeau simţurile, aroma fiecărei pagini, a fiecărei fraze şi, în ultimă instanţă, a fiecărui cuvânt – aducea cu ea o întreagă gamă de imagini, de reprezentări ale unor lucruri despre care experienţele mele foarte limitate în aşa-numita lume reală nu mă pregătiseră absolut deloc: zgârie-nori, porturi, cai, canibali, un copac înflorit, un pat nefăcut, o femeie înecată, un băiat zburător, un cap tăiat, ţărani pe câmp ridicând privirea la auzul unui oligofren ce se tânguie, un şuierat de tren, un râu, o plută, razele soarelui strecurându-se printr-o pădure de mesteceni, o mână mângâind o coapsă dezgolită, o cabană în junglă, un călugăr pe moarte.

Iniţial doar mâncam, ronţăind şi meşterind fericit, ghidat de dictatele gustului. Însă curând am început să citesc ici şi colo fragmentele de rânduri aflate la marginea paginilor ce constituiau mesele mele. Şi, pe măsură ce trecea timpul, m-am trezit citind tot mai mult şi mâncând tot mai puţin, până când, într-un final, am ajuns să-mi petrec cea mai mare parte a timpului în care eram treaz citind şi să ronţăi doar marginile. Şi vai, cât de mult regretam acele găuri îngrozitoare! În unele cazuri, atunci când nu mai exista niciun alt exemplar, a trebuit să aştept ani de zile ca să-mi acopăr lacunele. Nu sunt deloc mândru de asta.

Acum, tăbăcit şi uluit de viaţă, mă gândesc în urmă, la copilăria mea, în speranţa că voi găsi acolo vreo confirmare cât de mică a valorii mele, vreun semn că, măcar pentru o vreme, mi-a fost sortit să fiu ceva mai mult decât un diletant şi un bufon, că am fost înfrânt de o serie de împrejurări inexorabile şi nu de un defect adânc gravat

în genele mele. Ca lumea să poată zice „Ai avut ghinion, Firmin” şi nu „Asta ţi-o puteam spune şi noi”. Mijesc bine ochii şi-mi fixez telescopul, însă, din păcate, el nu observă niciun dram de har divin, nu oglindeşte, amplificându-le, nici măcar câteva sclipiri de geniu, nu descoperă decât o tulburare de alimentaţie. În loc de telescoape, medicii îşi vor scoate stetoscoapele, electroencefalografele, poligrafele, toate în sprijinul diagnosticului zdrobitor: un caz tipic de biblio-bulimie. Şi partea cea mai cumplită din toată povestea asta e că *vor avea cu toţii dreptate*. Şi, în faţa acestei dreptăţi categorice, a claritătii fără echivoc a judecăţii lor zdrobitoare – *zdrobitor* e un cuvânt pe care-mi place mult să-l folosesc – îmi vine să strig la mine însumi, asemeni lui Ezra Pound, când era închis în cuşca lui de şobolani din Pisa: „Renunţă la vanitatea ta de doi bani, am zis renunţă la ea”. Pound era un Scriitor cu S.

Dar gata cu toate astea. Fiinţa plăpândă care eram pe vremea aia încă nu avea nici cel mai mic habar despre asemenea chinuri şi sfâşieri lăuntrice. Pe vremea aceea, cocoţat pe treapta cea mai de jos a scării vieţii, încă eram copilul Sabatului, drăgălaş şi lipsit de griji, care-şi trăia fericit zilele în librărie. Sau, mai precis, nopţile şi duminicile, dat fiind că nu îndrăzneam să mă aventurez în subsolul imens, cu lumină pâlpâitoare, la orele când era lume în prăvălie. Din ascunzişul nostru din subsolul slab luminat, auzeam murmurul vocilor şi scârţâitul paşilor pe tavan. Le auzeam şi tremuram. Uneori, paşii părăseau tavanul şi coborau pe treptele de lemn în pivniţă. De obicei, această acţiune era urmată de o perioadă de tăcere, însă uneori putea fi succedată şi de icnete şi gemete şi chiar şi de explozii inexplicabile, ce ne înfricoşau cumplit. După asta se auzea zgomot de apă care curge şuvoi, apoi iar paşi pe trepte. Paşii ce urcau nu se auzeau niciodată atât de tare precum cei care coborau.

Capitolul 3

Într-o noapte, în timp ce scormoneam pe la CHILIPIRURI, am observat o gaură urâtă în zidărie, în locul în care o ţeava mare şi neagră ieşea din perete. Aceasta se insinua de-a curmezişul podelei şi se strecura în peretele opus, acolo unde scria TOALETĂ. Pe acel perete nu existau rafturi, ci doar o uşă, care era mereu închisă. Am băgat nasul în gaură şi am amuşinat-o. Mirosea a

şobolan. Ţeava intra în perete, după care o cotea şi pornea drept în sus. Deşi era o ţeava foarte groasă, nu umplea perfect gaura care fusese făcută pentru ea, iar zidăria din jurul ei era tencuită grosolan şi peticită de mântuială. Pe vremea aceea eram extrem de curios, iar mirosul era liniştitor, chiar dacă nu era chiar ca mirosurile de şobolan cu care eram eu obişnuit. Era mai trist decât ele.

Rezemându-mă cu spatele de ţeavă, mi-am pus tălpile pe laterala găurii şi m-am împins înăuntru, proptindu-mi degetele de la picioare în bucăţile desprinse de tencuială. Urcuşul a fost destul de uşor. Sus, cam la nivelul planşeului parterului, tunelul se bifurca. O derivaţie a lui continua de-a lungul ţevii, în vreme ce altele o coteau spre stânga şi dreapta, de-a lungul bazei peretelui, între şipcile de susţinere a acestuia şi zidăria exterioară. În noaptea aia, am luat-o spre stânga. Noaptea următoare am luat-o la dreapta. Şi, o săptămână mai târziu, aveam deja în minte o hartă a întregului sistem. Clădirea era străbătută de o reţea deasă de tunele, un adevărat fagure, o crescătorie cu zeci de coridoare întortocheate la capătul cărora urmau alte coridoare, la fel de întortocheate. Dacă nu m-aş grăbi aşa – mai am doar foarte puţin timp –, în clipa asta m-aş putea lansa într-o descriere nesfârşită a întregului sistem de tunele, ce fusese în mod limpede construit prin truda comună a mii de şobolani, cu mult înainte de vremea mea, generaţii întregi ce-şi tociseră incisivii până când le ajunseseră nişte cioturi doar ca eu, Firmin, să pot într-o zi să mă plimb neştiut de nimeni oriunde aş dori în clădire. V-aş putea povesti până v-ar lua durerea de cap despre şanţuri, rostogoluri, puţuri şi galerii, despre diferenţa dintre un suitor şi un plan înclinat şi, dacă ar mai rămâne vreunul din voi treaz, l-aş adormi în mod sigur când i-aş vorbi despre orificii de control, screpere, cupe de excavator, scări de puţ şi filoane de tip alpin. Dacă vă place genul ăsta de descriere, ar trebui să vă luaţi o carte de minerit.

Iniţial, m-am aşteptat ca la fiecare cotitură să dau peste alţi şobolani, constructori ai acestui oraş cavernos, însă asta nu s-a întâmplat niciodată. În cele din urmă, am început să mă gândesc la ei ca la „cei de odinioară”. Nici mâncare n-am găsit. Şi poate de-asta nici nu erau alţi şobolani. Poate că, înainte să devină librărie, prăvălia fusese băcănie sau brutărie. Acum nu mai era nimic de mâncat, decât hârtie. Şi totuşi, explorarea mea răbdătoare, noapte de noapte, a kilometri întregi de tunele mi-a adus în

cele din urmă recompense care, din punctul meu de vedere, erau superioare mâncării. Trebuie să ţineţi minte că aceste puţuri intramurale se aflau în obscuritate totală. Am o vedere de noapte excelentă, însă aici trebuia să-mi croiesc drumul cu ajutorul mirosului şi al simţului tactil. Era o muncă greoaie şi epuizantă şi au trecut câteva zile până când am dat peste un rostogol care m-a dus direct la tavanul încăperii principale din prăvălie. Ca majoritatea clădirilor din zona respectivă, era o construcţie foarte veche, fără izolare termică la tavan, iar spaţiul dintre fiecare pereche de grinzi alcătuia un lăcaş deschis şi lung, incredibil de fierbinte şi de prăfuit. Înaintaşii mei cei tenace săpaseră cu dinţii în grinzi găuri circulare perfecte şi, prin intermediul acestor găuri, am reuşit să mă avânt în fiecare dintre aceste spaţii goale, pe rând. Îmi croiam drum în direcţia străzii, explorând fiecare cămăruţă cât se poate de temeinic, cu nasul şi picioarele, înainte de a mă muta la următoarea, când am dat peste ceva atât de neaşteptat, că am căzut efectiv pe spate şi am pornit de-a berbeleacul. După ce mai bine de o săptămână îmi petrecusem nopţile bâjbâind într-un întuneric precum tuşul, în faţa mea au apărut brusc raze de lumină ce se strecurau prin podea, dinspre prăvălia de dedesubt. Cu multă vreme în urmă, cineva – nu un şobolan – tăiase o gaură mare şi rotundă în tavanul prăvăliei pentru a fixa o lustră, care fusese apoi instalată un pic descentrat, lăsând de-a lungul marginii acesteia o fantă îngustă, ca o semilună. M-am apropiat cu mare grijă de crăpătură şi m-am uitat în jos, la încăperea de dedesubt.

Chiar sub mine se afla un birou uriaş, înţesat de tot felul de chestii, şi un scaun cu tapiţerie roşie. Aici, la acest birou şi pe acest scaun cu tapiţerie roşie, stătea Norman sau mai exact avea să stea Norman. Pe atunci încă nu-l cunoşteam – pentru mine, avea să rămână un timp pur şi simplu Proprietarul Biroului – însă harababura de pe biroul lui, ţepuşa dreaptă de oţel în care era înfipt până la vârf un morman burtos de chitanţe, braţele strălucitoare ale scaunului şi, firește, perna roşie însăşi, cu scobitura în formă de fese din mijloc, emanau o aură de seriozitate şi demnitate pe care, date fiind circumstanţele vieţii mele de până atunci, le-am găsit absolut irezistibile.

Această fantă din tavan, în forma unui C de la Confidenţial, a devenit unul dintre locurile mele preferate. Era o fereastră către lumea oamenilor, prima mea fereastră.

Într-un fel, era ca o carte – prin intermediul ei, aveai acces într-o altă lume, care nu era a ta. I-am spus Balonul, fiindcă asta era senzaţia pe care o aveam când mă uitam în jos, ca şi cum aş fi plutit deasupra camerei într-un balon.

Câteva zile mai târziu, am descoperit un al doilea loc foarte bun, tocmai în capătul opus al tavanului, în direcţia coridorului. Acesta era reprezentat de o gaură crestată în tencuială, acolo unde un perete despărţitor improvizat se întâlnea cu tavanul. Mă puteam lăsa în jos pe această gaură şi coborî pe unul dintre dulapurile înalte cu vitrină, unde Norman ţinea cărţile rare şi de unde puteam avea parte de o privelişte magnifică asupra principalei încăperi a prăvăliei, inclusiv asupra uşii de la intrare şi a biroului şi scaunului lui Norman. I-am spus Balconul. (Azi, cuvintele *balcon* şi *balon*, dactil şi iamb[5], au fuzionat, devenind un soi de leagăn sau o bărcuţă tristă. Uneori, mă sui în barcă şi plutesc în jur. Sau mă întind în leagăn şi mă legăn sau îmi sug degetul de la picior.) Am aflat mai târziu că această încăpere, care la vremea respectivă mi s-a părut de o vastitate oceanică, nu era de fapt decât o mică părticică din întreaga operaţie. Norman avea odăi deasupra altor odăi. La un moment dat, înainte de apariţia mea pe lume, cumpărase cele două prăvălii aflate lângă librăria iniţială şi făcuse găuri în pereţii ce le uneau. Trecând prin uşi înguste, atât de înguste încât oamenii trebuiau să iasă pe rând sau să se dea într-o parte ori să se strecoare lateral şi să se lipească unul de celălalt pentru a avea loc câte doi, intrai în încăperi după încăperi, la fel de ticsite cu cărţi. Îmi plăcea să cred că toate aceste camere unite prin uşiţe erau o construcţie pe care ar fi putut-o clădi un şobolan uriaş şi la un moment dat am savurat enorm acest gând, până când Norman m-a trezit la realitate şi mi-am dat seama c-a fost doar un vis frumos.

Uneori, cărţile erau aranjate în zone perfect marcate prin inscripţii clare, însă alteori erau efectiv peste tot şi oriunde te uitai. După ce am început să înţeleg mai bine oamenii, mi-am dat seama că această dezordine incredibilă e unul dintre motivele pentru care erau înnebuniţi după Pembroke Books. Nu veneau aici doar ca să cumpere o carte, să trântească nişte bani pe tejghea şi să-şi ia rapid tălpăşiţa. Nu, se plimbau prin prăvălie cu orele, până-i uita Dumnezeu. Ei numeau asta frunzărit, dar era ceva care aducea mai degrabă cu excavarea sau mineritul. Am fost surprins că nu veneau cu lopeţi. Săpau după comori cu

mâinile goale, uneori se înfundau în ele până la subsuori şi, când extrăgeau cine ştie ce crâmpei de literatură dintr-un maldăr de maculatură, erau mai fericiţi decât dacă ar fi intrat pur şi simplu şi l-ar fi cumpărat direct. Din punctul ăsta de vedere, cumpăratul de la Pembroke era asemeni cititului: nu ştiai niciodată peste ce puteai da la pagina următoare – pe următorul raft ori pe următoarea cutie – şi tocmai asta sporea plăcerea. Şi tot aşa sporea plăcerea de a străbate aceste tunele – nu ştiai niciodată ce te aşteaptă dincolo de următoarea cotitură, la fundul următorului puţ.

Însă nici măcar în timpul acestor prime săptămâni de explorare tenace nu mi-am neglijat educaţia. Nu intram niciodată în tunel înainte de a-mi petrece mai întâi câteva ore cu cărţile mele. Şi am făcut progrese uriaşe. În curând, am fost în stare să pricep până şi aşa-numitele romane dificile, majoritatea ruseşti şi franţuzeşti, şi să avansez destul de mult în studierea unor lucrări mai simple de filosofie şi de management al afacerilor. Îmi e cât se poate de limpede acum, din cercetările mele ulterioare, că asemenea realizări au fost posibile, din punct de vedere strict fizic, doar datorită creşterii constante a lobilor mei, frontal şi temporal, însoţită, în contrapartidă, de o umflare considerabilă a girusului cingular. Analizând retrospectiv, de la efect la cauză, mă simt pe deplin justificat să afirm că, dincolo de exteriorul lui banal, craniul meu adăposteşte de asemenea o elongare laterală excepţională a zonei lui Wernicke, o deformare de regulă asociată cu abilităţi verbale precoce, deşi, aici trebuie să fiu de acord, aceasta este prezentă şi în anumite forme rare de retardare. Din punctul meu de vedere, această dezvoltare neobişnuită se datorează faptului că trăiam într-un mediu care mă stimula, deşi, fără îndoială, şi dieta a avut un cuvânt important de spus în această privinţă. Din păcate însă, ea a avut şi un efect secundar nefericit, şi anume faptul că biata mea căpăţână s-a făcut atât de grea încât nu mi-o puteam ţine sus decât cu mare efort. Vedeţi dumneavoastră, musculozitatea cerebrală nu a fost însoţită, în cazul meu, de o robusteţe corporală pe măsură.

În psihiatrie există chiar o axiomă care spune că intelectul precoce, în combinaţie cu slăbiciunea fizică, poate da naştere multor trăsături de caracter cât se poate de neplăcute – zgârcenie, iluzia grandorii şi masturbare obsesivă, ca să numesc doar câteva dintre acestea. Şi, într-adevăr, dat fiind că anumiţi aşa-zişi experţi posedă, graţie

celor mai rudimentare manuale, o asemenea viziune detaliată şi precisă a adâncimilor personalităţii mele, m-am străduit cât am putut întreaga mea viaţă să le dau cu flit – mă refer la psihiatri. Această aversiune e cât se poate de firească, mi se pare, dacă luăm în considerare faptul că, printre alte efecte lamentabile induse de condiţia mea, se numără şi nevoia aproape patologică de a mă ascunde sau, în cazul în care acest lucru dă greş sau nu este posibil, de a purta măşti.

Combinaţia de căpăţână greoaie şi membre lipsite de vigoare m-a forţat să adopt un mers tihnit şi potolit şi, deşi ulterior, în decursul vieţii mele, mi-a plăcut să-mi închipui că acesta îmi dădea un aer metodic şi demn, la momentul respectiv nu mă făcea decât să par şi mai ciudat decât eram. Nu reuşeam să nu-mi bălăbănesc ţeasta enormă într-o parte şi-n alta în timp ce păşeam sau mai exact mergeam greoi, mai ceva ca un moşneag, ceea ce-mi dădea o înfăţişare destul de bovină. Şi, având partea frontală atât de dezvoltată, aveam o tendinţă puternică de a mă apleca în faţă de ziceai c-o să pic în nas, spre amuzamentul celorlalţi.

Asemenea corpolenţă, atât de grotescă la o creatură de statura mea, era cu atât mai neavenită în perioada respectivă, când ajunsesem la o etapă din viaţă care-ţi cere maximă agerime şi tonus ridicat. În timp ce nimic din comportamentul fraţilor mei nu sugera că şi creierele li se dezvoltă odată cu trupurile, aparatele lor de masticaţie suferiseră o dezvoltare considerabilă, lucru probat prin multe muşcături dureroase. Eu îmi înfigeam dinţii în hârtie, ei şi-i înfigeau în mine. Era o discordanţă extrem de deranjantă. Eram cu toţii gata să trecem la mâncare solidă. De fapt, eram cu toţii gata să renunţăm definitiv la viaţa de familie şi, în cele din urmă, într-o bună zi, după ce i s-au evaporat aburii beţiei recente, a priceput şi mama acest lucru. Probabil că până atunci incisivii noştri strălucitori i se păruseră licăriri ale luminii de la capătul lungului tunel matern. Ghidată de acea luminiţă, s-a ridicat imediat la înălţimea sarcinii de a ne învăţa să ne descurcăm fără ea, de a ne pregăti să pornim fiecare pe propriul lui drum, în aşa fel încât să ne poată lăsa în plata Domnului şi să-şi reia vechea viaţă de femelă singură, fără prejudecăţi.

Educaţia noastră era simplă şi practică. Când mama pleca în călătoriile ei către lumea de sus, o urmam aliniaţi doi câte doi şi trebuia să învăţăm uitându-ne cum face ea.

Gata cu sorbecăitul şi cu ghiftuitul fără griji: de acum încolo aveam să ne confruntăm cu un cu totul alt gen de existenţă. Antropologii privesc vânătoarea şi adunarea în grupuri ca pe cea mai primitivă etapă a civilizaţiei, însă, pentru viaţa noastră, primitiv ar fi fost un dulce eufemism. Să-i spunem ciordeală şi scormonit prin gunoaie. Era o muncă aproape sută la sută de noapte. Poziţiile de bază erau chircit, la pândă şi ghemuit. Mişcările corespunzătoare erau târâtul, furişatul şi năpustitul. Când mi-a venit rândul, am fost cuplat cu Luweena. Asta m-a bucurat, fiindcă ea mă tratase întotdeauna cu indiferenţă, nici nu mă mușca şi nici nu mă altoia, ceea ce era foarte bine, dată fiind constituţia ei atletică; la un moment dat, într-o încăierare, era să-l lase pe Shunt fără o ureche, atât de tare se înfipsese în el. Întotdeauna am fost conştient – şi m-am temut – de gabaritul ei, însă în noaptea aia, când am pornit la drum, am observat pentru prima oară cât de blănoasă era în zona posterioară. Nu doar dinţii îi crescuseră considerabil. Preocupat cum eram de explorările mele, scăpasem cu totul din vedere această dezvoltare inedită, însă acum, când i-am văzut obrajii hirsuţi bălăbănindu-se în faţa mea, am avut un şoc cumplit şi m-a cuprins pe loc o furie violentă.

Conduşi de mama, ne-am strecurat pe sub uşa de la pivniţă şi am ieşit în lume. Mă crezusem mai pregătit decât oricare dintre fraţii mei pentru ceea ce aveam să întâlnim afară. La urma urmei, îmi petrecusem multe ore stând în Balconul meu şi privind în jos la magazin şi afară, pe fereastra din faţă. Văzusem câte ceva din lume pe fereastra aia – oameni şi maşini trecând şi o parte din clădirea de peste drum. O dată am văzut un poliţist călare pe un cal şi altă dată a plouat, însă acum, când păşeam efectiv afară, pe strada întunecată, în urma Luweenei şi a mamei, am ştiut imediat că imaginea mea despre lume, aşa limitată şi decupată geometric cum era, nu semăna aproape deloc cu lumea reală, care m-a copleşit pe dată prin imensitatea ei. M-am simţit ca un pământean care pune pentru prima oară piciorul pe Jupiter. Am păşit într-un deşert tare şi negru.

Lumina felinarului stradal de deasupra noastră părea un soare agăţat pe un cer ca smoala.

De undeva, poate chiar dinspre felinar, venea un ţipăt acut, dar slab, care-ţi provoca dureri de urechi şi de cap prin persistenţă.

De ambele părţi ale străzii, clădirile dărăpănate cu patru etaje se înălţau ameninţătoare, precum pereţii de stâncă ai unui vast canion. Chiar şi în această etapă timpurie a educaţiei mele citisem destul pentru a-mi formula imediat în minte „vast canion al singurătăţii”. Am

rostit această formulare în gând, după care m-am cutremurat. Din când în când, trecea câte o maşină cu ochi scânteietori, iar suprafaţa deşertului se zguduia. Era foarte frig şi ceva ca un pieptăn de gheaţă ne trecea prin blană. Era vântul. Fireşte, Luweena, cu experienţa ei mai limitată, ar fi trebuit să fie mai surprinsă decât mine. Mă aşteptam să se chircească sau măcar să caşte ochii de uimire ori să fie uluită în vreun fel şi am fost şocat s-o văd că pur şi simplu amuşină un pic aerul şi o ia la trap după mama, de parcă era absolut normal să păşeşti pe Jupiter. Cât despre mine, eu încă mă aflam la adăpostul relativei mele ignoranţe şi doar o vagă nelinişte începuse să-mi macine încet-încet marginile minţii.

Mergeam grăbiţi în şir indian, cât de aproape de clădire puteam; am luat-o în sus pe Cornhill şi apoi în josul unei alei înguste. Eu eram ultimul din trupă. Aleea era întunecoasă şi emana un miros precum cel ce venea dinspre TOALETĂ, doar că mai puternic. Probabil că exista vreun soi de mâncare aici, pentru că le-am auzit pe mama şi pe Luweena ronţăind ceva în bezna din faţă.

Nu au împărţit ce găsiseră cu ceilalţi şi, când am ajuns şi eu, nu mai rămăsese decât o bucăţică de foaie de salată. Avea gust de *Jane Eyre*. Am ieşit din alee pe Hanovra Street, chiar vizavi de intensitatea luminoasă de la cazinou. Pe o marchiză ce dădea spre trotuar, înconjurate de lumini galbene, se aflau cuvintele FETE, FETE, FETE ŞI TOT CE-I MAI BUN ÎN BOSTON. Dedesubtul marchizei, de fiecare parte a unui ghişeu de bilete din sticlă, se aflau fotografiile alb-negru în mărime naturală a ceea ce, de atunci, am ajuns să identific drept femei frumoase. Nu purtau niciun fel de haine, ci doar pantofi cu toc înalt şi diademe cu diamante în păr, iar zona sânilor şi cea de deasupra coapselor le erau acoperite de nişte benzi negre şi lungi. Una din femei avea părul blond, iar cealaltă era brunetă. Ambele ţineau câte un picior ridicat. Surprinse de aparat în timpul dansului, pluteau îngheţat în pasul intermediar: declanşatorul le decupase din rola timpului, asemeni unei ghilotine. Mama şi Luweena nu le acordaseră nici cea mai mică atenţie. Porniseră ţintă spre uşa cazinoului, pe care scria IEŞIRE, şi acum erau ocupate să se îndoape de zor cu floricelele vărsate de cineva. Luweena avea o înclinaţie naturală pentru ciordeală şi detectat gunoaie. De data asta, nici măcar n-am mai încercat să mă alătur lor. Am rămas acolo, holbându-mă la

afişe, cu un picior ridicat în aer, uitând să-l mai pun jos. În ciuda vastelor mele lecturi şi a ingerării romanului *Amantul doamnei Chatterley*, nu aveam decât o palidă înţelegere intelectuală a acestui aspect al lumii. Nu avusesem nicio astfel de *experienţă concretă* până atunci. Acum, când îmi derulez de la început filmul vieţii, văd că momentul când am rămas să mă uit cu gura căscată la aceste creaturi golaşe, la aceşti îngeri, a marcat ceea ce biografilor le place să numească un punct de cotitură. Prin urmare, asta voi face şi eu şi voi spune că pe data de 26 noiembrie 1960, în faţa clădirii cazinoului de pe o stradă laterală de lângă Scollay Square, viaţa mea a luat-o pe un alt făgaş. Însă, firește, eu încă nu ştiam acest lucru. La momentul acela, nu ştiam nici măcar că oraşul în care mă aflu se numeşte Boston.

După ce Luweena şi mama au terminat toate floricelele, ne-am continuat drumul pe Hanovra Street, strecurându-ne pe lângă rigolă spre piaţa aproape pustie. Piaţa era, aşa cum le plăcea oamenilor să spună, un veritabil canal de scurgere şi, într-adevăr, asfaltul umed lucea în lumina felinarelor precum apa. Pe lângă noi, fără să ne vadă, a trecut o femeie urmată îndeaproape de un bărbat. Au dat colţul grăbiţi şi au dispărut pe o uşă deasupra căreia scria CAMERE DE ÎNCHIRIAT. N-am să uit niciodată ţăcănitul tocurilor femeii pe trotuar. Ne-am ghemuit într-un burlan până când au intrat şi uşa s-a închis în urma lor. Apoi, luând-o după mama, am străbătut în fugă suprafaţa uriaşă a pieţei, mai exact cât de repede putea alerga mama. Pe vremea aia, Luweena şi cu mine încă aveam picioare destul de agile. Ajungând pe trotuarul de vizavi, mama a găsit o băltoacă de bere şi ea şi Luweena au refuzat să se clintească până n-au lipăit şi ultima picăturică. În acel moment, neliniştea mea migrase deja de la marginile conştiinţei mele spre centrul creierului şi simţeam cum încep să mă cutremur spasmodic de frică. Mă gândeam: dracu' s-o ia de mâncare! Voiam să alerg înapoi acasă, la adăpostul şi căldura librăriei, însă eram înspăimântat la gândul de a mă despărţi de mama. Cel mai tare mi-era frică de camioanele ce treceau ca fulgerul pe lângă noi din când în când, cu farurile lor ce aruncau umbre uriaşe pe pereţi, deşi mama nici măcar nu ridica privirea, exemplu pe care i l-a urmat la scurt timp şi Luweena. Şi apoi am pornit din nou pe stradă. Am trecut prin fata clădirii mătăhăloase, cu ferestre înnegrite în stil

gotic, a fostului teatru Old Howard, odinioară faimos, însă acum închis de ani de zile. Aici locuiau o sumedenie de şobolani de cea mai joasă speţă. Era, zicea mama, un loc numai bun să-ţi găseşti sfârşitul. În cele din urmă, după o nouă serie de sorbit cu nesaţ şi lins băltoace până la ultima picătură, am dat în fine peste mâncare – crenvurşti, murături, chifle, ketchup, muştar – în pubelele mari, albastre din spate de la Joe and Nemo. Erau şi alţi şobolani aici, însă ne-am ţinut departe de ei. Nu suntem o specie care pune prea mare preţ pe socializare. Apoi am ajuns în spate la Red Hat Bar, unde am găsit alte băltoace. Cele mai multe dintre acestea erau de urină, însă erau suficiente băltoace de alcool să le ţină ocupate pe mama şi pe Luweena. Gene pervertite, cred că aşa se explică. Cherchelite fiind, cele două au devenit tot mai neglijente în drum spre casă, din când în când mergeau chiar pe mijlocul trotuarului de pe Cambridge Street şi cântau. Însă eu nu făceam asta. Eu mă ciuceam cât puteam de aproape de clădiri ori în şanţ şi mă făceam că nu le cunosc. De fapt, păstram distanţa cu gândul că, dacă o să pogoare cine ştie ce calamitate din cer asupra lor, eu am să scap.

Încerc să relatez povestea adevărată a vieţii mele şi, credeţi-mă, nu e deloc uşor. Citisem o mare parte din cărţile de la LITERATURĂ înainte să pricep cât de cât ce vrea să zică acest cuvânt şi de ce anume au fost puse anumite cărţi dedesubtul lui. Crezusem că citesc istoria lumii. Până şi azi trebuie să fac un efort să-mi amintesc, uneori chiar dându-mi mai multe castane în cap, că Eisenhower a existat în realitate, iar Oliver Twist nu. *Pierdut în lume: epistemologie şi spaimă*. Dacă mă gândesc la felul în care am relatat prima mea ieşire cu mama şi Luweena în sălbăticia de dincolo de subsolul nostru, îmi dau seama că am omis să povestesc un anume incident. Din punctul meu de vedere, a fost un incident cât se poate de banal, însă a fost un lucru pe care, dacă l-aţi descoperi mai târziu, mi l-aţi putea arunca în faţă, cu ură şi înverşunare. Parcă vă şi văd răsucindu-vă pe scaunul ergonomic şi icnind de încântare. Sincer să fiu, n-a fost un incident în adevăratul sens al cuvântului, ci mai degrabă o senzaţie sau mai degrabă o senzaţie în curs de a se contura, şi anume faptul că m-am simţit cumva atras de posteriorul hirsut al Luweenei.

Aşa cum am spus deja, în timp ce o urmam pe alee, acesta se ridica şi cobora ritmic în faţa nasului meu. Se

ridica şi cobora. Şi cel mai ridicol era faptul că insista să-şi ţină şi coada într-un unghi aţâţător, un unghi pe care cred că îl pot descrie fără teama de a greşi drept neobrăzat. Neobrăzat şi provocator. În timp ce ne strecuram în şir indian pe alee, fundul ei mi-a ocupat întreg câmpul vizual, mi-a invadat conştiinţa şi m-a împiedicat să mă mai gândesc la altceva, inclusiv la mâncare şi la pericole. Cred că vă pot explica destul de limpede situaţia, acea putere irezistibilă emanată de parfumul ei. Doar puţin a lipsit să nu sar pe ea ca un dement. Mi-am închipuit cum o să sar pe ea venind din spate şi o să-mi înfig incisivii în blana gâtului ei, în timp ce ea îşi curbează spinarea lungă şi musculoasă, îşi ridică fundul în aer şi, cu un chiţăit de agonie absolut încântător, se lasă total în voia mea. A fost cumplit, însă a fost de asemenea, din fericire, un moment foarte scurt. Ne aflam deja la capătul aleii şi ne apropiam de luminile de pe Hanovra Street. Pe lângă noi a trecut un camion, iar pasiunea mea subită, oricât de puternică a fost, s-a risipit ca fumul la auzul huruitului ca de tunet al acestuia. Nu se întâmplase nimic. Şi nu avea să se întâmple nimic, dat fiind că, în acel moment, ne aflam la doar câţiva metri şi câteva minute de punctul de cotitură unde aveam să rămân proptit pe trotuar, cu un picior ridicat, şi să mă uit în sus, la îngeri. O să vă spun deschis: acea pornire de a-mi face mendrele cu sora mea pe o alee a fost ultimul moment de dorinţă sexuală normală pe care l-am trăit vreodată. Atunci când am pornit în lume în noaptea aia eram, în ciuda inteligenţei mele, un individ destul de banal. Când m-am întors acasă, o apucasem deja pe drumul transformării mele într-un pervers şi un ciudat.

Capitolul 4

În lumea din afara iubitei mele librării se ducea o luptă crâncenă, pe viaţă şi pe moarte, în care te lua dracu' dacă rămâneai în urmă. Toate vietăţile de acolo erau hotărâte, douăzeci şi patru de ore din douăzeci şi patru, să ne facă de petrecanie. Şansele noastre de a supravieţui un an erau aproape zero. De fapt, statistic vorbind, eram deja ca şi morţi, încă nu ştiam sigur asta, însă aveam un soi de intuiţie în acest sens, genul de străfulgerare rău prevestitoare pe care o are lumea când se află pe puntea unei corăbii ce se scufundă. Dacă îţi foloseşte la ceva educaţia literară, avantajul constă în faptul că-ţi educă un

anumit spirit al predestinării tragice. Nimic nu e la fel de eficient ca imaginaţia pentru a submina curajul cuiva. Am citit jurnalul Annei Frank şi am devenit Anne Frank. În ce-i priveşte pe ceilalţi, trăiau şi ei spaima la maximum, se făceau mici prin colţuri, asudau de frică, însă, imediat ce trecea pericolul, era ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic şi porneau tropăind fericiţi mai departe. Şi tropăiau fericiţi aşa, până când erau fie făcuţi una cu pământul, ori otrăviţi, ori un drug de fier le zdrobea ţestele. Eu le-am supravieţuit tuturor, în schimb, am murit de o mie de ori. Am mers prin viaţă ducând după mine o peliculă lucitoare, ca de melc, ţesută din spaimă. Când am să mor într-un sfârşit, n-o să mai am nicio emoţie.

Într-o noapte, la puţin timp după excursia noastră de orientare turistică în jurul pieţei, mama s-a dus sus, ca de obicei, şi nu s-a mai întors niciodată. În următoarele luni, am văzut-o de câteva ori în compania curvelor din spate de la Joe and Nemo; apoi a dispărut de tot. Şi ăsta a fost sfârşitul micii noastre familii. După asta, în fiecare noapte a început să mai dispară câte cineva până când, în cele din urmă, n-am mai rămas decât Luweena, Shunt şi cu mine. Apoi au plecat şi ei. Nu reuşeau deloc să înţeleagă de ce naiba mai voiam să rămân acolo. Din punctul lor de vedere, eram un ţicnit, însă unul inofensiv. Nu erau absolut deloc de acord cu ceea ce făceam eu. La urma urmei, librăria era un loc supernaşpa, iar mama o alesese doar sub imperiul stringenţei de a găsi un adăpost. În ciuda neînţelegerilor noastre din trecut, ultima zi petrecută împreună a fost aproape emoţionantă. Luweena m-a îmbrăţişat, iar Shunt, jenat, mi-a dat un ghiont în umăr. Tocmai dispăreau pe uşă când am strigat după ei: „Adio, scursori ordinare ce sunteţi, jigodii de ultimă speţă”. I-am făcut cum mi-a venit la gură, după care m-am simţit mai bine.

M-am mutat într-un locşor pe care mi-l aranjasem deasupra prăvăliei, la mijlocul distanţei dintre Balon şi Balcon, de unde puteam supraveghea totul, iar noaptea îmi continuam educaţia în subsol, devorând carte după carte, chiar dacă acum nu o mai făceam la modul propriu. Mă rog, asta nu e chiar adevărat. Zăbovind, aşa cum făceam în fiecare noapte, asupra misterioaselor interstiţii dintre lectură şi o gustărică uşoară, am descoperit o relaţie remarcabilă, un soi de armonie prestabilită, între gustul şi calitatea literară a cărţilor. Ca să ştiu dacă merită să citesc

un volum, era destul să ronţăi o mică porţiune de text. Am învăţat să folosesc în acest scop pagina de titlu, lăsând textul intact. „Dacă-i bun de mâncat, e bun de citit” a devenit mottoul meu.

Uneori, pentru a-mi odihni ochii suprasolicitaţi, mă duceam să cutreier vechile puţuri săpate de strămoşii mei şi camerele lor secrete şi acolo, într-o noapte, în timp ce mă furişam pe lângă planşeu, am dat peste un baraj alcătuit dintr-o bucată de tencuială căzută, o barieră pe care până atunci o luasem drept o porţiune de perete, însă acum vedeam că e de fapt un tunel blocat. Bucăţile ce-l obstrucţionau erau destul de mari şi ascuţite şi bine lipite una de alta, astfel încât a fost nevoie de mult timp şi efort pentru a-mi croi drum prin el şi a descoperi, ascunsă în spatele lor, o nouă gaură. Aceasta era o deschizătură frumoasă, aproape circulară, care ducea, prin planşeu, drept în încăperea principală a prăvăliei. Plini de şiretenie ori poate doar norocoşi, harnicii mei înaintaşi o săpaseră chiar până în spatele unui vechi seif de fier, într-un loc practic invizibil oricui ar fi fost în prăvălie. Balconul şi Balonul, oricât de preţioase erau, nu reuşeau să fie decât simple foişoare, posturi de observaţie suspendate asemeni unor cuiburi de vultur deasupra vacarmului şi foielii de dedesubt, şi nu-mi oferiseră o intrare efectivă în magazin şi în uriaşa peşteră a comorilor, plină ochi cu cărţi inedite, aşa cum făcuse această nouă descoperire. Cu un extrem de fin simţ al ironiei, sau cel puţin aşa mi s-a părut mie atunci, am numit-o Gaura de Şobolan. I-aş fi putut spune la fel de bine şi Poarta Raiului.

După asta, am cam abandonat subsolul pentru cărţile infinit mai interesante de la etaj. Camere întregi de cărţi, unele deasupra celorlalte. Unele volume erau legate în piele şi aveau paginile împodobite cu un chenar aurit, deşi eu, personal, preferam ediţiile broşate şi în primul rând pe cele de la New Directions, cu copertele lor alb-negru, şi pe cele sobre şi austere de la Scribner's. Dacă aş fi o persoană care citeşte în parc, aş avea întotdeauna la mine una dintre acestea. Subsolul îmi purtase noroc, însă abia aici sus am simţit că înfloresc. Inteligenţa mi s-a ascuţit mai tare decât dinţii. În curând, am fost în stare să parcurg un roman de patru sute de pagini într-o oră şi să-l dau gata pe Spinoza într-o zi. Uneori, mă uitam în jurul meu şi mă treceau fiori de încântare. Nu reuşeam să pricep de ce-mi fusese hărăzit un asemenea noroc. Uneori, îmi închipuiam că fac parte

dintr-un plan secret. M-am gândit: ar fi oare posibil ca eu, în ciuda înfăţişării mele care n-ar sugera o atare concluzie, să am un Destin? Şi prin Destin voiam să zic genul de chestie pe care o au oamenii în poveşti, acolo unde evenimentele unei vieţi, indiferent cum se sucesc şi se învârtesc, până la urmă vezi că s-au sucit şi s-au învârtit într-un soi de tipar foarte clar. Vieţile din poveşti au direcţie şi semnificaţie. Până şi vieţile stupide şi fără sens, precum cea a lui Lenny din *Oameni şi şoareci*, dobândesc prin locul lor în poveste cel puţin demnitatea şi semnificaţia de a fi nişte Vieţi Stupide şi Fără Sens, consolarea de a fi exemplare ale unei categorii. În viaţa reală nu ai parte nici măcar de atât.

N-am fost niciodată genul curajos din punct de vedere fizic şi, la drept vorbind, în niciun alt fel, şi mi-a fost cumplit de greu să fac faţă stupidităţii goale a unei vieţi banale, lipsite de orice poveste, aşa că, foarte de timpuriu, am început să mă alin cu ideea ridicolă că am cu adevărat un Destin, al meu şi numai al meu. Şi am început să călătoresc în spaţiu şi timp, în cărţile mele, căutându-l. Am trecut pe la Londra, pe la Daniel Defoe, pentru un tur cu ghid al ciumei. L-am auzit pe cel care suna din clopoţel strigând „Aduceţi-vă morţii!" şi am simţit în nări mirosul fumului de la trupurile arse. Încă-l mai simt şi acum. Peste tot în Londra, oamenii mureau ca şobolanii – de fapt, şi şobolanii mureau, ca şi oamenii. După câteva ore petrecute astfel, aveam nevoie de o schimbare de scenă, aşa că m-am dus în China şi am urcat pe o cărăruie abruptă printre bambuşi şi chiparoşi, ca să stau o vreme în pragul uşii deschise a unei vechi colibe de munte, cu bătrânul Tu Fu. Privind tăcuţi în zare, către vălătucii de ceaţă albă ce se ridicau dinspre vale, ascultând cum suflă vântul prin perdelele de trestie şi reverberaţiile stinse ale clopotelor unui templu din depărtare, eram fiecare „singuri cu zece mii de lucruri". După asta, m-am grăbit să mă întorc rapid în Anglia – sărind peste oceane, continente şi secole la fel de uşor cum sari de pe bordură – unde am încropit un foc mic lângă un drum pentru căruţe, astfel încât Tess, care se chinuia să scoată napii din pământ pe un câmp bătut de vânt, într-o zi rece şi mohorâtă, să-şi poată încălzi mâinile zdrelite. Îi citisem deja viaţa de două ori până la capăt – îi cunoşteam Destinul – şi mi-am întors faţa, ca să-mi ascund lacrimile. Apoi m-am îmbarcat împreună cu Marlow la bordul unui vas prăpădit cu aburi şi am pornit aşa în susul

unui fluviu din Africa, căutându-l pe un tip pe nume Kurtz. Şi l-am găsit. Dar ar fi fost mult mai bine să nu-l fi găsit! Le-am făcut apoi cunoştinţă. L-am pus pe Baudelaire pe raft, lângă Huck şi Jim. I-a prins foarte bine. Şi, uneori, îi înveseleam pe cei trişti. L-am lăsat pe Keats să se însoare cu Fanny înainte să moară. Nu l-am putut salva, dar să-i fi văzut în noaptea nunţii, într-o *pensione* ieftină din Roma. În ochii lor era un palat din basme. Am lăsat cărţile să-mi intre-n vise si, uneori, m-am visat şi eu în cărţile respective. Am ţinut-o pe Natașa Rostova de mijlocelul fin, i-am simţit mâna odihnindu-i-se pe umărul meu şi am dansat, aproape plutind în cercurile valsului, alunecând de la un capăt al parchetului strălucitor al sălii de bal până la celălalt şi ajungând afară, într-o grădină împodobită cu torţe de hârtie, în vreme ce locotenenţii cei chipeşi ai Gărzii Imperiale îşi răsuceau nervoşi mustăţile.

Râdeţi. Aveţi dreptate să râdeţi. Şi eu am fost odată – în ciuda înfăţişării mele neplăcute – un romantic incurabil, cea mai ridicolă dintre creaturi. Şi, de asemenea, un umanist la fel de incurabil. Şi totuşi, în ciuda – sau poate tocmai datorită? – acestor slăbiciuni ale mele, în decursul educaţiei mele timpurii m-am putut întâlni cu o sumedenie de oameni ieşiţi din comun şi o grămadă de genii. Am conversat cu toţi Scriitorii cu S. De pildă, cu Dostoievski şi Strindberg. În ei i-am descoperit pe toţi cei ce suferă, pe toţi istericii ca mine. Şi de la ei am învăţat o lecţie importantă – că, indiferent cât eşti de mic, poţi să fii la fel de ţicnit ca oricine altcineva.

Şi că nu trebuie neapărat să crezi o poveste ca s-o îndrăgeşti. Mie îmi plac toate poveştile, îmi place faptul că au un început, un mijloc şi un sfârşit. Îmi place acumularea lentă de înţelesuri, îmi plac peisajele ceţoase ale imaginaţiei, rătăcirile labirintice, versanţii împăduriţi, băltoacele ce reflectă lumina, răsturnările tragice şi obstacolele comice. Singurul gen de literatură pe care nu-l suport este literatura despre şobolani şi şoareci. Îl dispreţuiesc pe bătrânul şi cumsecadele Şoarece din *Vântul prin sălcii*. Mă piş pe nasul lui Mickey Mouse şi al lui Stuart Little. Afabili, strecurându-se graţios prin viaţă, *drăgălaşi*, îmi rămân în gât ca nişte oase de peşte.

Iar acum, la final, nu reuşesc deloc să mă conving că mulţi oameni reali au un Destin al lor şi sunt sută la sută sigur că şobolanii n-au avut niciodată aşa ceva.

În ciuda inteligenţei, a tactului, a delicateţii şi rafinamentului meu sufletesc, în ciuda erudiţiei mele tot mai avansate, am rămas o creatură cu handicapuri majore. Cititul e una, vorbitul alta, iar aici nu mă refer la vorbitul în public. Nu vreau să spun că sufeream de fobie socială, deşi chiar aşa a şi fost. Nu, mă refer la rostitul efectiv al cuvintelor – un lucru pe care pur şi simplu nu eram în stare să-l fac. Locvace până la logoree în mintea mea, eram condamnat la tăcere. Problema era că de fapt nu aveam voce. Toate acele fraze superbe ce-mi zburau prin minte asemeni unor fluturi zburau de fapt într-o colivie din care nu puteau scăpa niciodată. Toate acele cuvinte minunate pe care le repetam în minte până la alcătuiri perfecte şi pe care le rosteam în tăcerea sugrumată a gândurilor mele erau la fel de inutile ca şi miile, poate milioanele de cuvinte pe care le rupsesem din cărţi şi le înghiţisem, fragmente disparate din romane, piese de teatru, poeme epice, jurnale intime şi confesiuni scandaloase – toate erau bune de aruncat la gunoi, mute, inutile şi irosite în zadar. Problema e una de ordin fiziologic: nu am genul adecvat de corzi vocale. Mi-am petrecut ore întregi declamând versurile lui Shakespeare. N-am reuşit niciodată să trec dincolo de câteva variaţiuni total neinteligibile ale chiţăitului de bază. Iată-l pe Hamlet, cu pumnalul în mână: *chiţ chiţ chiţ*. (Şi iată-l pe Firmin făcut una cu peretele de un val de huiduieli şi perne grele.) Mă descurc mai bine la replicile în care Macbeth vorbeşte despre faptul că viaţa e o poveste spusă de un idiot şi care nu înseamnă nimic: câteva chiţăituri jalnice se potrivesc destul de bine aici. Ce clovn penibil! Râd ca să nu plâng – un alt lucru pe care nu-l pot face, desigur. Ce-i drept, nici de râs nu pot să râd, decât în capul meu, acolo unde e mai dureros decât orice lacrimă.

În perioada explorării tunelului – eram încă foarte tânăr, abia absolvisem cărţile clasice ale copilăriei şi posedam doar o cunoaştere superficială a lumii – m-am văzut prima dată într-o oglindă. Pe uşa de sub tăbliţa cu TOALETĂ scria, cu litere de mână, VĂ ROG, ŢINEŢI ACEASTĂ UŞĂ ÎNCHISĂ. Şi lumea se conforma. După zgomotul apei trase şi înainte ca paşii să urce iar treptele, intervenea mereu barajul unui clic de zăvor tras. În ziua în care s-a pogorât brusc liniştea, mai asurzitoare decât orice clic, dintre apa trasă şi paşi, mă aflam în colţul din spatele boilerului. Am ştiut imediat ce s-a întâmplat şi, în noaptea

aia, după ce s-a închis prăvălia, m-am strecurat afară din adăpost. Uşa de la TOALETĂ rămăsese deschisă şi în cămăruţa din spate era o lumină, mai puternică decât oricare alta pe care o văzusem vreodată. La început, am fost orbit de lumină şi uluit de formele de porţelan dinăuntru. Acestea aduceau destul de bine cu altarele pe care le văzusem în *Biblia ilustrată pentru copii* şi am presupus că intru într-un soi de templu. Suprafeţele albe şi perfecte şi metalul argintiu şi strălucitor aveau un aer cât se poate de solemn. (La vârsta aceea, încă mai aveam dificultăţi în a distinge solemnul de sanitar.) Prima dată am explorat marginea unui bazin oval pe jumătate plin cu apă, cu interiorul vârstat cu pete maronii, după care am ronţăit un pic dintr-un sul de hârtie igienică albă şi moale prins într-un suport, pe peretele de lângă el – avea gust de Emily Post. De acolo am putut să sar pe altarul cel înalt, care s-a dovedit a fi un alt bazin, însă de data asta unul gol, cu o gaură rotundă, cu margine argintată în partea de jos. Deasupra lui, uşor aplecată pieziş, atârna o oglindă uriaşă cu ramă metalică, în care încăperea din spatele meu se legăna nebuneşte. Deşi inteligenţa mea era încă destul de nedezvoltată, am prins imediat principiul acelui lucru. Am stat pe picioarele dinapoi pe marginea exterioară a bazinului şi, întinzându-mi corpul cât am putut, am reuşit să mă văd pentru prima oară efectiv. Îi văzusem, firește, pe membrii familiei mele şi bănuiesc că ar cam fi trebuit să deduc cum arăt eu însumi după cum arată ei. Însă eram diferiţi din atâtea puncte de vedere importante, încât presupusesem – mă amăgisem presupunând, îmi dau seama acum – că suntem diferiţi şi din punctul ăsta de vedere.

Adevărul este că, atunci când m-am văzut pentru prima oară, n-a fost deloc ca şi cum aş fi văzut orice alt şobolan. A fost o experienţă mult mai intimă şi mult mai dureroasă. Privisem fără probleme formele neatrăgătoare ale lui Shunt sau Peewee, însă a fost de-a dreptul oribil să trebuiască să văd şi să accept faptul că şi eu arăt la fel ca ei. Mi-am dat seama, firește, că intensitatea durerii a fost direct proporţională cu enormitatea vanităţii mele, însă acest gând n-a făcut decât să înrăutăţească şi mai tare lucrurile. Nu era destul că eram urât, mai eram şi vanitos iar asta

nu făcea decât să adauge la lista defectelor mele şi faptul că eram ridicol. Iată-mă, uşor înclinat în faţă, în toată splendoarea urâţeniei mele irefutabile – pitic, burtos, păros şi fără bărbie. Firmin: hirsut din cap până-n picioare[6]. Ridicol. Bărbia, sau lipsa ei, mi-a provocat cea mai mare suferinţă. Acest lucru părea să arate – deşi, de fapt, această entitate lipsă era total incapabilă de ceva atât de îndrăzneţ ca a arăta ceva – că sunt o fiinţă total lipsită de fibră morală. Şi mi s-a părut că ochii negri şi bulbucaţi îmi dau un aer revoltător, de broască. Ce s-o mai lungesc, era un chip schimbător şi mincinos, care nu-ţi inspira câtuşi de puţin încredere, era chipul unei fiinţe josnice, total lipsite de caracter. Firmin viermele[7]. Însă amănuntele – lipsa bărbiei, nasul ascuţit, dinţii galbeni etc. – nu erau importante în sine, când le comparai cu impresia generală de urâţenie absolută. Chiar şi pe vremea aceea, când ideile mele despre frumuseţe aveau la bază doar desenele lui Tenniel din Alice[8], am ştiut că asta e urâţenie. Iar contrastul, distanţa sfâşietoare, imposibil de străbătut, a crescut şi mai tare mai târziu, când am devenit conştient că există fiinţe cu adevărat frumoase, ca Ginger, Fred, Rita,

Gary, Ava şi toate celelalte Fiinţe Frumoase. Era un lucru foarte greu de acceptat.

De atunci încolo, am făcut tot ce-am putut ca să evit să-mi zăresc, fie şi fugar, propria imagine. Era uşor să mă ţin departe de oglinzi, însă cu geamurile şi capacele roţilor de la maşini era o altă poveste. Ori de câte ori mă zăream razant în vreuna din acestea, eram pe loc oripilat, de parcă aş fi văzut un monstru. Fireşte, îmi dădeam seama imediat că monstrul sunt de fapt eu şi n-am cuvinte să descriu tristeţea copleşitoare ce se pogora asupră-mi. Aşa că am apelat la un mic truc mental: ori de câte ori se întâmpla asta, în loc să zic „ăsta sunt eu" şi să izbucnesc în lacrimi, ziceam „ăsta e el" şi o luam la fugă.

În acele zile de început şi mai ales după ce norocul mi-a croit drum spre încăperea principală, mi-am făcut un program nebunesc şi, cu excepţia momentelor când foamea îmi dădea ghes să ies în lume ca să scormonesc după mâncare, mi-am folosit cea mai mare parte a orelor nopţii citind şi plimbându-mă prin librărie şi mi-am petrecut cea mai mare parte a fiecărei zile în Balcon sau Balon, cu ochii lipiţi de prăvălie, înspăimântat de perspectiva că aş putea pierde ceva din ce se petrece dedesubt. De două ori, am fost atât de obosit noaptea încât am adormit pe o carte şi de fiecare dată m-am trezit tresărind la auzul cheii răsucite în broască – Norman deschidea prăvălia – şi abia am avut timp să dispar, la mustaţă, în Gaura de Şobolan. Şi odată, moţăind în post, a fost cât p-aci să cad din Balon.

Din Balon îl zărisem pentru prima oară pe Norman, cu câteva săptămâni în urmă. Însă nu-l zărisem în întregime, nu-i văzusem decât cupola lucitoare a creştetului şi partea superioară a umerilor şi a braţelor. Însă, pentru mine, el încă nu devenise Norman, încă era doar Proprietarul Biroului. Îmi luase foarte mult timp să-mi adun curajul de a privi în jos din Balon în intervalul cât era deschis magazinul. Însă până la urmă, într-o dimineaţă devreme, am reuşit. Neauzind niciun zgomot de jos, decât scârţâitul tânguitor al scaunului şi foşnetul ocazional al hârtiei, mi-am lipit cu grijă ochiul de marginea Vizorului Special şi l-am zărit acolo, la birou. Citea un ziar, cu coatele pe braţele scaunului. Graţie vederii mele ieşite din comun, aş fi putut foarte bine să citesc şi eu ziarul odată cu el, însă în clipa aceea eram mai interesat să citesc ce scrie pe creştetul chel al lui Norman. Viaţa mea a fost marcată de o serie de coincidenţe extraordinare – mult timp, am

luat aceste semne ce-mi tot apăreau în cale drept dovezi ale faptului că am un Destin, special scris pentru mine – şi întâmplarea a făcut ca, exact înainte de momentul când am privit în jos, spre ţeasta lui Norman, să fi citit câte ceva despre craniul omenesc.

De vreo săptămână, studiam de zor CĂRŢI RARE ŞI EDIŢII PRINCEPS şi-mi petrecusem o parte a nopţii trecute cocoşat peste *Anatomia şi fiziologia sistemului nervos în general şi a creierului în particular* de Franz Joseph Gall, o lucrare de referinţă în frenologie. Deşi iniţial am privit cu destul de mult scepticism ideea că e posibil să citeşti caracterul unei persoane după ieşiturile şi gropiţele din craniul său, palparea sistematică a tigvei proprii – cu ajutorul lăbuţei din faţă – mi-a dezvăluit nişte protuberanţe uriaşe (aproape nişte diformităţi) exact acolo unde te-ai fi aşteptat să se afle. Umflătura de pe fruntea mea – o gâlmă pe care mi-o scarpin când mă nedumereşte ceva – indică, spune Gall, capacităţi lingvistice prodigioase, în vreme ce şănţuleţele adânci, de melancolie cronică, de sub arcadele ochilor sunt semne ale unui temperament spiritual „elevat". Am descoperit de asemenea la baza craniului alte umflături care sunt semne clare de „adezivitate" şi „amativitate" şi indică prezenţa – şi cum aş putea s-o neg? – unei „tendinţe de a forma ataşamente puternice faţă de alţii" şi o „înclinaţie către desfrâu şi apetit carnal". În fine, ca să vedeţi că până şi un craniu e capabil de un pic de ironie, am la tâmple nişte mici cute, bine-cunoscut rezultat al fluxului şi al refluxului Speranţei irepresibile.

Uitându-mă peste marginile Balonului, am întocmit o hartă exactă a dealurilor şi a văilor de pe bostanul lui Norman. Întipărite pe el, limpede ca lumina zilei, erau semnele inteligenţei, ale spiritualităţii, ale energiei mentale, ale seriozităţii, plus un deluşor perfect desenat – asta mi-a plăcut cel mai mult – care indica o aplecare către „filoprogenitivită", definită de Gall drept „un sentiment special, care-l face pe individ să supravegheze şi să se îngrijească de odrasle neajutorate". Aflarea acestor lucruri despre firea adevărată a Proprietarului Biroului m-a umplut de fericire – pentru prima oară în viaţă, nu mă mai simţeam singur pe lume. Mi-a dat un sentiment de siguranţă şi – cum ar fi spus Gall – un puternic sentiment de adezivitate. M-am îndrăgostit de Norman pe loc.

Mi se pare că aud icnete de nerăbdare, foială în scaun, pufnete sugestive. Acest tablou idilic al fericirii mele, bănuiesc, vă îndeamnă să subliniaţi ceea ce este şi aşa dureros de evident şi vă întrebaţi cu voce tare dacă nu mi-a trecut niciodată prin cap că e posibil să nu mă încadrez exact în categoria „odrasle neajutorate”. Răspunsul foarte scurt la această întrebare este: niciodată. Acum, când mă uit în urmă, îmi dau seama că şirul de evenimente ce-aveau să culmineze aproape cu o tragedie, la care voi ajunge cât de curând, a fost cauzat de simplul fapt că ţeasta lui Norman nu era cheală chiar ca-n palmă. Investigaţia pe care am făcut-o asupra caracterului său, oricât de temeinică, a fost obturată de nişte zulufi negri şi neîngrijiţi ce-i acopereau tâmplele. Dacă m-aş fi putut urca pe umărul lui şi i-aş fi explorat tâmplele cu lăbuţele, n-am nicio îndoială că peste asta aş fi dat: cute în formă de semilună deasupra urechilor, indicând „distructivitate”, secondate şi întărite de două umflături triunghiulare, sugerând „secretomanie”. Însă toate acestea aveam să le aflu abia în viitor. Acum, se cuvine să aşez dedesubtul pozei cu Norman la birou un balonaş în care să scrie PRIMA FIINŢĂ OMENEASCĂ PE CARE A IUBIT-O F.

Capitolul 5

Acum nu-mi mai mâncam cărţile, ci doar călătoream cu ajutorul lor şi hrana – folosesc termenul în sensul concret, literal – era mereu o problemă. Eram forţat să părăsesc în fiecare noapte prăvălia, să-mi adun curajul şi să mă strecor pe sub uşa de la pivniţă, ca să caut provizii în piaţă, să mă chircesc în umbră, să mă târăsc prin burlane, să alerg cât mă ţin picioarele de la un loc întunecos la altul. *Jurnalul unui târâtor nocturn*. Pe măsură ce trecea timpul, zilele se făceau mai reci, apoi mai calde, şi am început să observ schimbări în jurul meu – şi nu mă refer la cele câteva floricele chinuite ce se iţiseră pe câteva petice de iarbă rară şi la narcise. Într-adevăr, schimbările la care mă refer ofereau un contrast plin de ironie la adresa acelor înmuguriri chinuite. În aproape fiecare clădire, afacerile mergeau tot mai prost, iar noaptea străzile laterale şi chiar şi piaţa se goleau mult mai devreme. În afara cetelor de marinari din uşile barurilor, adesea nu mai era nimeni în jur după ora unsprezece. Erau tot mai multe geamuri sparte, care adesea rămâneau aşa ori erau înlocuite cu

placaje. În faţa unor magazine, gunoiul se strângea pe alei sau chiar pe trotuare. Maşinile rămâneau abandonate lângă bordură, de unde erau apoi făcute bucăţi de scormonitorii prin gunoaie, iar clădirile de cărămidă aveau un aer scofâlcit, bătrânicios, de parcă, asemeni celor în vârstă, oameni ori şobolani, îşi pierduseră dorinţa de a-şi păstra coloana vertebrală dreaptă. Şobolanii se mutau în maşini, în scaunele cărora îşi construiau culcuşuri confortabile.

Din când în când, mă mai întâlneam cu câte unul dintre fraţii mei. Şi ei se schimbaseră mult de când porniseră în lume singuri. Ascuţiţi la faţă şi cu un aer hăituit, cu trupuri lungi şi burţi atârnânde, erau nişte fiinţe efectiv respingătoare – erau atât de diferiţi de cum îi ştiam, că aproape nu i-am recunoscut. De obicei, şi eu, şi ei ne făceam că nu ne recunoaştem. Erau mereu pe fugă, stresaţi să ajungă într-un loc sau într-altul – în urma unui zvon că în locul x s-ar găsi ceva de mâncare ori fugind de Om – însă, din când în când, unul dintre ei se oprea să mai schimbe două vorbe cu mine, să-mi spună ce mai e nou şi să-mi vândă un pont despre vreun loc unde aş putea găsi ceva de băgat la maţ. De regulă, erau ponturi false, care mă trimiteau în cu totul altă direcţie. În adâncul sufletului nu se schimbaseră prea mult – pentru ei, eu eram acelaşi pământălău desăvârşit. În cursul unei astfel de întâlniri întâmplătoare, am aflat că Peewee murise, călcat de un taxi cu o noapte în urmă. Am stat cu Shunt pe trotuar, iar el mi-a arătat un petic de blană din mijlocul lui Cambridge Street, ca un preşuleţ. Chiar dacă Peewee mă tratase întotdeauna cu o indiferenţă absolută, m-a neliniştit enorm să-l văd aşa. În mintea mea, am lipit alături de numele lui cuvintele VIAŢĂ şi RIDICOLĂ.

Dar ce cuvinte am lipit lângă propriul meu nume? Când eram la pământ, scriam CLOVN GROTESC şi chiar ŞOBOLAN, însă când eram optimist – ceea ce se întâmpla adesea pe vremea aia – scriam OM DE AFACERI. Cărţile erau afacerea mea – consumul şi schimbul de cărţi. Stăteam cocoţat în Balcon sau în Balon şi studiam acest domeniu de activitate. Mă aplecam peste marginea Balonului, la un pas de a cădea, şi citeam ziarul de dimineaţă peste umărul lui Norman. Câteodată, când îşi punea cana de cafea într-un anume loc, îmi vedeam reflexia în lichidul întunecat – o privelişte nu tocmai plăcută la ora micului dejun. Şi Norman era, la fel ca mine, un cititor împătimit. Bâjbâia cu mâna pe birou după cană,

ca un orb, o găsea, o apuca şi o ducea la gură, fără ca măcar să-şi ridice ochii de pe ziar. Aroma cafelei se înălţa spre tavan şi rămânea agăţată de el. Îndrăgeam acel miros, deşi urma să mai treacă mult timp până când aveam să simt efectiv gustul cafelei.

Un bărbat dintr-un bar m-a întrebat odată ce gust au cărţile, „aşa, în general". Aveam un răspuns deja pregătit, însă, ca să nu se simtă complet aiurea, m-am făcut că rămân câteva clipe pe gânduri înainte de a-i răspunde: „Dragă prietene, dată fiind prăpastia ce desparte toate experienţele tale de ale mele, pot să-ţi spun că nu există decât o singură aromă aparte care se apropie cât de cât de aceea a cărţilor, şi anume aroma de cafea". A fost un adevăr destul de greu de digerat şi mi-am dat seama după felul în care s-a întors la cană şi a început să bea din ea că l-am cam pus pe gânduri. Acum că sunt din nou singur, nu mai am parte nici măcar de mirosul de cafea şi am fost văduvit de încă unul dintre puţinele lucruri ce-mi făceau plăcere.

După ziarul de dimineaţă, trăgeam cu ochiul la modul în care se purta Norman cu clienţii lui. Mulţi – probabil majoritatea – erau cititori adevăraţi, care sperau să găsească aici câteva cărţi bune la un preţ accesibil.

Dacă nu veneau cu titlul pe buze ori se uitau în jur, părând că nu ştiu exact ce anume caută, Norman remarca imediat şi ştia de fiecare dată să-i ghideze în direcţia corectă. Era un adevărat Sherlock Holmes când era vorba să ghicească exact caracterul cuiva după cum arată. Îşi dădea seama dintr-o singură privire – după îmbrăcăminte, accent, tunsoare, chiar şi după mers – ce fel de cărţi îi plac unuia sau altuia şi n-a greşit niciodată, n-a oferit niciodată *Peyton Place* cuiva care ar fi fost mai fericit să primească *Doctor Jivago*. Nici viceversa – Norman Shine nu era un snob. Era un tip scund şi cu fundul mare. Avea faţa lăţăreaţă – părea mai degrabă lată decât lungă – şi o gură foarte mică, pe care şi-o făcea pungă atunci când asculta. Pune-i o întrebare, întreabă-l dacă are *Dombey şi fiul* ori *Viaţa Mariannei* de Marivaux tradusă în engleză şi uită-te la el cum îşi strânge buzele. E ca şi cum ai strânge şnurul unui săculeţ sau ai atinge o actinie. Şi, indiferent cât de banală era întrebarea – „Cine a scris *Război şi pace*?" sau „Unde e toaleta?" –, el îşi înclina uşor capul, în aşa fel încât să se uite la tine peste ramele ochelarilor săi, îşi făcea gura pungă şi, în general, se purta ca şi cum i-ai fi pus cea

mai profundă întrebare posibilă. Apoi, actinia îşi uita teama, şnurul săculeţului se relaxa, gura lui se destindea în cel mai amabil surâs posibil şi, ridicând degetul arătător întins în aer, de parcă testa vântul, zicea: „Camera din spate, rafturile din stânga, al treilea raft de jos, mai spre capăt” sau altceva, la fel de precis. Cu ţeasta lui cheală şi tufa de păr de la ceafă în formă de potcoavă, arăta ca un călugăr binedispus. Câteodată îl confundam cu părintele Tuck.

Sâmbătă după-masa, mai ales când era frumos afară, prăvălia era înţesată de clienţi, iar Norman îşi părăsea biroul de lângă uşă şi se agita, ajutând lumea să găsească volumul pe care-l căuta. Era frumos atunci, cum se mişca aşa graţios printre ei. Era ca un muşchetar. Era Athos, liniştit şi rezervat, care se aprindea greu, dar, odată aprinsă, mânia lui era mortală. Provocat de o întrebare venită din spate, se răsuceşte pe călcâie, îşi înfige floreta într-un raft de sus şi trage spre el, ca într-o ţepuşă, licărind asemeni unui peşte înfipt într-o suliţă, *Moartea la Veneţia*. Altă solicitare l-ar putea trimite în capătul unui coridor, unde ar da colţul după un raft, ar face o fandare la stânga în direcţia literaturii pentru copii şi adolescenţi şi apoi, chircindu-se, s-ar avânta spre dreapta – şi acolo vârful sabiei lui s-ar înfige în *Cartea de bucate a lui Betty Crocker*. O a treia întrebare, de data asta din partea unei bătrâne în balonzaid, cocoşată şi urâtă, are parte de aceeaşi deferentă obişnuită. O reverenţă adâncă, o piruetă cavalerească, două şfichiuiri rapide în aer şi *Puterea gândirii pozitive* şi *Artrita şi bunul-simţ* se află la picioarele ei. Bravo, bătrâne amice Athos, bravo!

Însă cele mai adorabile momente ale lui Norman se întâmplau în zilele ploioase, când nu erau clienţi în magazin, iar el se plimba pe coridoare înarmat cu un pământuf din pene de curcan şi ştergea praful în dreapta, ştergea praful în stânga, fredonând sau fluierând încetişor. Atunci, când îl vedeam aşa, mă gândeam ce frumos trebuie să fie să fii om. Şi mie îmi plăceau zilele ploioase. Răpăitul adormitor al ploii mă făcea să aţipesc uneori la post. Şi atunci aveam coşmaruri în care muream în chinuri groaznice, strivit sub dicţionarul Webster, versiunea integrală, sau mă înecam zbierând ca din gură de şarpe, dus de şuvoi, pe o ţeava de scurgere. Şi atunci mă trezeam în magazinul cu căldură toropitoare, în ţârâitul blând al

picăturilor de ploaie şi în foşnetul fin al pământufului şi eram iar vesel.

În tot acest timp, lumea din afara librăriei arăta tot mai mult ca un loc din care nu prea voiam să fac parte. În excursia noastră de orientare în lumea de sus, mama ni se plânsese mult, Luweenei şi mie, de lipsa noastră de recunoştinţă pentru tot ce făcea pentru noi, arătându-ne cele mai grozave locuri de găsit mâncare şi gunoaie. Ceea ce era ridicol. Din punctul meu de vedere, ea nu făcuse altceva decât să ne arate o seamă de capcane ale morţii, deci nu prea aveam pentru ce să-i fiu recunoscător. Cu o singură excepţie, şi anume cinematograful Rialto, pentru care îi port o recunoştinţă enormă şi în ziua de azi. Dacă n-ar fi fost Rialto, n-ar fi fost dorinţa. Nici dorinţa, nici Frumoasele. Şi ce-aş fi fost fără Frumoasele mele? Fără Frumoase, aş fi fost un biet rozător singuratic, meditând, la închiderea grădinii, asupra adâncimii disperării sale. Într-un fel, ceilalţi membri ai familiei mele au fost binecuvântaţi. Graţie imaginaţiei liliputane şi amintirilor precare, ei nu cereau prea mult, mulţumindu-se doar cu mâncare şi sex, şi au avut parte din plin de ambele, suficient cât să-i ţină în viaţă, atât cât au trăit. Pentru mine, însă, asta nu era viaţă. Ca un idiot ce eram, eu aveam aspiraţii. Şi, în afară de asta, eram îngrozit. Rialto rămânea unicul loc cât de cât sigur din tot cartierul acela atât de deprimant unde încă mai puteai găsi câte ceva de mâncare şi să mănânci liniştit, fără să-ţi faci griji în legătură cu nu ştiu ce calamitate care o să cadă pe capul tău şi-o să te facă preş, ca pe Peewee. Jumătate cinematograf, jumătate azil de noapte, Rialto era deschis douăzeci şi patru de ore din douăzeci şi patru. Jumătate din public venea aici doar ca să aibă un adăpost peste noapte – era mai ieftin decât o cameră şi mai cald decât pe stradă. Lumea îi spunea, cu afecţiune, Casa cu Scărpinici şi cei mai mulţi şobolani o evitau din cauza insectelor care-şi făcuseră culcuş aici, o populaţie hămesită de purici şi păduchi, dar şi din cauza duhorii pestilenţiale – un damf greu, de bătrâneţe, de oameni săraci, de sudoare şi energie negativă, amestecate cu putoarea de pesticide şi dezinfectant, cu care se dădea o dată pe săptămână. Mie însă, dat fiind temperamentul meu, toate astea mi se păreau un preţ mic. În timpul zilei şi al serii, la Rialto rulau filme vechi, poate vreo patruzeci în total, pe care le proiectau alternativ, pentru a-şi menţine faţada de respectabilitate precară. Apoi, la miezul nopţii,

când cetăţenii decenţi şi paznicii bunelor moravuri erau deja în pat şi poliţiştii îşi puteau întoarce liniştiţi privirea în altă parte, o dădeau pe filme porno. Când bătea ora douăsprezece noaptea, imaginea cu Charlie Chan sau Gene Autry îngheţa brusc, se auzea un hârşâit strident, filmul mai pâlpâia

scurt câteva fracţiuni de secundă, apoi se oprea păcănind la mijlocul bobinei. Urmau întunericul total, câteva scurte momente de tuşit şi foşnit, după care proiectorul se însufleţea iar cu un zumzet şi până şi sonorul părea să întinerească subit, prinzând puteri. Schimbarea era de-a dreptul spectaculoasă.

Deşi Rialto avea multe de oferit, publicul nu prea se înghesuia, aşa că mă strecuram fără probleme printre rândurile de scaune goale şi recoltam cu dexteritate de prestidigitator cele mai bune bucăţele de dropsuri, de floricele şi, din când în când, chiar şi câte o porţie de crenvurşti sau de şuncă afumată (publicul de noapte îşi aducea adesea mâncare la pachet), în timp ce raza proiectorului pâlpâia ca o lanternă deasupra mea. Şi totuşi, faptul că aici găseam potol la discreţie nu era cea mai importantă dintre atracţiile de la Rialto. Pentru că aici, pe

ecranul nocturn, goale şi uriaşe precum amazoanele, se aflau creaturi extrem de asemănătoare cu acelea care mă vrăjiseră prin frumuseţea lor cu câteva săptămâni în urmă, în faţa cazinoului, însă aici nu purtau benzi negre peste sâni şi coapse şi nici nu erau îngheţate în cadrul fotografic. Aici, se mişcau ca nişte fiinţe vii, în culori vii şi dansau şi uneori se contorsionau pe covoare în mod evident făcute din animale mult mai blănoase decât Peewee. Se contorsionau singure sau împreună cu diverşi bărbaţi – a căror prezenţă vulgară, de alcătuiri de muşchi şi tendoane ce-mi aminteau de puii de şobolan, eu, personal, o găseam inutilă şi jignitoare – şi, uneori, se zvârcoleau una în braţele alteia. Cât tânjeam după acea piele catifelată precum pielea de antilopă cea mai fină – s-o miros, s-o ating, să-i simt gustul; şi după acel păr bogat şi revărsat unduitor pe spate – să-mi îngrop faţa în el, să leşin de încântare. Eram destul de conştient de părerea pe care ar avea-o ceilalţi reprezentanţi ai prezumtivei mele specii, puţinii care s-ar fi aventurat să intre, despre aceste fiinţe cu piele de catifea. Acolo unde eu vedeam îngeri, ei ar fi văzut doar nişte animale hidoase pe două picioare, care abia se mişcă, trufaşe şi fără păr. Şi, dacă n-ar fi râs, asta ar fi fost din cauză că pur şi simplu şobolanii nu râd niciodată.

Atracţia pe care aceste creaturi incredibile şi fascinante o exercitau asupră-mi era atât de puternică încât am început să-mi sacrific ore şi chiar zile întregi pe care ar fi trebuit să mi le dedic cărţilor doar pentru a le putea privi mai mult. Îmi scot din nou telescopul. Aştept, cu o nerăbdare abia ţinută în frâu, ca ochii să mi se obişnuiască iar cu întunericul ca de smoală. Îmi fixez obiectivul asupra acelui Rialto din vis şi din amintiri şi-mi balansez telescopul într-o parte şi într-alta până mă găsesc pe mine cel tânăr, pe strămoşul lipsit de griji al acestei epave de azi, încastrat în cercul lentilei: am în lăbuţă o bucăţică din ceva ce pare a fi ciocolată Snickers şi sunt cocoţat pe un scaun din primul rând, printre beţivi ce sforăie, boschetari ce ronţăie, bărbaţi cărora le curg balele, onanişti. Mestecând încet, contemplu despuierea lentă, ondulările trupului, piruetele intempestive ale fiinţelor care, în mintea mea, au devenit pur şi simplu „Frumoasele mele”. Mestec şi contemplu, contemplu şi mestec, sută la sută vrăjit, sută la sută fericit. Nu mi-e câtuşi de puţin ruşine. Câteodată, mă

gândesc că pentru a fi fericit nu-ţi trebuie decât cât mai multe floricele şi câteva Frumoase.

Norman făcea majoritatea achiziţiilor de cărţi la vânzările ocazionate de decesul vreunui bibliofil şi, pentru mine, aceasta era unica latură tristă a comerţului cu cărţi. Când se întorcea de la o asemenea lichidare a proprietăţii celui răposat, vechea lui furgonetă Buick cu remorcă din lemn era atât de lăsată sub greutatea cărţilor că, atunci când dădea cu spatele şi parca în faţa prăvăliei, amortizorul se izbea de trotuar. Deschidea portiera din spate, le căra în braţe, luând câte putea duce, le aşeza pe podea lângă biroul lui, în stive de peste un metru şi, în zilele ce urmau, le deschidea una câte una şi scria cu creionul un preţ. Uram partea asta. Cel mai tare îmi displăcea să citesc dedicaţiile, peste umărul lui: „Pentru dragul meu Peter, la aniversarea a cincizeci de ani de la căsătoria noastră" (în *Rubaiatele* lui Omar Khayyám), „Această carte mi-a fost dăruită de scumpa mea Violet Swain, acum plecată în lumea celor drepţi, pe vremea când aveam amândoi şaptesprezece ani" (în *De veghe în lanul de secară*), „Lui Mary, fie ca această carte să-i aducă un pic de alinare" (în *Predici* de John Donne), „Doar ca să-ţi amintesc de cele două săptămâni de rai italienesc" (în *Pietrele Veneţiei* de Ruskin), „Nebunia e doar geniu neînţeles – roagă-te pentru mine" (în *Cântecele inocenţei şi ale experienţei* de Blake), „Trăiesc, mor; am trăit, am murit; voi muri, voi trăi" (în *Frică şi cutremur* de Kierkegaard). Erau cu zecile, la fiecare nou transport. Era de-a dreptul obscen. Ar fi trebuit să îngroape aceste cărţi împreună cu posesorii lor, cum făceau egiptenii, în aşa fel încât lumea să nu-şi poată pune plictisită labele pe ele după moartea acestora – ca să aibă şi ei ceva de citit pe lungul drum prin eternitate.

Cele mai multe cărţi costau mai puţin de-un dolar, deşi Norman avea un ochi bine exersat, poseda ştiinţa de a recunoaşte volumele valoroase, precum şi – aşa cum sugerau umflăturile de deasupra urechilor lui – o înclinaţie spre secretomanie. Când zărea o carte cu adevărat preţioasă la o lichidare de bibliotecă, o ţinea ascunsă-n mânecă, apoi o cumpăra la un preţ de nimic. Se putea întâmpla să dea pe o carte cinci cenţi şi pe urmă să se răsucească pe călcâie, s-o bage bine într-un dulap cu vitrină şi să o vândă a doua zi cu o mie de dolari. Când veneau colecţionarii să vadă ce are, înainte de a atinge

vreun volum din spatele geamului, îşi punea mănuşi albe de bumbac. Şi unele din aceste volume erau cărţi pe care le adusese puse unele peste altele la grămadă, în furgoneta lui, cu câteva zile în urmă. Dar colecţionarii nu trebuie să ştie asta! Aceştia stăteau acolo cu figuri solemne ca papa de la Roma, cu mănuşi albe în mâini, ţinând câte o carte cu atâta gingăşie de parc-ar fi fost un nou-născut, şi vorbeau despre provenienţă, ediţii princeps, autografe şi marele Rosenbach. Unii dintre aceşti oameni ştiau multe despre istoria cărţilor, însă niciunul nu ştia la fel de multe ca Norman şi nu-l puteau epata niciodată. Era incredibil. Am ajuns să cred că ştie absolut totul. În mintea mea, dădusem de mult jos tăbliţa care-l numea pur şi simplu Proprietarul Biroului şi pusesem lângă capul lui alte două tăbliţe noi: SPADASINUL şi PURTĂTORUL CHEII CUNOAŞTERII. De aici era doar un pas, pe care-l făcea imaginea cheii, către Sf. Petru. Şi aşa s-a făcut că imaginea lui Norman Shine s-a amestecat în mintea mea cu aceea a sanctităţii.

Mai era apoi încă un aspect interesant al comerţului cu cărţi, unul care-l apropia pe Norman de proiecţionistul cel ascuns de la Rialto. Vedeţi dumneavoastră, în afară de cărţile bune, însă uzate de pe rafturi, de cele foarte uzate din pivniţă şi de cele rare din dulapurile cu vitrină, mai existau şi cărţile din vechiul seif de fier din faţa Găurii de Şobolan. Acestea erau cărţile interzise, ediţii de buzunar cu coperte albe, publicate de Olympia Press şi Obelisk Press şi aduse în ţară prin contrabandă, de la Paris. Aveau titluri precum *Tropicul Cancerului*, *Fecioara florilor*[9], *Bărbatul cu foc în vintre*[10], *Prânzul dezgolit*, *Viaţa şi iubirile mele*[11]. Cumpărătorii acestor cărţi le rosteau titlurile în şoaptă. Dacă Norman cunoştea clientul sau dacă, după ce-l măsura bine din priviri (erau numai bărbaţi), hotăra că e de încredere, imediat îşi scotea masca şi nu mai semăna deloc cu părintele Tuck: ochii rotunzi i se îngustau, guriţa ediţie de buzunar devenea o liniuţă dreaptă şi severă. Parcă se schimba subit filmul – în faţa ta se afla acum agentul secret al Rezistenţei franceze, ce-ţi înmâna documente falsificate, sau poate gazda unui cuib de hoţi din lumea interlopă, ce-ţi oferea diamante furate. „O clipă, vă rog”, spunea şi se uita rapid în jur. Apoi, ghemuindu-se în faţa seifului în aşa fel încât să nu lase să se vadă ce conţine acesta, vâra iute articolul de contrabandă într-o pungă simplă, maro, pe care scria PEMBROKE BOOKS, însă nu înainte ca o aromă de

Paris – Gauloises şi vin roşu şi miros de ţeava de eşapament – să iasă plutind din seiful deschis pentru a se topi în mirosul de cafea ce se ridicase la tavan. Iar eu mă gândeam: bietul Norman, are şi el nevoie să se defuleze un pic. Ceea ce arată că, înainte chiar de a-l întâlni pe Jerry Magoon, aveam deja porniri revoluţionare. Arată de asemenea că nu voiam să văd un adevăr evident: în afară de faptul că se defula şi el un pic, Norman mai făcea şi o căruţă de bani. Era, înţeleg acum, un personaj cu bune şi rele. Însă, pe vremea aceea, singurul personaj cu bune şi rele pe care-l acceptam fiindcă n-aveam ce face eram eu însumi.

Toate aceste noi experienţe au provocat o mare bătălie în mintea mea între Pembroke Books şi Rialto. Pentru mine, erau două temple rivale ce se luptau pentru veneraţia mea – pe de o parte, înţelepţii şi iluminaţii, pe de alta, îngerii. Uneori talgerul balanţei se înclina într-o parte, alteori în cealaltă. Şi, când câştiga partea din mine care adora cinematograful Rialto, stăteam acolo toată noaptea. În felul ăsta, puteam prinde filmele de peste zi fără să trebuiască să mai străbat străzile pe lumină. Printre permanent reciclatele pelicule alb-negru, în afară de Charlie Chan şi Gene Autry, erau westernuri, filme cu gangsteri şi musicaluri, filme cu Joan Fontaine, Paulette Godard, James Cagney, Abbott şi Costello şi Fred Astaire. Probabil că proiecţionistul era mort după Fred Astaire, la câte filme cu el dădea, şi n-a durat mult până am devenit şi eu mare fan. Întotdeauna rămâneam când rulau filmele lui. Eram convins că proiecţionistul era un alt paznic al misterelor, ca şi Norman. Două temple, doi preoţi. Speram să-l zăresc, însă n-am reuşit niciodată.

Fred Astaire a devenit modelul meu absolut – mersul lui, felul în care vorbea, gusturile lui. Aşa că, în mod firesc, la scurt timp am îndrăgit-o şi pe Ginger Rogers şi am pus-o lângă Frumoasele mele. Din când în când, se întâmpla ca ultimul film, înainte de apoteoza de la miezul nopţii, să fie unul cu Ginger Rogers. Ginger, cea împodobită cu bijuterii şi aparent imponderabilă, într-o rochie vaporoasă şi prinzând delicat din zbor mâna întinsă a lui Astaire, suspendată într-un *arabesque penché*, dispărea brusc, învăluită într-un nor de noapte, asemeni lui Euridice. Iar eu, cuibărit în întunericul presărat cu tuse şi foiala ce o înghiţise, îmi imaginam că a dispărut pentru totdeauna. Şi mă copleşea o tristeţe cât se poate de

adevărată – şi nu una închipuită. De fapt, adunam în mine o adevărată furtună emoţională, când, pe neaşteptate, însoţită de zumzetul proiectorului – un sunet ce devenise la fel de angoasant precum *Cavalcada walkiriilor* a lui Wagner –, apărea din nou pe ecran, înviată din morţi, goală şi ridicată la ceruri, zvârcolindu-se pe un covor. Era ceva magic. Jinduiam să mă apropii de ea ca un adorator servil, cu corola unui trandafir în palme şi s-o depun umil în mica vază a buricului ei, asemeni unei ofrande, însă cred că toată acea emoţie, tot acel jind era prea uriaş ca să poată fi suportat de biata şi firava mea constituţie fizică şi în acele seri, întorcându-mă acasă la culcuşul meu prăfuit din tavanul librăriei, mă apuca o depresie cumplită. Iubirea neîmpărtăşită e un lucru dureros, însă iubirea imposibil de împărtăşit te poate aduce în pragul disperării.

Nu mâncam două zile. Citeam Byron. Citeam *La răscruce de vânturi*. Îmi luam numele de Heathcliff. Mă întindeam pe spate, îmi priveam degetele de la picioare. După asta, mă avântam în munca mea cu energie sporită. Eram Jay Gatsby. Aveam o mare capacitate de refacere. Îmi vedeam de treaba mea, neostoit. Din afară, păream tot fiinţa afabilă de altădată şi cine putea şti că în pieptul meu se ascunde o inimă frântă?

În fiecare dimineaţă, Norman şi cu mine citeam *Boston Globe*. Îl citeam din scoarţă-n scoarţă, inclusiv anunţurile de la mica publicitate. Am început să fiu la curent cu ceea ce se întâmpla în lume, am devenit un cetăţean bine informat şi, atunci când ziarul făcea referiri la „publicul larg”, mă străbătea un mic fior de orgoliu. Am învăţat să mă orientez în spaţiu: când stăteam cu faţa spre dulapul cu vitrină, nasul meu se afla drept pe linie cu Provincetown, dincolo de golf, iar coada mea se prelungea invizibil cu Route 2, în direcţia Fitchburgului. Şi asta venea la ţanc: în urma mea se aflau alegerea unui preşedinte american catolic, prăbuşirea unui avion de spionaj în Rusia, un masacru în Africa de Sud, în timp ce în faţa mea, aşa cum afirma *Globe*, se prefigurau anihilarea nucleară, fuste mai scurte şi multe filme noi.

Pe plan naţional, am aflat despre rezultatele echipei Red Sox şi despre planurile de a face dispărută Scollay Square. Adică de a o rade de pe faţa pământului, prin efortul susţinut al unor maşini şi utilaje grele. Era o veste la citirea căreia mi-a căzut cerul în cap. La urma urmei, asta era singura viaţă pe care o cunoscusem vreodată. Ce-

avea să se întâmple cu mine, fără librărie şi fără Rialto? Şi mi-am dat seama că nici lui Norman nu i-a picat prea bine, fiindcă a vorbit mult despre asta. A vorbit despre asta cu Alvin Sweat cel înalt şi chel, proprietarul prăvăliei Sweat's Sweets[12] de alături, şi cu rotofeiul George Vahradyan, care încă nu chelise de tot şi avea un magazin jumătate drogherie, jumătate prăvălie de covoare peste drum, numit Drugs and Rugs[13]. Conform ziarului *Globe*, în unele zile demolarea era iminentă, în altele era în stadiu de proiect, iar în altele era gata să înceapă. Probabil că în zilele ploioase, când nu erau clienţi, ameninţarea plutea în aer de zece ori mai grea, fiindcă în acele zile cele trei capete chele se bălăbăneau grav în jurul biroului lui Norman de dedesubtul Balonului, îi beau cafeaua, vorbeau despre ce urma să se întâmple – şi când avea să se întâmple şi ce Dumnezeu or să facă după ce se întâmplă – şi-şi plângeau de milă, unul pe umărul altuia. Alvin avea o slăbiciune pentru limbajul colorat, iar George pentru trabucurile mari şi, în timp ce stăteau la birou şi discutau cu Norman, răbufnirile verbale ale lui Alvin, de genul „mă piş pe nasul lor", „pute pământul sub ei de idioţi" şi „le dau muie", se amestecau cu fumul de la trabucul lui George şi se ridicau toate încet spre tavan, unde se topeau în mirosul de cafea şi de Paris. Fireşte că aceste conversaţii n-au ajutat câtuşi de puţin la salvarea cartierului şi, de regulă, ne lăsau pe mine şi pe Norman atât de deprimaţi, că singurul lucru de care eram în stare era să ne afundăm până la gât în muncă, adică scos cărţile din raft şi şters cu o cârpă. Mă refer la Norman, fireşte. Cât despre mine, eu stăteam culcat în pat şi lucram la poezia mea*, Odă nopţii*. Începea cu „Slăvit fii, întuneric".

Cartierul nostru – pe care *Globe* îl numea uneori „istoric", însă cel mai adesea îl cataloga drept „condamnat" sau chiar „infestat de şobolani" (lucru adevărat!) – era un obstacol în calea progresului, aşa că primarul şi consiliul municipal voiau să-l dea la o parte din drumul lor şi se pare că metoda cea mai bună de a face asta era să-l radă efectiv de pe faţa pământului, după care să-l acopere cu ciment. Ziarul *Globe* publica nişte schiţe despre cum o să arate Bostonul atunci când vor termina şi acesta va străluci ca Miami peste apele cenuşii ale portului. Intenţionau să înlocuiască Scollay Square cu o bucată mare şi turtită de beton, deasupra căreia, pentru a înfricoşa lumea, aveau de gând să ridice nişte clădiri

guvernamentale, ca nişte fortăreţe. Norman se uita la imaginile cu clădiri din ziar şi dădea absent din cap. Iar deasupra lui, în Balon, dădeam din cap la fel şi eu.

Demolarea unei zone atât de vaste din oraş avea să fie o treabă foarte dificilă. Clădirile erau vechi, aveau rădăcini adânci şi nu voiau să se dea duse. Aşa că primarul şi consiliul municipal au pornit să caute omul potrivit, cineva care înţelegea problemele legate de utilizarea unor maşini şi utilaje grele asupra unor clădiri vechi, aflate pe străzi înguste, şi l-au găsit pe Edward Logue. Era poreclit Bombardierul, pentru că asta fusese în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Într-un B-24. Aşa că avea experienţă directă în cel mai de anvergură proiect de reconstrucţie din istoria lumii. Le trimisese primarului şi consiliului municipal imagini cu Stuttgartul şi cu Dresda şi le spusese: „Pot să fac Scollay Square să arate aşa". A primit slujba pe loc. I-au publicat o fotografie mare în ziar, stând lângă primar. Dădeau mâna, însă nu se uitau unul la celălalt – zâmbeau la aparat. Logue era omul potrivit pentru acest cataclism. Când am văzut poza, nu m-am putut abţine să nu mi-l închipui îmbrăcat în uniforma Wehrmachtului, după care l-am promovat la gradul de general. Şi viaţa a mers mai departe. Am rămas cu un ochi la treabă şi unul la generalul Logue şi asupra noastră s-a pogorât un sentiment al pierzaniei, ca o ceaţă otrăvită.

Capitolul 6

Pembroke Books era o librărie foarte cunoscută, genul de loc unde veneau uneori celebrităţile. Îl auzisem nu o dată pe Norman povestind cum Jack Kennedy, care devenise preşedinte al Statelor Unite, venea din când în când să bea o cafea şi să discute cu el pe vremea când era un simplu congresman, ca şi Ted Williams, care era un marcator faimos de la Red Sox. Nu-mi păsa prea mult de ei. Însă lui Norman îi plăcea de asemenea să povestească despre ziua în care celebrul dramaturg Arthur Miller a venit să-şi cumpere un exemplar din propria-i piesă. Mi-a părut rău că n-am fost şi eu de faţă. Am tot sperat că se va întoarce, dacă nu el, atunci măcar altcineva – John Steinbeck, Robert Frost sau chiar Grace Metalious. Cu toţii stăteau destul de aproape. Mai era apoi Robert Lowell, care locuia după colţ. Însă nici el n-a venit.

Un singur scriitor a venit în timpul şederii mele aici şi, la început, a fost o mare dezamăgire. Încă nu era celebru, iar Alvin, vorbind despre el cu Norman într-o zi, când scriitorul tocmai părăsise librăria, l-a făcut „personaj boem”. La ora aia încă mă aflam în etapa burgheză a vieţii mele, aşa că acesta nu era genul de apelativ la care aspiram. Norman l-a descris odată şi ca romancier experimentalist, deşi e posibil să o fi spus în glumă. Alteori îl făcea ţicnit sau beţiv. Acest scriitor locuia deasupra librăriei, deşi eu încă nu ştiam asta pe atunci – nu ştiam nici măcar că există locuinţe la etaj. Ca să ajungi acolo, trebuia să intri pe o uşă dintre Pembroke Books şi Tattoo Palace. Deasupra acestei uşi scria CAMERE DE ÎNCHIRIAT, iar jumătatea de sus a acesteia era din sticlă mată, pe care scria, într-un semicerc de litere aurii, DR. LIEBERMAN, STOMATOLOGIE FĂRĂ DURERE. De obicei, când acest scriitor se oprea în librărie, era în drum spre altă destinaţie, adesea spre locuri îndepărtate precum Harvard Square din Cambridge, de dincolo de râu, şi se ducea acolo pe o bicicletă veche cu un coş mare de sârmă în faţă. Avea apărătoare verzi şi, între mânerele ghidonului, un butonaş alb, care acţiona claxonul. Nu ştiu cum funcţiona acesta. Adeseori, lăsa bicicleta rezemată de vitrina prăvăliei, deşi Norman îl rugase să nu facă asta. Încă nu ştiam că acesta era un lucru de admirat la el, aşa că la început i-am luat partea lui Norman şi nu am avut un prea mare respect pentru acest scriitor. Era trecut bine de prima tinereţe şi m-am gândit că ar face bine să se grăbească dacă vrea să devină faimos. Atât de burghez eram. Era singurul bărbat pe care-l văzusem cu plete până la umeri. Avea părul cărunt, rărit şi strâns în creştet cu o bandană albastră, cum şi-l prindeau indienii. Altfel, nu arăta deloc ca un indian. Numele lui era Jerry Magoon. Era un tip mic şi îndesat, cu capul mare. Avea nasul mic, de irlandez, o mustaţă lungă şi pleoştită peste gura mare cu buze subţiri şi ochi albaştri, dintre care unul un pic câş. Nu ştiai niciodată dacă se uită la tine sau în altă parte. Şi era mereu îmbrăcat în acelaşi costum albastru şifonat, cu cravată neagră tricotată. Acest lucru îi dădea o înfăţişare ciudat de contradictorie, dat fiind că pe de o parte părea că încearcă să fie cât mai îngrijit cu putinţă, iar pe de alta că doarme îmbrăcat.

În afară de cravată şi costum, arăta exact ca un prospector din westernurile de la Rialto şi, înainte să aflu

cum îl cheamă, îi spuneam Prospectorul. Mai târziu, i-am spus Cel Mai Deştept Om de pe Pământ. În timpul şederii mele la prăvălie, l-am văzut venind aici de multe ori. Era unul din clienţii obişnuiţi şi întotdeauna stătea cu orele, de obicei în pivniţă, unde erau cărţile cele mai ieftine, scoţând din raft volum după volum, răsfoindu-le şi punându-le înapoi şi, uneori, când găsea o carte care-i plăcea, o citea pe toată stând aşa, în picioare. Când citea, murmura încetişor pentru sine şi dădea din capul lui mare. Era drum lung cu bicicleta până la Cambridge, iar el era un om destul de în vârstă, aşa că mă gândeam că se grăbeşte să plece. Iar Norman nu părea câtuşi de puţin deranjat de prezenţa lui. După un timp, am ajuns la concluzia că probabil Norman îl îndrăgeşte, aşa că l-am îndrăgit şi eu.

Uneori, îl ajuta pe Norman să descarce furgoneta plină de cărţi şi, o dată, Norman l-a plătit ca să-i spele geamul vitrinei. A făcut o treabă foarte bună. De obicei, nu cumpăra nimic – era, evident, foarte sărac însă, într-o zi de primăvară timpurie, a plecat cu o sacoşă mare plină de cărţi. Nu vedeam ce are în sacoşă, însă în seara aceea am putut să refac lista completă a volumelor după locurile rămase libere în rafturi. Erau exclusiv cărţi de religie şi de science fiction: *Felul de a fi al omului, conform învăţăturii hasidice* de Buber, *Pulbere de stele* de Asimov, *Arsenalele din Isher* de Van Vogt, *Istorie şi escatologie* de Bultmann şi *Cetăţean al galaxiei* de Heinlein. Acestea se numărau printre cărţile mele preferate. După altă vizită, a plecat cu absolut toate cărţile pe care le aveam despre insecte. Şi în ziua aia, în timp ce i le ambala, Norman l-a întrebat la ce lucrează.

Când i-am auzit răspunsul, era să cad din Balon.

— Lucrez la un nou roman, a zis scriitorul, despre un şobolan. Genul cu blană. Ăsta chiar că n-o să fie apreciat absolut deloc.

Norman a râs.

— O continuare? a întrebat.

La care Jerry i-a răspuns:

— Nu, e cu totul altceva. Am terminat-o cu chestiile alea prea la prima mână. Ştii cum e, trebuie să mergi mai departe. Ca rechinii. În clipa când te-ai oprit, te-ai înecat.

Şi se pare că Norman a priceput imediat ce vrea să zică, fiindcă s-a mulţumit să dea doar din cap şi să-i înmâneze cărţile.

De atunci încolo, ori de câte ori sosea câte o nouă tranşă de cărţi, rupeam repede hârtia de ambalaj, căutând romanul lui Jerry Magoon. Chiar se întâmplă miracole – eram sigur de asta. De fapt, acest lucru mi se adeverea de fiecare dată când ajungeam acasă teafăr după ce fusesem în piaţă, când scoteam un oftat de uşurare, din rărunchi, către ceruri, pentru încă un miracol trăit pe pielea mea, aşa cum am făcut şi în noaptea când am pus lăbuţele pe roman. Era o carte ieftină, de buzunar, cu 227 de pagini îngălbenite. Pe copertă, pe un fundal galben canar, New Yorkul era în flăcări, dominat de prezenţa masivă, deasupra zgârie-norilor incendiaţi, a unui şobolan uriaş, mai mare decât Empire State Building, cu ochi şi colţi roşii, de pe care se prelingeau picături de sânge. Titlul era scris cu litere mânjite de sânge în partea de sus a copertei: *Cuibul*. Iar jos, cu litere care mi s-au părut insultător de mici, se afla numele E. J. Magoon. După ce am citit cartea, mi-am dat seama că angajaţii de la Astral Press, care îl publicase în 1950, aveau un veritabil simţ al hiperbolei – cartea nici gând să fie cu vreun şobolan uriaş, deşi, spre final, avea o groază de oraşe incendiate.

Vreme de un secol întreg înainte de vremea noastră, blânzii şi extrem de inteligenţii locuitori ai planetei Axi 12, localizată la capătul îndepărtat al galaxiei noastre, trimiseseră sonde robotice care să studieze planeta Pământ, care era singura planetă din toată galaxia, în afară de a lor, locuită de nişte forme de viaţă evoluate. Aceste sonde adunaseră o cantitate enormă de date despre Pământ şi creaturile lui şi axionii erau de părere că sosise, în fine, momentul să iniţieze contactul cu pământenii, deşi ştiau că nu va fi simplu. Axionii, deşi mult mai avansaţi decât pământenii, atât etic, cât şi intelectual, aveau ghinionul că, din punctul de vedere al unui pământean, arătau ca nişte melci de grădină. În afară de asta, erau cam cât poneii de Shetland. Fiind destul de inteligenţi, aveau bunul-simţ de a recunoaşte că înfăţişarea lor le-ar putea da pământenilor idei greşite despre moralitatea şi intelectul superior ale axionilor. S-au gândit chiar că e posibil ca pământenii să refuze să lege prietenie cu nişte melci de mărimea unor ponei. Din fericire, aceste fiinţe superioare cu înfăţişare de melci posedau şi tehnici avansate de transformare protoplasmatică şi s-au hotărât să trimită pe pământ o expediţie de explorare alcătuită din zece axioni, care în prealabil luaseră înfăţişarea speciei dominante de pe

Pământ. În plus, ca aceşti exploratori să poată înţelege cum trebuie obiceiurile şi limba pământenilor înainte de a intra în contact cu ei, au fost trimişi din fragedă pruncie, adică de pe când erau nişte bieţi sugari extratereştri, să fie crescuţi de mame pământence aflate în deplină necunoştinţă de cauză, drept propriii lor copii. De aici şi titlul cărţii. Când aceşti copii deveneau adulţi şi stăpâneau la perfecţie limba şi obiceiurile pământene şi aveau prieteni şi asociaţi – şi chiar şi fraţi şi părinţi în rândul speciei dominante, aveau să fie perfect plasaţi pentru a servi drept mediatori între pământeni şi axioni.

Părea un plan bun, însă, din păcate, în ciuda deceniilor de iscodiri şi analize orbitale, sondele robotice ale axionilor făcuseră o greşeală prostească, ajungând în mod eronat la concluzia că specia dominantă de pe pământ este şobolanul norvegian. Drept consecinţă a acestei erori, într-o zi a anului 1955, zece femele de şobolan complet neştiutoare primiseră cu braţele deschise în cuiburile lor un număr egal de axioni transformaţi protoplasmatic, ce acum semănau ca două picături de apă cu odraslele naturale ale şobolanilor. Copiii axionilor şi-au dat curând seama că e o greşeală. Însă, după ce le-a trecut uimirea, au încercat cu mult curaj, conduşi de neînfricatul Alyak, să-şi continue misiunea de a stabili contactul cu specia dominantă, care acum văzuseră limpede că e reprezentată de rasa umană. Restul cărţii reproducea descrierea amănunţită a morţilor lor cumplite, victime ale acestei specii necruţătoare, în ciuda faptului că adevăraţii şobolani, care încă mai credeau că axionii sunt de-ai lor, făceau admirabile încercări de a-i salva, chiar cu preţul propriei vieţi. De fiecare dată când un axion era omorât pe pământ, moartea lui era transmisă telepatic la capătul galaxiei, pe Axi 12, în imagini de o acurateţe perfectă, atât de teribile încât au stârnit pe loc mânia cumplită a axionilor, fiinţe altfel extrem de paşnice şi superioare din punct de vedere etic. Deşi navelor lor le-au trebuit câţiva ani ca să ajungă pe pământ, când au ajuns acolo, l-au transformat într-o minge de foc. De aici oraşul incendiat de pe copertă. În epilog, care se petrece în 1985, toţi oamenii au pierit, împreună cu toate celelalte carnivore mari, în timp ce, pe scoarţa carbonizată a pământului distrus, şobolanul norvegian e stăpânul absolut.

Am închis *Cuibul* şi m-am aşezat pe el. Mai aveam puţin şi izbucneam în lacrimi; am adăugat, lângă numele lui Jerry, cuvintele SUFLET PERECHE şi

SINGURĂTATE. Am înţeles acum că avea nevoie de coşul cel mare de sârmă de pe ghidonul bicicletei pur şi simplu pentru a-şi purta în permanenţă în ataş disperarea fără de margini şi că ochiul lui, care mie mi se părea că îi scapă într-o parte, privea de fapt în adâncul deşertăciunii absolute a vieţii omeneşti şi la infinitatea timpului şi a spaţiului, o deşertăciune şi o infinitate pe care le adunase laolaltă în cartea lui, sub numele de Marele Neant. Şi vă imaginaţi ce a însemnat acest roman pentru respectul de sine al unei fiinţe ca mine. Gata cu ascunzişurile în umezeala junglei, gata cu vorbele şi gesturile fără rost – acum povestea mea se schimbase radical. Etichetelor de PERVERS, CIUDAT şi GENIU NEÎNŢELES le puteam acum adăuga adjectivul justificator EXTRATERESTRU. Mă ajută mult ca, în anumite nopţi, când mă simt singur, să pot ridica ochii spre stele şi să le văd nu ca pe nişte fulgi de zăpadă incandescentă în Marele Neant, ci ca pe ferestrele luminate de acasă. Din păcate, faptul că eşti extraterestru nu-ţi conferă niciunul dintre avantajele practice ale bogăţiei sau ale faimei şi nici nu-ţi sporeşte în vreun fel şansele de a scăpa teafăr la sfârşitul zilei, fără să dea peste tine cine ştie ce calamitate. Şi, în afară de-asta, eu n-am crezut niciodată cu adevărat în asemenea poveşti.

În orele de lucru, când nu dormeam şi nici nu stăteam cu picioarele atârnate în Balon, mă puteai găsi în Balcon. Nimic din ce se petrecea în prăvălia de sub mine nu scăpa privirii mele scrutătoare. Când Norman avea o zi extrem de profitabilă şi făcea socotelile la maşina de marcat din alte timpuri, cu design baroc, ce se afla pe un postament de lângă uşă şi scotea clinchete la fiecare operaţiune, eu băteam din lăbuţe şi strigam pe muteşte „Bravo, Norm!”. *Salutări de la marginea lumii.*

Pembroke Books era un magazin destul de mare – patru încăperi pline cu cărţi, ca să nu mai vorbesc de pivniţă –, iar Norm îl cunoştea ca pe propriile buzunare. Însă chiar şi el se întâmpla să greşească. Din când în când, căuta şi nu găsea, scotocea cu sabia lui şi se întorcea sus cu mâna goală. Când se întâmpla asta, era o privelişte dureroasă. Îmi amintesc de o zi anume. I se ceruse o cărticică subţire ca o broşură, *Balada cafenelei triste*. Cea care o dorea era o pitică, o tânără îmbrăcată într-un palton de cămilă atât de larg că atârna pe ea ca un cort de indieni şi îl târâia pe pământ. Poalele erau murdare de noroi. Se afla de ceva timp în prăvălie, aparent uitându-se la cărţi,

dar eu cred că de fapt încerca să-şi adune curajul pentru a vorbi. Imediat ce şi-a rostit cererea – dacă *rostit* este cuvântul potrivit pentru şoapta ei, articulată roşind –, Norman s-a răsucit pe călcâie şi s-a îndreptat cu paşi mari şi încrezători către zona din spate, unde se aflau rafturile cu romane ieftine, cu braţul întins în faţă, cu degetele lui groase pregătite deja să apuce volumul. Aproape că-ţi imaginai cartea sărind din raft în mâna lui. Însă, de data asta, ţi-ai fi imaginat în van. De data asta, vastul sistem cerebral de tip fişier a dat eroare. Parcă şi auzeai clancurile din mintea lui Norman, cauzate de proasta funcţionare a aparatului. Nu a sărit nicio carte, nu a apucat-o niciun deget. L-am privit, cu nelinişte crescândă, cum caută în susul şi-n josul raftului în care ar fi trebuit să se afle, bătând nervos cu degetul arătător în şirurile de cărţi, de parcă le-ar fi numărat, apoi dând iama în rafturile de deasupra şi de dedesubt, cu gesturi iniţial relaxat-încrezătoare, apoi convulsive şi stresate. Când, în cele din urmă, a fost limpede pentru toată lumea, limpede ca lumina zilei şi dureros de limpede că acea carte pur şi simplu nu se afla acolo, umerii lui solizi s-au încovoiat a înfrângere.

— Ei bine, eram sigur c-o avem, dar se pare că m-am înşelat. Îmi pare foarte rău.

A rostit aceste cuvinte cu ochii în podeaua din faţa picioarelor clientei, incapabil să o privească în ochi şi să-i citească în ei dezamăgirea. Era negru la faţă de supărare şi mi-am dat seama că reuşise s-o întristeze şi pe clientă, care fără îndoială regreta că avusese ideea de a cere acea carte. Vai, cât aş fi vrut atunci să sar din ascunzătoarea mea, să strig: „E la mine, domnule Shine” – aş fi avut grijă să-i spun „domnule Shine” în faţă – „la mine e... s-a amestecat printre cărţile de bucate”. Uluit la culme, el ar fi rostit bâlbâindu-se „D-dar de unde ştii *tu* asta?”. La care eu i-aş fi răspuns: „Domnule Shine, pentru mine, Pembroke e mai mult decât o simplă librărie – e casa mea”. Ar fi teribil de impresionat şi de asemenea mişcat. Iar ăsta ar fi doar începutul. În visul meu, mă lua apoi ucenic. „Urcam apoi rapid în ierarhie” – până la funcţia de librar-şef. Purtam o vizieră de protecţie verde. Îmi plăcea mult cum îmi stătea cu viziera aia, aşezat la biroul de la intrare târziu în noapte, ocupându-mă de hârţoage – aduceam destul de bine cu Jimmy Stewart în *O viaţă minunată*.

Ştirile din afara micii noastre lumi erau foarte proaste. Conform ziarului *The Globe*, generalul Logue înaintase consiliului municipal schiţele finale ale planului său de bătălie. Avocaţii celor câteva familii condamnate, ce locuiau în partea de vest a pieţei, continuau să le ţină piept, însă cauza lor era considerată pierdută. Iar în iunie consiliul şi-a dat aprobarea: demolarea avea să înceapă în câteva luni. La marginea pieţei stăteau parcate zeci de maşini grele cu osiile bine unse, în aşteptare. În fiecare noapte sau aproape în fiecare noapte de după decizia consiliului, altă clădire era cuprinsă de flăcări, în timp ce proprietarii se chinuiau să-şi apere avutul. Nopţile erau punctate de sirene şi, uneori, fumul era atât de gros, că era greu să respiri pe stradă. Eu continuam să lucrez la *Odă nopţii*. Mă gândeam la ea ca la „Faimoasa lui *Odă a nopţii*”. Însă chiar şi cu prăvălia aproape pusă pe butuci, Norman continua să cumpere cărţi. Cred că şi el era un fel de rechin şi-i era frică să nu se înece.

Întotdeauna am fost genul visător. Şi, dată fiind situaţia mea, cum aş fi putut fi altfel? Însă ştiam şi cum să-mi înfig toate cele patru picioare bine în pământ, atunci când era cazul.

Şi apoi – făcut fleaşcă, să zic aşa, de burniţa realului – mă simţeam prost că nu pot să-l ajut efectiv pe Norman să iasă din situaţia asta. *Sentimentul de inadecvare şi originea depresiei la masculi*. Aşa că am început să aduc acasă câte un mic cadouaş. Într-o noapte, în timp ce adunam floricele de pe podeaua de la Rialto, am găsit un inel de aur. Avea forma a doi şerpi încolăciţi. În partea de sus a inelului, capetele ce priveau în direcţii opuse erau lipite unul de celălalt. Ochii erau alcătuiţi din mici smaralde. Deşi aş fi putut pune inelul într-un loc în care să fie găsit de femeile de serviciu, n-am făcut asta. Adevărul adevărat e că l-am furat fără nici cea mai mică remuşcare. Cu mult timp în urmă, descoperisem o umflătură lunguiaţă pe craniul meu, aproape o protuberanţă, ceea ce, conform lui Hans Fuchs – omul care a utilizat pentru prima oară efectiv cercetările lui Gall în munca sa de anchetator al poliţiei – este semn clar de „înclinaţii criminale” şi „degenerare morală”. De fapt, în afara unui amănunt minor care mă descalifică, mă încadrez perfect în categoria pe care Fuchs o numeşte *monstrum humanum*, cea mai abjectă specie de criminal. Ştiam că nu are niciun rost să-mi antrenez conştiinţa într-o luptă pe care n-aveam nicio şansă s-o câştig. Aşa cum am

spus, atunci când trebuie, pot să fiu destul de pragmatic. Aşa că am dus inelul acasă şi l-am pus pe biroul lui Norman, chiar lângă cana lui de cafea, şi acolo l-a găsit a doua zi dimineaţă. Acesta l-a studiat timp îndelungat, ţinându-l între degetul mare şi arătător, şi chiar l-a încercat, întinzând mâna în faţă şi întorcând-o în toate direcţiile, ca o femeie. Apoi l-a pus într-un sertar al biroului. Mi-am închipuit că probabil crede că l-a pierdut vreun client şi m-am aşteptat să pună un anunţ pe perete, prins în piuneze, pe care să scrie GĂSIT INEL – ÎNTREBAŢI LA ADMINISTRAŢIE, însă el n-a făcut asta şi, o săptămână mai târziu, am remarcat inelul pe degetul lui.

Altădată, când mă întorceam acasă de la Rialto abătut, chiar când se crăpa de ziuă, am dat peste un bărbat şi o fată care se ciondăneau din nu ştiu ce pricină pe Cambridge Street, pe care nu se aflau decât ei. Ea îl făcea troacă de porci, strigând întruna „Fir-ai al dracu' de nenorocit, nenorocitul dracului” şi, de fiecare dată când zicea „nenorocit”, bătea din picior, de parcă voia să numere de câte ori la rând poate spune „nenorocit”. Bărbatul se clătina şi tot încerca s-o prindă de umeri, însă ea nu-l lăsa. După cum se legăna, părea cherchelit bine. Ea avea pantofi argintii cu tocuri foarte înalte, care îmi aminteau de Frumoasele mele şi mă făceau să-mi pară rău de ea. Mental, eram de partea ei, chiar dacă asta nu însemna mare lucru. De fapt, nu însemna absolut nimic – la ce i-ar folosi unei fete frumoase ca ea că nu ştiu ce şobolănel pus pe ciordeală e de partea ei? Avea în mână un buchet uriaş de trandafiri galbeni şi, după al cincisprezecelea „nenorocit”, l-a plesnit drept peste faţă cu florile, care au zburat în toate direcţiile, apoi ea a traversat în fugă strada şi a coborât la metrou. Am strigat pe muteşte: „Bine ţi-a făcut, japiţă ce eşti!”. Individul a rămas aşa un timp, legănându-se încet ca bătut de vânt, printre toţi trandafirii ăia împrăştiaţi pe trotuar, ca nişte flăcări galbene. Apoi a început să-i calce în picioare, să-i strivească de pavaj cu o mişcare răsucită a bombeului. Mişcarea a fost dublată de alta, identică, a gurii. Ea calcă trandafirii, el răsuceşte din bombeu. N-a ratat nici măcar un fir. Apoi s-a îndepărtat încet pe stradă. Am aşteptat să mă asigur că nu se întoarce, după care m-am furişat afară din ascunzătoare şi am înhăţat un trandafir, cel care părea cel mai puţin lovit, şi l-am dus acasă, unde l-am îndreptat cât am putut. Era aproape ora deschiderii când am reuşit să-l pun în fine în cana de cafea goală de pe

biroul lui Norman. Mi-ar fi plăcut să pun şi apă în ea, dar pe asta chiar că n-aveam cum s-o fac.

Când am văzut reacţia lui Norman la floare, mi-am dat seama că s-ar putea să fi mers prea departe. Ziceai că l-a văzut pe dracu'. S-a holbat la trandafirul galben din cana lui de cafea cu ochii cât cepele, apoi s-a uitat în jur, pe urmă sub birou, de parcă ar fi fost îngrijorat să nu-i sară cineva în spate. A luat trandafirul din cană şi l-a pus pe birou. Toată dimineaţa a aruncat întruna priviri către el, de parcă s-ar fi aşteptat ca floarea să facă brusc ceva care să-i explice prezenţa acolo, apoi după prânz l-a aruncat în coşul de gunoi. Darul meu a avut efectul opus celui scontat. În loc de alinare, îi provocasem lui Norman încă o grijă în plus şi îmi părea rău. După asta nu i-am mai adus niciun alt cadou.

N-am fost niciodată prea întreg la minte, însă nu sunt dement. Puteţi ridica din sprânceană, puteţi chiar ridica din ambele sprâncene, însă faptul e fapt, fanteziile şi scăpările mentale sunt una, iar nebunia cu totul alta. Iar eu nu sunt genul de fiinţă care să fie ţicnită şi să nu fie conştientă de asta. Există o groază de oameni mult mai varză decât mine. Deţin această informaţie de la o adevărată autoritate în domeniu, şi anume Peter Erdman, autorul cărţii *Sinele ca altul*. În această carte, doctorul Erdman relatează poveşti adevărate cu oameni incredibil de graşi care sunt în stare să stea în faţa oglinzii şi să se vadă la fel de slabi precum un manechin din Paris şi alţii, numai pielea şi osul, care se uită în oglindă şi văd numai colaci de osânză. Chiar *asta* văd. Asta e nebunia veritabilă. Problema mea n-a fost niciodată cu oglinda – şi acolo văd acelaşi ins lipsit de bărbie –, ci în imaginea mea atunci când nu mă uit în oglindă, cea pe care o văd atunci când stau întins pe spate şi-mi privesc degetele de la picioare şi-mi spun toate poveştile alea minunate, când încep să visez, cum îi spun eu, adică iau bucăţi fără sens din viaţă şi le dau un început, un mijloc şi un sfârşit. Visurile mele conţin totul – adică totul, cu excepţia monstrului din oglindă. Când visez o frază ca „Muzica se stinse şi, în tăcere, toţi ochii se fixară asupra lui Firmin, care stătea demn şi fără să clipească în pragul sălii de bal”, nu văd niciodată un şobolan subnutrit şi fără bărbie în pragul unei săli de bal. Ar fi o cu totul altă poveste. Nu, de fiecare dată văd un tip care aduce destul de bine cu Fred Astaire: talie îngustă, picioare lungi şi o bărbie ca bombeul unei cizme. Câteodată, sunt chiar

îmbrăcat ca Fred Astaire. În această scenă anume, port frac, în picioare am ghetre, iar pe cap joben. Cu gleznele încrucişate, mă aplec cu graţie şi-mi las greutatea pe un baston cu măciulie de argint. Vă e greu să staţi atâta cu sprâncenele ridicate? Uneori, când trec pe la Norman să beau o cafea cu el, port o jachetă cafenie şi pantofi cu ciucuraşi. Mă las pe spătarul scaunului, îmi ridic picioarele pe birou şi vorbim despre cărţi, femei şi baseball. Lângă această imagine am lipit expresia UN EXTRAORDINAR PARTENER DE DISCUŢII. Şi, uneori, încă aducând destul de bine cu Fred Astaire – însă acum îngândurat, scârbit de viaţă, cu o Lucky Strike în colţul gurii, ca un francez – bat cu furie disperată la o veche maşină de scris Remington. Îmi place sunetul pe care îl scoate carul când trag foaia cu putere şi bag furios o alta. Aş putea s-o ţin aşa la nesfârşit, să vă spun despre bătaia în uşă, despre felul în care intră Ginger, timidă, aducând un sendviş cu brânză pe care l-a făcut special pentru mine, despre privirea ei. Aş putea să vă spun chiar şi ce scrie pe foile ce se adună în teanc lângă maşina de scris.

Există un pasaj în *Fantoma de la Operă* în care fantoma, un mare geniu care trăieşte ascuns din cauza urâţeniei sale extreme, zice că lucrul pe care-l doreşte cel mai mult pe lume este să se plimbe pur şi simplu seara pe bulevarde, cu o femeie superbă la braţ, ca un burghez oarecare. Pentru mine, ăsta e unul dintre cele mai mişcătoare pasaje din literatură, chiar dacă Gaston Leroux n-a fost neapărat un Scriitor cu S.

Capitolul 7

În fiecare săptămână, în ziar apăreau şi mai multe ştiri deprimante despre aşa-zisa renovare din Scollay Square. Multe magazine din zonă se închiseseră deja, după ce-şi lichidaseră toate stocurile prin vânzări de proporţii, iar acum stăteau, întunecoase şi goale, dincolo de ferestrele barate cu foi de placaj, în vreme ce altele arseseră pur şi simplu din temelii. Însă chiar şi în aceste condiţii, Norman se făcea că plouă şi-şi vedea mai departe de ale lui. Şi încă mai erau şi zile bune, deşi niciuna dintre acestea nu se compara cu cele de altădată. Chiar şi în cele mai bune zile aveam foarte puţini clienţi şi în zilele ploioase Norman nici măcar nu se obosea să scoată din debara pământuful de praf. Din când în când, surprindeam câte un client suflând praful de pe cărţi înainte de a le deschide, însă el părea să nu remarce niciodată. Îşi vedea de treabă cu aceeaşi abnegaţie, dar vedeai limpede că o face mai mult mecanic, fără să mai pună suflet.

Îi urmam şi eu exemplul. Acum, că afacerile mergeau prost, aveam mai mult timp să lucrez la structuri de vis. Erau visuri uriaşe, ca nişte romane. Câte o scenă îmi lua uneori şi o zi întreagă. Poate că era vorba de un picnic la Revere Beach. Poate că era vara lui 1929, bursa de valori era la un pas de prăbuşire şi lumea habar n-avea. Cum sunt îmbrăcaţi? Ce fel de pantofi poartă? Ce fel de lenjerie de corp? Cum au părul? Cum arată maşina? Cum te simţi pe bancheta ei? Cât costă un plin? Au şi o carte cu ei? Cu ce sunt sendvişurile pe care le au la ei? În ce sunt împachetate? Ce ţigări fumează? Ce fel de suc beau? Ce fel de pasăre e aia care se aude cântând? Dar copacul în care se ascunde? Toate astea ar fi o temă foarte simplă pentru mine acum. Mi-am croit drum în visurile mele până hăt departe, în China din timpul dinastiei Tang, la Machu Picchu şi la etajul şaptezeci şi trei al clădirii Empire State.

Târziu, într-o noapte, eram ocupat cu visul meu despre poetul francez cel dement. Eu sau el sau Fred Astaire, nu contează – îşi pierduse un picior luptând pentru Comuna din Paris. Ani de durere şi de absint îl/mă/ne smintiseră. În scena din visul meu, care se petrecea într-o noapte ploioasă, îl vedem pe o străduţă îngustă din Paris, bătând cu pumnul în uşa din faţă a unei case ce-i aparţinea marii actriţe Sarah Bernhardt. În cealaltă mână ţine strâns, înfăşurate în muşama ca să le ferească de ploaie, fragmente

din superbul lui poem dement *Ode à la nuit*. Mă aflam în pivniţă şi citeam în *Encyclopaedia Britannica* despre Sarah Bernhardt, când am tresărit la auzul uşii de la prăvălie deschizându-se. Avântându-mă pe gaura ancestrală, m-am căţărat prin puţurile de aerisire negre ca tuşul şi am ajuns în Balcon, exact în clipa în care Norman îşi atârna impermeabilul. Deci ploua şi la Boston. Până atunci, nu se întorsese niciodată la prăvălie după închidere, aşa că l-am privit îngrijorat cum se duce de la un coridor la altul, uitându-se cu atenţie în jur de parcă era prima dată când se afla acolo. Apoi s-a instalat pe scaunul lui obişnuit. S-a aşezat pe pernuţa roşie şi familiară, şi-a pus ambele palme pe birou şi a început să plângă. Nu scotea niciun sunet, lacrimile îi şiroiau în tăcere, amestecându-i-se cu picăturile de ploaie de pe obraji şi bărbie şi căzându-i pe cămaşă. Am strigat spre el pe muteşte: „Curaj, domnule Shine. E şi mâine o zi. Nu faceţi nicio prostie”. Mă simţeam atât de rău că nu-mi veneau în minte decât clişee. Mi-a venit chiar ideea să mă arunc cu capul înainte din Balon, doar ca să-i distrag atenţia.

Însă ceea ce voiam neapărat să fac, de fapt aproape că am şi făcut, a fost să ies în viteză din Gaura de Şobolan, să mă arunc la picioarele lui şi să-i sărut ca un dement pantoful. Gestul meu avea să-l mişte profund. Atunci când se muta de aici, avea să mă ia cu el. E cât se poate de interesant faptul că iluziile nu au niciodată sfârşit. Ce ar crede cu adevărat Norman dacă un şobolan ar năvăli de după un seif şi i s-ar agăţa de pantof? În lumea reală, există diferenţe peste care nu poţi să treci.

Viaţa e scurtă, dar tot e posibil să înveţi câteva lucruri înainte de a da colţul. Unul dintre lucrurile pe care le-am observat este felul în care extremele se contopesc. Dragostea neţărmurită devine ură neţărmurită, pacea absolută devine război zgomotos, plictiseala fără margini devine entuziasm uriaş. Aşa era şi cu Norman şi cu mine. Aş zice că în noaptea aia din prăvălie, când Norman a plâns şi eu am plutit deasupră-i, aproape plângând, am atins punctul culminant al relaţiei noastre, clipa noastră de maximă apropiere. Dintr-o intimitate extremă se naşte suprema alienare. Era sâmbătă noaptea. Prăvălia era întotdeauna închisă duminica, aşa că a doua zi nu l-am văzut deloc pe Norman. Duminică noaptea m-am întors de la Rialto cu o senzaţie de greaţă. De la crenvurştul consumat, probabil. Se mai întâmplase aşa ceva şi nu eram

îngrijorat. Şi, deşi luni dimineaţa m-am simţit mai bine, nu-mi revenisem încă de tot, aşa că am hotărât să nu risc şi să nu mă duc la Rialto noaptea următoare, chiar

dacă asta însemna să nu mănânc nimic până la următoarea tură, cea de marţi. Norman se afla iar la birou, cu ziarul şi cafeaua în faţă, iar eu în Balon, atent la orice semn de tristeţe de pe chipul lui. L-am urmărit cum coboară încet cana de cafea, atât de lent încât abia dacă şi-a unduit ochiul drept şi obrazul, ca pe nişte frunze de nufăr, în apa maronie. M-am întrebat dacă această mişcare stranie în ralanti o fi un alt simptom al suferinţei. Dată fiind aversiunea mea faţă de oglinzi, nu înţelegeam prea bine cum e cu regulile refracţiei. Aşa că nu mi-am dat seama imediat că, dacă eu îi văd ochiul, atunci şi el îl vede pe al meu. Neavând nici cel mai mic habar despre implicaţiile acelei simetrii fatale, am continuat să mă aplec peste marginea Balonului, în timp ce Norman s-a împins încet spre spate în scaun, cu mâinile la ceafă, de parcă ar fi făcut o mişcare de gimnastică. Acum se uita fix la tavan şi, un moment îndelungat, privirea lui, severă şi întunecată, s-a fixat într-a mea, neagră şi licăritoare. *Spaimă şi recunoaştere*. Apoi mi-am aruncat capul pe spate şi m-am retras în întunericul dintre grinzi, unde m-am făcut mic,

într-un tumult de frică şi încântare. *Mă văzuse!* Oare ce-avea să facă acum? Nu mai eram singur. Am încercat să-mi amintesc ochii lui. Ce spuneau ei? Am judecat retrospectiv, cu ochii minţii, şi mi s-a părut că am văzut în ei dragoste. Fireşte că blândul şi inteligentul Norman fusese capabil să treacă uşor cu vederea faptul că nu aveam bărbie, obrajii păroşi şi, fireşte, fusese în stare să vadă dincolo de licărul din ochii mei şi să intre direct în sufletul unui confrate, artist şi om de afaceri ca şi el.

Restul zilei mi l-am petrecut chircit în adâncul ascunzătorii mele. Abia când am auzit uşa prăvăliei închizându-se, cheia în yală, apoi paşii lui Norman dispărând pe trotuar m-am strecurat afară din Balcon ca să mă uit în jur. În luna aprilie cărasem tone de hârtie ferfeniţită din cuibul familial în Balcon şi, cu ajutorul ei, îmi încropisem un mic fotoliu. Fusese plăcut să stau acolo şi să privesc ce se întâmplă în prăvălia de dedesubt. Uneori, mai stăteam aici şi după ora închiderii, pradă reveriilor, în timp ce amurgul galben umplea încet magazinul cu un soi de aer trist. Iubeam umbrele tot mai adânci şi tristeţea ce mă învăluia. Însă, în seara cu pricina, am văzut imediat că în timp ce eu, tremurând de teamă şi speranţă, stătusem băgat la cutie între grinzi, Norman îmi făcuse o vizită clandestină acasă. Fotolaşul fusese dat într-o parte şi aproape distrus, iar lângă el se afla o movilită de mâncare ciudată. O grămăjoară de grăunţe cilindrice, verde neon. Miroseau bine, aşa că am început să le ronţăi. Erau ciudat de delicioase, iar gustul lor era o combinaţie de brânză Velveeta, asfalt fierbinte şi Proust. Mi-am amintit privirea din ochii lui Norman în clipa când a întâlnit-o pe a mea şi m-am gândit: deci, până la urmă nu m-am înşelat, era dragoste. Şi aşa a început – şi s-a petrecut, chiar dacă a durat doar atât de puţin – unul dintre cele mai fericite momente din viaţa mea. Acum eram sigur că nu sunt singur pe lume. *Aparţineam* cuiva. Am mai ronţăit un pic. În toate lunile mele de căutat prin gunoaie, Rialto nu-mi oferise niciodată o asemenea hrană de vis. Era moale ca jeleul, crocantă ca floricelele de porumb şi avea, aşa cum am zis, o aromă delicioasă şi stranie. Am încercat să-i dau un nume şi m-am oprit asupra celui de Normans, ca în „O cutie de Normans, vă rog". M-a amărât un pic faptul că, dat fiind că încă îmi mai era greaţă de la intoxicaţia cu crenvurşt, n-am putut să iau mai mult de câteva guri.

După asta am adormit chiar acolo, în Balcon. Am visat că dansam cu Norman. Eram îmbrăcat într-una din rochiile vaporoase de mătase ale lui Ginger Rogers, iar el purta la rever trandafirul galben de la mine. În timp ce dansam, îmi dădea să mănânc, băgându-mi delicat în gură câte o bobiţă de Normans, câte una la fiecare accent muzical. Iniţial a fost plăcut, însă apoi, când nu voia să se oprească nici măcar după ce am început să mă sufoc, ba din contra, continua să mă îndoape cu forţa, visul s-a preschimbat în coşmar. M-am trezit tuşind înspăimântat. Am încercat să vomit, însă n-am fost în stare.

A doua zi dimineaţă m-am simţit şi mai rău. Eram ameţit şi aveam o tuse dureroasă şi un vâjâit în urechi, ca o apă care curge năvalnic. M-am dus şi am mai mâncat un pic din mâncarea primită în dar şi m-am simţit puţin mai bine. Însă pe seară mi-a fost iarăşi rău şi eram atât de slăbit încât să fac câţiva paşi era ca şi cum aş fi urcat un munte. Nu băusem nimic două zile şi acum tot ce-mi doream era puţină apă. Uitându-mă în jos din Balon, am văzut că Norman nu-şi clătise cana. Pe fundul ei lâncezea un deget de lichid maroniu. M-am hotărât să mă duc să-l beau şi jumătate am urcat, jumătate m-am prăbuşit prin puţul de aerisire central, până la Gaura de Şobolan. Când am atins podeaua, am descoperit că gaura fusese parţial blocată cu o cutie mică de carton. A fost nevoie de toată forţa mea ca s-o dau la o parte din faţa deschizăturii. Era grea fiindcă era plină aproape până sus cu Normans. Tocmai mă căţăram pe ea ca să ies din gaură când mi-a căzut privirea pe etichetă. Pe ea scria „RatOut”. De asemenea, zicea, în subtext, „Normans, pe naiba”. *Nu* scria însă nicăieri „gustare delicioasă şi săţioasă”. Scria, în schimb, „exterminare garantată, după o singură porţie”. M-am întrebat dacă cele vreo câteva grăunţe pe care le înghiţisem fac oare cât o porţie. Am citit mai departe: „Pentru exterminarea şoarecilor, a şobolanilor norvegieni şi a celor de acoperiş din case, ferme şi depozite de marfă”. Nu eram sigur dacă sunt norvegian sau de acoperiş, deşi se pare că nu avea nici cea mai mică importanţă. „A nu se lăsa la îndemâna copiilor şi a animalelor de companie”. Cuvinte cât se poate de crude pentru cineva care îşi imaginase, fie doar şi pentru un foarte scurt răstimp, că ar putea fi şi una, şi alta. Muream, ca şi Peewee, însă mai lent şi nu ucis accidental, ci asasinat cu sânge rece. Am reuşit să ajung până la cafea şi s-o beau, după care mi-a luat cam o oră să mă târăsc

înapoi în culcuş. Nu reuşeam să respir cum trebuie, nici măcar în poziţie culcat. Tuşeam întruna şi, când nu tuşeam, plămânii mei scoteau un şuierat, ca şi cum aş fi ţipat de pe fundul unei gropi adânci. Când mi-am supt gingiile, am simţit gust de sânge. M-am închipuit murind. Fred Astaire, marele dansator, murind. John Keats, marele poet, murind. Apollinaire, delirând, murind. Proust, ochi frumoşi pe chipul zbârcit, murind. Joyce murind la Zürich. Stevenson murind în Samoa. Marlowe murind, asasinat. Îmi părea rău că nu e nimeni să mă vadă. Fluturii cei frumoşi aveau să-şi strângă aripile şi eu aveam să mor, ca un şobolan de rând.

Am dormit mult timp. Şi, când m-am trezit, nu mă aflam în rai, în afară de cazul în care raiul este un loc prăfuit dintre două grinzi. Încă mă mai simţeam slăbit, însă nu-mi mai sângerau gingiile. Mi-era cumplit de sete şi o foame de lup. În lumina ce se strecura de jos pe la marginea Balonului dansau fire de praf. Privindu-le, am fost mişcat aproape până la lacrimi de frumuseţea din jurul meu. M-am târât câţiva paşi şi şipcile aspre ale grătarului ce susţinea tavanul mi s-au părut ca de catifea sub tălpi. M-am târât până la marginea Balonului şi m-am uitat în jos. Stătea la birou şi citea ziarul, de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic. Acum, uitându-mă la ţeasta lui golaşă, am desluşit cu uşurinţă umflăturile sinistre pe care le ascundea cu viclenie dincolo de cununa de păr cârlionţat de la ceafă, ca la călugări. Aş fi putut cu mare uşurinţă să desprind firul care susţinea lustra şi s-o las să-i cadă cu toată forţa pe ţeasta lipsită de apărare. Însă, oricât de ciudat ar părea, deşi mi-a trecut prin minte acest gând, nu i-am dat curs. Pe tot parcursul vieţii mele, un fatalism fără margini m-a protejat întotdeauna de sentimente de amărăciune şi ranchiună. Şi, în plus, ar fi fost o răzbunare pe o fantomă, dat fiind că Norman, cel pe care îl cunoscusem şi-l iubisem, se dovedise că nici măcar nu existase, era doar o fantasmă a imaginaţiei mele, produsul unei enorme neînţelegeri, pentru care doar eu eram vinovat. Se dovedise a fi doar un alt personaj din visurile mele, la fel de imaterial ca şi poetul damnat care, cu o săptămână în urmă, bătuse la uşa lui Sarah Bernhardt. Eram distrus. *Otravă de şobolani sau O iubire trădată*. Toate lucrurile pe care le crezusem bine lipite şi sigure se desfăcuseră din încheieturi, şi totuşi, în mod ciudat, mă simţeam în egală măsură renăscut. Eram gata, cum se spune, să întorc foaia. Acum, că Pembroke Books era la un pas de a deveni istorie, iar proprietarul ei

era un criminal ce purta pe tâmple semnul lui Cain, era vremea să-mi fac planuri de viitor.

Capitolul 8

Există două feluri de animale pe lume, cele cu darul vorbirii şi cele fără. La rândul lor, animalele care au darul vorbirii se împart în două categorii, cele care vorbesc şi cele care ascultă. Câinii formează majoritatea celei de-a doua. Şi totuşi câinii, fiind din cale-afară de proşti, îşi poartă afazia cu un soi de fericire servilă, pe care o exprimă dând din coadă. Nu era şi cazul meu – eu nu puteam suporta gândul că îmi voi petrece toate zilele în tăcere.

Cu mult timp în urmă, pe vremea când povestea mea de dragoste cu oamenii se afla abia la început, dădusem, în timpul lecturilor mele, peste diverse aparaturi auxiliare, menite să contracareze tendinţa naturală a speciei către dereglare şi decrepitudine: membre artificiale, proteze dentare, tije metalice, aparate auditive şi ochelari. Aşa că, destul de timpuriu, mi-a venit ideea de a-mi corecta deficienţa din naştere cu un soi de aparat mecanic. Când am dat prima oară peste cuvintele *maşină de scris*, nu aveau şi explicaţie ataşată, cum se întâmplă când un anume lucru e cât se poate de familiar şi de evident, şi tot ce-am priceput a fost că e o chestie cu clape pe care zboară uneori degete graţioase de femeie. La început, am crezut că trebuie să fie vreun soi de instrument muzical şi am fost destul de mirat de lipsa de armonie a *ţăcănitului* său intermitent. Când, în cele din urmă, mi-am dat seama că e o maşinărie cu care se aştern cuvinte pe hârtie, am fost extraordinar de surescitat. Deşi nu exista nicăieri în preajma mea vreo maşină de scris pe care să-mi pun lăbuţele, simpla idee de a face asta mi-a stârnit un noian de imagini. M-am văzut presărând întreaga prăvălie cu bileţele scrise la maşină, pe care să le găsească Norman şi care să-l bulverseze. În visurile mele, le găsea, se scărpina în cap şi-mi răspundea cu mici misive.

Ei bine, ştim deja cum m-a dezamăgit Norman. Cu maşina de scris s-a întâmplat la fel. Am scotocit după descrieri cât mai detaliate şi schiţe ale diverselor modele şi le-am văzut chiar la lucru, în filme. Verdictul era categoric: prea mari, prea grele. Când eşti mic de statură, nu e suficient să fii un geniu. Chiar dac-aş fi putut apăsa pe

clape, poate sărind pe ele de la înălţime, n-aş fi putut niciodată să bag coala pe tambur – şobolanii nu sunt prea buni la manevrat butoane – sau să acţionez braţul metalic ce făcea carul să revină cu un zdrăngănit în poziţia iniţială. Aflasem din filme că o maşină de scris emite, de fapt, un soi de muzică şi ştiam că eu, unul, n-aveam s-o aud niciodată cu urechile mele, nici *ping*-ul acut al reuşitei de a ajunge la capăt de rând, nici scrâşnetul lung, ca nişte aplauze, al carului ce revine în poziţia iniţială, la începutul altui rând. Aşa cum stau lucrurile, atunci când termin un rând nu aud nimic, doar tăcerea gândurilor ce se prăbuşesc neîncetat în gaura memoriei.

Dar, aşa cum am mai zis, pot să fiu foarte încăpăţânat când îmi doresc ceva cu tot dinadinsul şi nu am renunţat la ideea de a conversa cu oamenii. La numai două săptămâni după ce am abandonat ideea cu maşina de scris, am descoperit la LIMBI STRĂINE ŞI LINGVISTICĂ o broşură galbenă şi subţire pe nume *Vorbirea fără sunete: dicţionar gestual* şi acolo am găsit imagini a zeci de semne pe care le folosesc surdomuţii pentru a se exprima. Când am dat prima oară peste această carte, am fost sigur că am găsit, în fine, ceea ce căutam. Cuvintele obişnuite erau aranjate alfabetic, ca într-un dicţionar, şi lângă fiecare nou cuvânt, în chip de definiţie, era o fotografie a unei femei frumoase într-un pulover roşu, care făcea semnul corespunzător. Datorită ei, cred, ideea de semn s-a asociat în mintea mea cu Frumoasele. De pildă, lângă cuvântul *prieten*, se afla o imagine a Frumoasei cu forme apetisante îmbrăcată în pulover, unindu-şi degetul arătător de la dreapta cu cel de la stânga. Degetele prietene, strâns unite. Aşa că am început să sper iar. Prosteşte, s-a dovedit, pentru că am descoperit că acela care inventase limbajul surdomut îl imaginase doar pentru creaturi dotate cu degete. Cu ceea ce aveam eu pe post de tălpi şi gheare, am descoperit că e imposibil să redau bâlbâit fie şi cele mai rudimentare expresii. În cele din urmă, n-am reuşit să articulez decât un soi de limbaj chinuit, care nu exprima de fapt nimic concret. Stăteam în faţa oglinzii, oricât era de dureros pentru mine şi, balansându-mă pe marginea chiuvetei, mă chinuiam să rostesc prin intermediul semnelor câteva vorbe cu sens. „Ce-ţi place să citeşti?” Am încercat să-mi folosesc corpul în locul palmei şi al degetelor de la picioare, după care, pe la mijlocul expresiei, am schimbat principiul şi mi-am folosit picioarele din faţă drept braţe şi

pe cele din spate drept degete mari. M-am agitat ca un dement, bătându-mă peste piept, apoi încrucişându-mi picioarele, apoi făcându-mă cocoloş, ca un om căruia i-au luat foc hainele. N-avea niciun rost.

Şi totuşi, situaţiile disperate nasc speranţe disperate, aşa că, după ce a fost cât p-aci să mor otrăvit de Shine, am revenit la ideea limbajului gestual. În momentul ăsta, m-am gândit că ar fi de ajuns o simplă expresie rudimentară, ceva care să le spună oamenilor doar că sunt inteligent şi prietenos. Trecuse multă vreme de la primele mele încercări şi, deşi puţine lucruri ieşeau din prăvălie fără ştirea mea, mi-era teamă ca nu cumva să-mi fi luat cineva broşurica la un moment dat, când eu eram la Rialto sau trăgeam un pui de somn în tavan. Cineva surd, fireşte, şi prin urmare extrem de tăcut. Aşa că, imediat ce Shine a încuiat magazinul peste noapte şi a tuşit o dată (un obicei de-al lui, un fel de salut adresat serii), apoi paşii lui s-au îndepărtat pe trotuar, m-am rostogolit spre parter şi m-am năpustit în prăvălie, spre colţul unde era cartea. Încă se mai afla acolo: o felie galbenă făcută sendviş ca brânza între copertele negre ca smoala ale unui dicţionar sârbo-croat şi acelea mai palide, în nuanţa secarei, ale volumului *Noţiuni de bază ale germanei de afaceri* de Langston. Când am reuşit în fine, cu mare efort, s-o extrag din raft, am observat că preţul trecut în creion pe coperta interioară fusese redus de la douăzeci şi cinci de cenţi la cinci.

Am dat paginile fără grabă, interogând-o muteşte pe Frumoasa din carte. Căutam cea mai simplă şi mai inteligibilă expresie pe care să o pot reproduce în ciuda limitelor mele fizice şi am învăţat în doi timpi şi trei mişcări cum se zice „adio fermoar”. Nu era Shakespeare, însă era mai bine decât nimic. Puteam s-o spun stând pe picioarele dinapoi şi fluturând o lăbuţă din faţă – făcând semnul de la revedere –, gest urmat de o mişcare verticală de jos în sus, ca şi cum mi-aş fi tras un fermoar peste piept, cu aceeaşi lăbuţă. Am exersat în faţa oglinzii, fluturare-tras fermoarul, fluturare-tras fermoarul, până când mi-a intrat în reflex –, ceea ce m-a pus faţă în faţă cu o nouă problemă: cui aveam să i-o spun? Răspunsul era evident: unei persoane surde. Ceea ce mi-a dat măcar un nou ţel în viaţă: să găsesc o persoană surdă. Din păcate, însă, surzii nu se găsesc chiar pe toate drumurile. Am căscat ochii în jur, sperând că într-o zi un surd va intra din întâmplare în prăvălie, caz în care aveam de gând să ies iute din

ascunzătoare şi să mă duc să mă prezint. Nu cred însă că s-a întâmplat să intre vreun surd, deşi într-o zi a intrat un bătrân care a petrecut mult timp frunzărind cărţile şi în cele din urmă a ales una şi a plătit-o fără să scoată un cuvânt. Aşa că ar fi putut foarte bine să fie surd. Însă, cum Shine era de faţă, am decis că e un risc mult prea mare. Bărbatul era fragil şi în vârstă şi, dacă aş fi ieşit în viteză din gaura mea şi m-aş fi aruncat la picioarele lui, poate că n-ar fi fost în stare să mă protejeze.

Nu depăşisem niciodată efectiv perimetrul Scollay Square, însă ştiam multe despre Boston din cărţi şi hărţi şi îl vedeam întinzându-se în faţa mea, de la Arlington la Columbus Point, ca din avion. Acum, ca un veritabil axion ce eram, sarcina mea era aceea de a stabili contactul cu specia dominantă. Firește, încercasem deja asta cu Shine şi fusesem la un pas de a împărtăşi soarta unui axion. Însă lectura intensivă mă convinsese, fără putinţă de tăgadă, că în afară de sadici, sceleraţi, psihopaţi şi criminali care vor să te otrăvească, specia dominantă cuprinde deopotrivă fiinţe cât se poate de blânde şi de pline de compasiune şi că majoritatea acestora din urmă sunt femei. Aş fi putut încerca să stabilesc contactul cu vreuna din ele în piaţă, însă ceva de pe chipurile de acolo mă avertiza să nu cumva să fac aşa ceva. Am spus deja că la momentul acela încă eram destul de burghez şi, prin urmare, îmi doream drept prim interlocutor, ca să zic aşa, drept prim partener în conversaţia umană, o persoană care să facă parte din ceea ce eu consideram atunci a fi o clasă superioară. Dat fiind că locurile cele mai probabile în care puteam întâlni o asemenea fiinţă superioară de sex feminin – campusurile de la Wellesley şi Radcliffe şi mănăstirea de maici Saint Claire din Jamaica Plain – îmi erau cu totul inaccesibile, m-am hotărât să-mi concentrez eforturile asupra Grădinii Publice, aflată în vestul pieţei, la doar câteva sute de metri. Şi cu aceasta sper că v-am convins din nou că, în ciuda tendinţei mele de a visa, care m-ar îndreptăţi să fac nazuri, am totuşi toate cele patru picioare bine înfipte în pământ şi, dacă trebuie, pot să fiu destul de pragmatic.

Pentru a putea pleca în această călătorie aveam nevoie de o noapte ploioasă, în care oamenii să fie mult prea ocupaţi să se agaţe de ziarele şi umbrelele de deasupra capetelor lor în timp ce se avântă printre maşini şi pe uşile clădirilor pentru a mai observa un animăluţ ce-şi croieşte drum târându-se către vest, pe sub automobilele parcate.

N-am avut prea mult de aşteptat. În sâmbăta următoare, Shine a părăsit prăvălia la ora cinci, sub cupola unei umbrele negre, de pe care se prelingeau picături grele. Şi la un moment dat, după miezul nopţii, când am pornit către Grădina Publică, ploaia cădea în rafale violente, deşi asfaltul de sub maşini era încă uscat şi cald. Doar intersecţiile prezentau anumite probleme, fiind spaţii deschise ce trebuiau traversate în fugă. Când ajungeam la una, zăboveam îndelung – încă nu-l uitasem pe bietul Peewee – şi aproape se crăpa de ziuă când am traversat părculeţul din apropiere şi m-am avântat, în fine, în Grădina Publică.

Iarba de aici era moale şi mirosea dulce şi plăcut. Era prima dată când vedeam iarbă şi am mâncat câteva fire, să văd cum e. Ploaia stătuse şi cerul se lumina încet spre răsărit. După ce mă târâsem pe sub maşini parcate, de la una la alta, până tocmai pe Tremont Street, picioarele, burta şi pieptul îmi erau negre şi acoperite de mizerie şi ulei. M-am curăţat cât am putut de bine, după care m-am strecurat sub nişte tufişuri şi m-am culcat. Când m-am trezit, soarele strălucea şi am văzut copacii. Nu mai văzusem niciodată copaci, în realitate. Tufişul sub care mă ascundeam se afla lângă o alee de beton ce înconjura întreaga Grădină Publică. M-am uitat afară şi am văzut lume care se plimba, îmbrăcată în haine frumoase. Clopotele bisericilor sunau. Aveam un sentiment ciudat, parcă nu mai aparţineam acestui trup, de parcă m-aş fi văzut de sus. Un şobolan care ar fi trebuit să fie mort nu era mort. Slăbit şi murdar, însă câtuşi de puţin mort, era cum nu se poate mai viu sub un tufiş şi avea un plan.

M-am uitat la lumea care se plimba, m-am uitat la felul în care îşi ţinea mâinile. Oare mâinile acestor oameni vorbeau? Toată dimineaţa am privit mâini ce se legănau pe lângă corpuri, se ascundeau în buzunare, netezeau părul răvăşit de vânt, salutau, arătau către veveriţe, se făceau pumn, aruncau alune, erau băgate în nas, scărpinau prohaburi sau ţineau alte mâini. Toate mâinile îşi vedeau de aceste treburi fără să rostească niciun cuvânt. Am mâncat iarbă. De două ori am zbughit-o şi am înhăţat nişte alune aruncate veveriţelor. Nu mi-au ajuns. Nu mai mâncasem ca lumea de o zi şi ceva. Mă simţeam slăbit, iar slăbiciunea mă făcea să-mi fie frică.

Aproape se întunecase când le-am văzut apropiindu-se, două femei cu o fetiţă între ele, venind dinspre

Arlington Street. Erau frumos îmbrăcate şi purtau pantofi strălucitori. Mâinile femeilor discutau de zor pe deasupra creştetului fetiţei. Îmi părea rău că n-am studiat mai bine dicţionarul gestual ca să pot înţelege ce spuneau aceste mâini. Îmi bătea inima să-mi sară din piept. Mi-am făcut griji în legătură cu slăbiciunea mea, ca nu cumva, de teamă şi emoţie, să leşin. Le-am privit cum se apropie şi, când se aflau lângă mine, am ieşit în fugă în mijlocul aleii şi lăbuţele mele au rostit „adio fermoar". Am încercat s-o spun cât mai răspicat, făcând gesturi cât mai violente cu putinţă. Adio fermoar. Adio fermoar. În mod total absurd, am încercat să amplific efectul chiţăind cât de tare am putut. Mesajul meu ajunsese la ţintă, vedeam limpede. Femeile şi fetiţa se opriseră şi stăteau tustrele uitându-se la mine cu gura căscată. Adio fermoar. A trebuit să-mi las toată greutatea pe picioarele dinapoi ca să spun asta şi, în entuziasmul meu, mi-am pierdut echilibrul şi am căzut pe spate. Una din femei a început să scoată un sunet precipitat, ca un soi de icnet, ah-ah-ah, poate că râdea, după care fetiţa a început să ţipe, după care am pierdut şirul exact al evenimentelor. Unii oameni strigau „Şobolanul, şobolanul!". O voce de bărbat a zis: „Evident că nu-i veveriţă", o altă voce a spus: „E turbat" şi o a treia a zis „Rabie", apoi au început să vorbească toţi odată. A venit un bărbat cu un baston şi a încercat să mă împungă cu el în burtă. Nici nu ştiu bine când am sărit în picioare şi am luat-o la fugă, iar bărbatul a încercat să-mi dea una cu bastonul. Am auzit cum acesta s-a izbit de ciment, după care s-a înălţat iar în aer, a vâjâit şi mi-a aterizat cu putere pe spate, exact când ajunsesem la marginea pajiştii şi cineva a strigat „Nu-l omorâţi". Am intrat în şirul de tufişuri şi am fugit. Nu simţeam nicio durere, dar ştiam că duc ceva greu în urma mea. Am întors capul şi am văzut că piciorul stâng mi se sucise aiurea. Nu se mişca atunci când alergam şi îl târam după mine ca pe un sac plin.

Durerea m-a sfredelit cu toată forţa în timpul nopţii şi a doua zi dimineaţă abia puteam înainta aruncându-mă înainte cu picioarele din faţă, atât de tare mă durea.

Am mâncat iarbă. Din ascunzătoarea mea, am văzut un bărbat dând de mâncare la veveriţe. Stătea pe o bancă de lângă mine cu un sac de hârtie în poală, iar veveriţele se urcau pe el şi-i luau alunele dintre degete. *Lăcomia şi degradarea vieţii sălbatice din America*. După un timp, a părut plictisit. A întors sacul invers şi toate alunele s-au

vărsat pe bancă şi pe jos. Bărbatul a plecat şi veveriţele au venit repede şi au început să înhaţe alunele şi, când au crezut că n-a mai rămas niciuna, au plecat şi ele. Însă le scăpase una, o vedeam pe iarbă lângă piciorul băncii, la doar un metru şi ceva de locul în care mă ascundeam. A venit altcineva şi s-a aşezat pe bancă, cineva albastru. Nu-mi păsa. Îmi doream prea tare aluna respectivă ca să-mi mai pese de altceva în afară de ea, aşa că m-am târât afară şi am pus lăbuţa pe ea. Îmi amintesc şi azi ce gust bun avea.

Capitolul 9

Următoarele lucruri pe care mi le amintesc sunt o mişcare legănată şi un miros omenesc pătrunzător. Când mi-am revenit în simţiri, m-am trezit învăluit în miros omenesc şi mai multe straturi sufocante din ţesătură de lână, ca o odraslă a pieilor roşii. Era întuneric, totul se legăna şi mă durea cumplit. Zgrepţănând la pliurile din material grosolan cu picioarele din faţă, am reuşit să-mi scot capul din strânsoare afară, la aer proaspăt. În timp ce trăgeam cu nesaţ aerul în piept, am văzut un cer traversat de cabluri electrice, abia iţindu-se deasupra clădirilor. Am mai tras de un pliu, l-am strâns bine cu lăbuţa şi am văzut maşinile pe lângă care treceam şi care circulau pe lângă noi pe partea opusă a carosabilului. Răsucindu-mi capul spre spate, m-am uitat la cerul de deasupra şi apoi, undeva mai în spate, într-un ochi omenesc în aceeaşi nuanţă senină de albastru. Se uita ţintă la mine, în timp ce tovarăşul lui supraveghea atent traficul.

Jerry Magoon gâfâia de la efortul de a pedala, iar răsuflarea îi zburlea mustaţa de fiecare dată când expira. În timp ce pedala, bicicleta se clătina într-o parte şi-n cealaltă, iar coşul de sârmă se balansa ca un leagăn.

Mi-am pus capul pe lâna cu miros pătrunzător, care, am aflat mai târziu, era puloverul lui Jerry, mirosul lui Jerry, şi am închis ochii. Împletitura groasă a puloverului amortiza hurducăturile, însă nu-mi alina durerea din picior. Sub coş, roata din faţă a bicicletei scârţâia. Mi-ar fi plăcut să-i spun lui Jerry adio fermoar, însă nu aveam puterea şi, oricum, mă cam îndoiam că ar înţelege.

Şi aşa am ajuns a doua oară în Cornhill. Prima oară fusesem purtat aici pe apele mişcătoare din pântecele

mamei, iar acum între cutele puloverului lui Jerry. Asemeni lui Moise, am fost purtat de destin într-un coş.

Când am ajuns la Pembroke Books, Jerry a ridicat bicicleta peste bordură cât de grijuliu a putut şi a rezemat-o de vitrina prăvăliei. L-am văzut pe Shine schimonosindu-se cumplit la vederea noastră dincolo de geam – faţa lui lătăreaţă arăta ca o bufniţă care se holba la noi prin fereastră. Îl priveam din culcuşul meu de lână din coş, mai aproape de el decât fusesem vreodată, mai aproape chiar decât în acea zi nefastă când privirile noastre se întâlniseră pentru prima oară, a mea plină de dragoste şi a lui plină de... ce anume? Acum, dacă mă gândesc bine, cred că era vorba de dispreţ.

Jerry s-a mulţumit doar să-l ignore, ca de obicei.

Mi-a improvizat un leagăn din mâneca de lână şi am intrat pe uşa deasupra căreia scria CAMERE DE ÎNCHIRIAT. A deschis cu coatele uşa pe al cărei geam scria DR. LIEBERMAN, STOMATOLOGIE FĂRĂ DURERE. Aceasta s-a închis în urma noastră cu un vaiet. Înăuntru era şi mai întuneric şi un miros rece şi umed. Încet şi cu efort, punând jos întâi piciorul drept pe o treaptă, apoi aducându-l alături de el şi pe stângul, ca un copil, m-a purtat trei etaje, pe scările cufundate în beznă. Mustaţa i se ridica şi cobora la fiecare respiraţie şi la fiecare palier ne opream un pic să ne tragem sufletul. La fiecare etaj erau câteva uşi. Toate erau vopsite în maro, cu excepţia celei a doctorului Lieberman, care era verde, şi toate aveau în partea de sus câte un gemuleţ de sticlă mată.

Camera lui Jerry se afla la ultimul etaj, în fundul culoarului. Mutând greutatea de pe mână spre încheietura cotului, s-a căutat în buzunar. A scos din el tot soiul de mărunţişuri – o cutie de chibrituri, monede, o bucată de aţă albă, nişte alune, un şurub de alamă. Răsturnându-le pe toate pe podea, a reuşit să extragă dintre ele o cheie. Degetele îi erau scurte şi groase. A descuiat uşa, deschizând-o cu talpa, şi am intrat. M-a aşezat cu grijă pe pat, scoţându-şi braţul din mânecă atent, ca să nu mă zdruncine, şi a aranjat puloverul într-un fel de culcuş în jurul meu. Apoi l-a dat un pic mai în jos într-o parte, ca să pot vedea în jur fără să ridic capul.

Odaia nu era prea mare şi, la prima vedere, părea că serveşte în primul rând drept magazie. În afară de mobilă – un pat cu ramă de fier, un fotoliu de piele rupt, din care ieşea o umplutură albă, un scrin deasupra căruia era o

oglindă uşor aplecată pe care cineva desenase, poate cu ruj, o faţă cu mustaţă şi albeaţă la ochi, care scotea limba la privitor, rafturi de bibliotecă din furnir nevopsit şi bucăţi de beton, o masă cu tăblie albă smălţuită, cu colţurile ciobite – se mai aflau aici cutii, cartoane şi lăzi de lemn, aşezate în stive, una peste alta, aproape până la tavan. În vârful stivei celei mai ridicate, într-o poziţie precară, se afla un cărucior roşu de copii, de genul celor trase de un mâner lung, metalic. Lateralele acestuia fuseseră extinse prin adăugarea unor şipci de lemn, pe care cineva scrisese de mână numele E. J. MAGOON, cu litere mari roşii şi galbene, ca pe o căruţă de circ. Câteva clipe mai târziu, Jerry şi-a adus înăuntru bicicleta şi a înghesuit-o şi pe ea în mijlocul harababurii generale. N-am mai văzut în viaţa mea un om care să trăiască în condiţii atât de asemănătoare cu acelea în care trăiesc şobolanii.

A deschis o uşă de lângă rafturi şi a scotocit într-o debara, scormonind cu braţele, icnind şi aruncând diverse lucruri pe podeaua din spatele lui – haine, ghete, un pick-up parţial stricat, un prăjitor de pâine, o groază de reviste *Life* şi mai multe cutii. Îmi amintea de un câine care scurmă în ţărână. De cealaltă parte a rafturilor, în direcţia opusă debaralei, se afla un soi de firidă cu o chiuvetă şi un blat de bucătărie. De blat atârna până jos, la pământ, o pânză albastră ce ascundea, am aflat mai târziu, o găleată metalică de gunoi. Pe blat, în mijlocul unui talmeş-balmeş de cratiţe şi farfurii, se afla o plită Coleman verde, de voiaj. Lumina zilei se chinuia din răsputeri să se strecoare prin geamurile unsuroase ale unei singure ferestre mari. Aceasta avea transperant, dar nu şi perdele şi dedesubtul ei se afla un calorifer pe care cineva încercase – cu parţial succes – să îl vopsească în roşu.

Jerry găsi ceea ce căuta în debara: o cutie de pantofi Florsheim gri, pe care o puse vertical pe pat, vărsându-i conţinutul într-un morman, lângă locul în care mă aflam – scrisori, plicuri, o mână de cărţi de joc albe şi albastre pe versoul cărora se afla cuvântul BICICLETĂ şi multe fotografii. Într-una din ele l-am văzut, cu capul în jos, pe un Jerry mult mai tânăr, cu părul scurt, negru şi buza superioară răsfrântă, ca a lui Henry Miller. Stătea la o masă acoperită de hârtii. Întrerupt din scris, cu stiloul încă lipit de hârtie, ridicase privirea şi zâmbea forţat. Avea dinţii albi. Cel bătrân şi cărunt a zâmbit şi el, mi-a vorbit cu blândeţe şi mi-a spus să nu-mi fac griji şi să nu mă tem, iar

mustaţa i se mişca ritmic în timp ce cuvintele izvorau de dincolo de ea. Avea dinţii lungi şi îngălbeniţi acum, iar respiraţia îi mirosea a carne şi ţigări.

A aşezat pe fundul cutiei un prosop împăturit – pe el scria HOTELUL ROOSEVELT –, m-a ridicat încet şi a pus cutia pe podea.

Prosopul avea dungi albastre. Nu mirosea a Jerry. El îmi tot vorbea cu vocea aia veselă şi blândă a lui – profundă şi aspră –, în timp ce se uita prin frigider, fără să întoarcă deloc capul.

— Ce bei, şefule? a zis sever. Lapte? Laptele e foarte bun. A scos un borcan cu capac roşu. Ai mâncat vreodată unt de arahide?

A îngenuncheat lângă cutia mea, cu capul mare aplecat deasupra mea.

Nu mai mâncasem niciodată unt de arahide. Şi nici lapte nu băusem, în afară de chestia aia stranie de la sânul mamei, câtă mai rămânea când îmi venea rândul şi mie. Laptele a sosit într-un capac de borcan, iar untul de arahide într-un guguloi pe o bucată de hârtie cerată. Untul de arahide era cel mai bun lucru pe care îl gustasem vreodată. Se numea Skippy. Iar laptele era şi el minunat, atât de rece şi de dulce. El m-a privit mâncând. M-a privit cum ling şi ultima picătură de lapte, apoi a zâmbit. A zis: „Mm, ce bun e, l-am băut pe tot”.

Apoi a început să se agite în firidă. A fiert orez într-o cratiţă cu apă şi, când s-a făcut, a strecurat apa, aplecând uşor cratiţa deasupra chiuvetei, în timp ce ţinea capacul cu mâna înfăşurată într-un prosop. Un nor de aburi s-a ridicat dinspre chiuvetă şi a înceţoşat fereastra. El s-a uitat la mine şi a zis „Bau”. A râs, iar vocea aspră i-a reverberat până în plămâni. A turnat nişte sos de soia peste orez şi l-a amestecat. A dat la o parte teancuri de cărţi, ziare şi vase murdare pentru a face loc pe masă pentru farfurie. A mâncat orezul cu o lingură, cu mâna făcută pumn pe mâner, ca un copil, şi mestecând foarte încet. Am sperat să-mi mai vorbească, însă în noaptea aia n-a mai zis nimic.

După ce a trântit toate vasele în chiuvetă – *zdrang* –, şi-a luat geaca, a ieşit şi a fost plecat mult timp, iar când s-a întors era atât de târziu încât oraşul aproape amuţise complet, nu se mai auzeau decât ici şi colo câte o sirenă, un claxon şi zvâcnetul asurzitor din piciorul meu, şi s-a culcat fără să mai aprindă lumina. Mirosea ca mama. L-am ascultat dormind, cu respiraţia lentă şi greoaie, apoi râzând

în somn, iar dimineaţa am văzut că se culcase cu hainele în care era.

Şi aşa a început viaţa mea cu Jerry Magoon, a doua fiinţă omenească pe care am iubit-o în viaţa mea. Vreme de câteva zile aproape că nu m-am putut mişca şi durerea era atât de cumplită că nu mă lăsa să dorm. Stăteam cuminţel în cutia mea şi dădeam nume lucrurilor. Mesei, care era mereu încărcată cu diverse chestii, i-am spus Camel. Cutiei mele i-am zis Hotelul. Fereastra a devenit *La Fontaine Lumineuse*, iar fotoliul de piele l-am botezat Stanley. Am dat nume lucrurilor şi m-am uitat la Jerry. Ziua am urmărit absolut tot ce făcea, iar noaptea i-am ascultat respiraţia.

Împăturise în aşa fel prosopul încât deasupra scria VELT şi, când stăteam culcat, cu un ochi închis şi celălalt lipit de prosop şi mă uitam peste movilele din material pufos, vedeam cum se întinde în faţa mea o savană imensă, de la T-ul uriaş din fundal, ca un baobab impozant şi golaş, până la micul v din depărtare, de la „visare”. În acele prime zile, ori de câte ori pleca Jerry, stăteam liniştit şi priveam gazelele sărind peste litera E şi girafele scărpinându-se pe capetele bombate de litera L. Puteam s-o ţin aşa ore întregi. Şi când, în cele din urmă, auzeam cheia lui Jerry zornăind în yală şi ridicam capul din prosop, bietele animale înfricoşate îşi luau zborul ca nişte păsări zburătăcite, iar ţipetele lor înăbuşite se auzeau tot mai încet, înghiţite de câmpul cu iarbă bogată. Era cât se poate de trist şi de frumos. Până la urmă, m-am gândit, aş prefera să fiu o gazelă care sare plutind graţios peste E decât om şi aş prefera de o mie de ori să am picioare lungi decât bărbie.

Piciorul mi s-a vindecat destul de repede şi, la sfârşitul săptămânii, am putut să-mi las iar greutatea pe el. Şi, după alte câteva zile, abia dacă mă mai durea, deşi a rămas strâmb şi de-atunci merg un pic şontâcăind. A *şontâcăi* e un cuvânt drăguţ. Este exact aşa cum sună. N-am fost niciodată genul sportiv şi nu mă deranja prea tare faptul că aveam o mică infirmitate fizică. Mi se părea chiar că îmi dă, aşa, un aer distins. Mi-ar fi plăcut să am şi un bastonaş şi nişte ochelari de soare. Întotdeauna am avut o mare afecţiune pentru cuvintele *panaş* şi *arbitrul eleganţei*. Mi-ar fi plăcut chiar să-mi las un mic barbişon negru.

O vreme, Jerry mi-a spus Şefule, apelativ după care nu mă prea înnebuneam, apoi a încercat să-mi zică Gustav şi Ben, iar într-un final s-a decis pentru numele de Ernie.

The importance of being Ernest[14]. Ernest Hemingway. Ernie. Mi-a dat unt de arahide şi lapte după pofta inimii şi mi-a oferit la micul dejun bucăţele de pâine prăjită şi orice mânca el şi era de părere că mi-ar plăcea, de pildă orez, pe care îl fierbea, sau cremă de porumb, pe care o scotea dintr-o cutie. Am descoperit împreună că şobolanilor nu le plac deloc murăturile.

Era destul de mult timp plecat, uneori ziua şi alteori noaptea, uneori la biblioteca publică din Copley Square şi alteori la barul Flood din colţ, însă cel mai adesea în locuri necunoscute. Întotdeauna când ieşea îşi lua un costum bleumarin. Avea două asemenea costume, identice. Şi le spăla singur în chiuvetă şi le usca pe scara de incendiu sau pe calorifer, însă de călcat nu le călca niciodată. Şi îşi punea mereu cravată, pe care nu şi-o lega prea strâns. Nu o desfăcea niciodată şi-o trecea doar peste cap şi o lăsa să-i atârne de gât, ca un ştreang. Întotdeauna arăta de ziceai că tocmai se întoarce de la o beţie şi, dacă ar fi să-i descriu înfăţişarea printr-un singur cuvânt, aş zice că arăta *şifonat*.

Când am reuşit să ies din Hotel şi să pornesc şchiopătând prin cameră, Jerry n-a avut nimic împotrivă. Era groaznic la capitolul gospodărie şi nu obiecta la nimic din ce făceam eu, nici măcar când scoteam umplutura din Stanley, lucru care-mi plăcea la nebunie, şi când mă băgăm printre arcuri, deşi niciodată nu i-am pus răbdarea la încercare, vârându-mi nasul prin lucrurile lui personale, cu el de faţă. Odată repus pe picioare, am profitat din plin de lungile lui absenţe pentru a mirosi atent fiecare centimetru al odăii, începând cu biblioteca. N-am fost niciodată în casa altcuiva, aşa că nu ştiu câte cărţi are de obicei lumea la ea acasă. Evident, după Pembroke Books, oricâte ar fi fost mi s-ar fi părut puţine. Cred că Jerry avea vreo două sute. Mi-a părut bine să văd că printre ele se află şi *Portretul artistului în tinereţe* şi *Ulise*, deşi, din păcate, Cartea cu C lipsea – din păcate, fiindcă n-am reuşit niciodată să recuperez paginile pe care le-a rupt Flo şi eu, fără să ştiu ce sunt, le-am mâncat. În afară de cărţi, raftul de jos conţinea şi un lung şir de caiete de genul celor pe care scria Jerry. Deşi de felul meu sunt destul de băgăcios, mi se părea că totuşi nu am dreptul să-mi vâr nasul şi în ele, deşi, trebuie să recunosc, tentaţia a fost groaznică. I-am citit însă cărţile pe care le-a publicat – destul de multe dintre ele îmi erau necunoscute. Am început cu raftul de

jos şi am luat-o în sus, raft cu raft, şi n-a durat mult şi m-a prins în flagrant.

Tocmai îl descoperisem pe Terry Southern şi aveam romanul lui, *Candy*, deschis pe podea. Era una dintre ediţiile acelea broşate lipite rigid, care au mereu tendinţa de a se închide ca o scoică, şi o ţineam cu ambele lăbuţe din faţă. Povestea era foarte captivantă. Ajunsesem la locul în care Candy face sex cu piticul şi eram atât de prins de lectură – descoperind, fără voia mea, o anume asemănare cu propria mea situaţie –, încât nu l-am auzit pe Jerry apropiindu-se pe scări decât atunci când a fost prea târziu. Probabil că uşa nu fusese încuiată, fiindcă a apărut din senin în prag, respirând precipitat, cu o pungă de cumpărături într-o mână şi cheia de la cameră în cealaltă. M-am speriat foarte rău. Cât despre el, a fost atât de uimit, că a rămas pur şi simplu unde era fără să se clintească, cu cheia îndreptată spre mine, asemeni unui pistol. Dat fiind că, să zic aşa, fusesem prins în flagrant delict, m-am gândit că acum n-am ce face, trebuie să mă fac că plouă şi să mă comport ca şi cum totul ar fi absolut firesc. Aşa că am dat pur şi simplu pagina şi am continuat să citesc. M-am aşteptat să se înfurie că am tras cartea afară din raft şi am trântit-o pe jos, însă el a găsit situaţia cât de poate de

amuzantă. Când şi-a revenit din şoc, a râs chiar cu voce tare, lucru care nu se întâmpla prea des, iar hohotele lui au reverberat până la tavan. După asta, n-am mai ezitat şi, ori de câte ori eram plictisit, trăgeam afară o carte, o deschideam pe podea şi o citeam toată, chiar acolo, în faţa lui. Nu cred că s-a prins vreodată că eu realmente citeam. Cred că, până la final, a fost convins că doar mă fac că citesc.

Capitolul 10

Deşi poate că lumea n-ar fi bănuit asta, Jerry era o persoană foarte conştiincioasă şi chibzuită atunci când era treaz. Îi plăcea să culeagă tot felul de lucruri stricate de la gunoi şi să le repare – prăjitoare de pâine, pick-upuri şi alte asemenea lucruri. Uneori reuşea, alteori nu. Dacă nu reuşea, le arunca undeva în fundul camerei, iar dacă reuşea, le îngrămădea, alături de restul chestiilor care mai erau acolo, în debara. Era în stare să-şi petreacă jumătate de zi desfăcând în bucăţele, pe toată masa, cine ştie ce drăcovenie, agitându-se cu cleşti şi şurubelniţe şi role de bandă izolantă, în timp ce vorbea de unul singur – „Aşa, deci firul ăsta se duce aici, ăsta e termostatul şi ăsta e arcul, OK, şi ăsta de aici e stricat" – şi apoi asamblându-le la loc. Avea vederea atât de proastă încât practic trebuia să lucreze cu nasul lângă masă şi, din cauza asta şi a faptului că avea degetele groase, câteodată mai scăpa unele părticele minuscule pe jos. Îmi plăcea mult când se apuca să le caute stând în patru labe. Parcă era un urs. Cred că aş fi putut foarte bine să i le caut şi să i le dau eu, însă n-am făcut-o niciodată. Şi era amuzant să-l văd aşa aplecat deasupra lucrului, cu ochiul mare acoperit de albeaţă privind câş. Arăta ca un copil prins că face o năzbâtie. Şi, ori de câte ori reuşea într-adevăr să resusciteze cine ştie ce drăcie muribundă, era atât de fericit, că ţopăia prin cameră râzând în hohote şi chicotind de unul singur. *Reparând lumea: lupta unui mecanic*. Când îl vedeam aşa, îmi venea să pun lângă el cuvântul *radios*. Pur şi simplu emana fericire, care umplea camera, era palpabilă şi o puteam inhala şi eu. După ce îngrămădea patru sau cinci asemenea lucruri în debara şi le făcea ca noi, le încărca pe toate în căruciorul roşu şi le ducea undeva. Am aflat mai târziu că le dădea de pomană unor oameni de pe stradă.

Într-o zi, la aproximativ o lună după ce am început să locuiesc cu el, Jerry a adus acasă un pian de jucărie pe care-l pescuise din gunoi. Era alb, stătea pe trei picioare şi avea şi o băncuţă. Era exact ca un pian adevărat, doar că nu avea atât de multe clape, iar unele din cele pe care le avea nu funcţionau. Când le atingea, nu scoteau niciun zgomot, ci doar un *clanc* gol, fără pic de muzicalitate. După ce a ciocănit de zor la vreo trei sau patru asemenea *clancuri*, s-a aşezat la Camel şi l-a desfăcut în bucăţi. S-a jucat şi a vorbit cu el ore întregi şi, într-un final, a făcut să

funcţioneze toate clapele. După aceea, a petrecut vreo două ore cu el în poală în fotoliu, încropind melodii cu două degete. *Streets of Laredo* şi *Swanee River*. Apoi l-a pus jos pe podea şi m-a lăsat să mă joc cu el. Îmi plăcea acel pian, iar el o ştia şi nu l-a dat nimănui. Cel mai des cântam melodii de Cole Porter şi Gershwin. Si, cum stăteam aşa pe băncuţă şi mă legănam în ritmul muzicii, arătam exact ca Fred Astaire şi chiar cântam ca el. Sigur, ştiu că asta era adevărat doar dintr-un anume punct de vedere şi că tot ce ajungea la Jerry era un chiţăit strident, de şobolan. Însă lui îi plăcea, chiar şi aşa. Prima dată când am cântat pentru el, la pian şi cu vocea, a râs până i-au dat lacrimile şi au început să i se prelingă pe obraji. Parcă aş fi preferat altă reacţie, nu să râdă, dar nu mă deranja prea tare nici asta.

Jerry a fost primul scriitor adevărat pe care l-am cunoscut şi trebuie să recunosc că, la început, în ciuda bunătăţii lui, am fost dezamăgit. Cum am mai spus, eram încă foarte burghez, iar viaţa pe care o ducea el nu era câtuşi de puţin cea pe care credeam că ar trebui să o ducă un scriitor adevărat. În primul rând, era mai singur decât îmi imaginasem vreodată. Mă rog, poate nu mai singur decât îmi imaginasem vreodată şi nici mai singur decât fusesem eu însumi la viaţa mea, însă era mai singur decât crezusem că sunt scriitorii. Doar de trei ori a bătut cineva la uşă în toate lunile în care am fost împreună. Întotdeauna îmi închipuisem că un scriitor adevărat – şi eu, atunci când scriam, în vise – îşi petrece o groază de timp lenevind prin cafenele, unde poartă conversaţii scânteietoare cu oameni de spirit şi că uneori aduce acasă câte o fată frumoasă cu păr lung şi negru, pe care o dă afară a doua zi dimineaţă, ca să se poată apuca de lucru – „Scuze, păpuşă, am de scris o carte”. Mi l-am imaginat încuiat în camera lui zile la rând, bând duşcă după duşcă de whisky dintr-un pahar Woolworth şi ţăcănind la maşina lui de scris Underwood până în zori. Nu era niciodată perfect bărbierit şi nu avea niciodată barbă, întotdeauna ziceai că nu s-a mai ras de două zile. În comisurile gurii lui se întrezărea o anume amărăciune, iar ochii lui trişti trădau un *je ne sais quoi* ironic. Jerry nu se încadra decât vag în acest tipar, şi anume în partea legată de whisky. Nu ştiam unde se duce atunci când mă lăsa singur noaptea, dar nu aducea niciodată cu el acasă vreo persoană interesantă. Tot ce aducea acasă erau nişte cutii de chibrituri de la Flood's Bar and Lounge, aflat la câţiva metri de noi. Şi nu părea să aibă

niciun prieten, nici măcar unii plicticoşi. Asta, evident, dacă nu punem la socoteală cunoştinţele întâmplătoare ca Shine şi oamenii care-l ştiau drept cel care dă lucruri de pomană pe stradă. Toţi vecinii noştri aşa îl ştiau pe Jerry Magoon. În felul ăsta, era aproape faimos.

Pe de altă parte, nu-şi petrecea cine ştie cât timp scriind, dacă a scrie înseamnă să aşterni efectiv cuvinte pe hârtie – o oră pe zi, cel mult. Atunci când scria efectiv, se aşeza la masa cu blat smălţuit, acelaşi loc în care se aşeza să mănânce şi să repare diverse. Era mereu plină de tot soiul de chestii hârtii, cărţi, vase murdare, haine, de regulă şi câte o umbrelă, şi fărâmiţe şi bucăţele de lucruri pe care le demonta sau le asambla la loc –, pe care le împingea într-o parte pentru a-şi face loc să scrie. Scria cu creionul pe caiete de şcoală, genul cu coperte ce imită marmura, cu un dreptunghi alb în mijloc, cu linii pentru nume şi subiect. Numele celui la care a scris tot timpul cât am stat cu el a fost *Ultima afacere de succes*. Subiectul nu era menţionat.

În timp ce scria, Jerry murmura şi fredona. Fredonatul era monoton şi strident, iar murmurul era doar un murmur sau poate un simplu sunet tărăgănat. Suna ca şi cum cineva ar fi rostit rugăciuni într-o odaie îndepărtată – emana o aură de înţelesuri, şi totuşi era imposibil să desluşeşti fie şi un singur cuvânt. Murmura chiar şi când nu stătea la masă şi scria. De fapt, în afară de cazul în care vorbea efectiv cu cineva, murmura tot timpul. M-am gândit că probabil îşi scrie cărţile în cap, aşa cum fac şi eu. Asta a fost un gând foarte încurajator şi cam pe atunci am început să mă gândesc serios la ceea ce vreau să scriu.

E adevărat, uneori Jerry o lua cam tare pe ulei şi, când se întorcea acasă, se lovea de mobilă, se trântea în pat şi adormea în hainele în care era. Îl auzeam cum se scoală noaptea şi şi le dă jos. Oricum, întotdeauna se trezea noaptea ca să facă pipi în chiuvetă. Şi, din când în când, se făcea efectiv pulbere, de-abia se mai ţinea pe picioare. Asta se întâmpla invariabil la capătul perioadelor de depresie – ce apăreau la intervale regulate, ca ceasul – şi părea că-i face extrem de bine. Nu mă deranja că bea – şi de ce m-ar fi deranjat, dată fiind povestea vieţii mele? –, însă uram din suflet perioadele când era la pământ. Toată disperarea îngropată, toată tristeţea şi tot pesimismul pe care le găseai în cărţile lui ieşeau brusc la suprafaţa vieţii sale, îi inflamau ochii şi-i acopereau chipul ca un văl. În aceste

perioade, se mulţumea să zacă în fotoliul mare de piele şi să se uite fix la perete, practic în stare catatonică.

Chiar înceta să mai mănânce şi, lucru care mă afecta direct, nu-mi mai dădea nici mie de mâncare. Iar acest lucru mă stresa îngrozitor. Şi, în afară de asta, mă simţeam total inutil. Aşa cum probabil v-aţi dat deja seama, sunt eu însumi o fire destul de depresivă şi ştiu totul despre cele şaptesprezece feluri de disperare, aşa încât, chiar dac-aş fi fost în stare să vorbesc, nu i-aş fi putut spune nimic care să-l facă să se simtă mai bine. Când cineva e deprimat şi-ţi spune cât de rece şi rea e lumea şi câtă suferinţă inutilă e pe lume şi câtă singurătate, iar tu, din întâmplare, eşti de acord cu absolut toate afirmaţiile lui, te trezeşti într-o postură destul de ciudată. De obicei, aceste accese ale lui durau câteva zile şi am făcut mereu tot ce-a depins de mine ca să-l scot din ele. Am recurs la tot. Soiul de trucuri ca să-l distrez – am cântat chiţăit, am atacat un ritm de boogie-woogie la pian, m-am strâmbat, am interpretat numărul cu şobolanul epileptic, toate lucrurile care, în alte condiţii, l-ar fi făcut să izbucnească în hohote de râs –, însă el părea să nici nu mă bage în seamă. Apoi, sigur ca răsăritul soarelui, după două sau trei zile, se ridica brusc din fotoliu, îşi dădea cu apă rece pe faţă, îşi punea sacoul şi cravata şi ieşea pe uşă, fără să rostească niciun cuvânt.

La început, aceste ieşiri intempestive mă cam băgau în sperieţi. Mă gândeam că probabil se duce să caute o clădire înaltă sau vreun pod peste o apă îngheţată. Uneori, îmi închipuiam că sunt Ginger şi mă duc să-l caut. Întotdeauna reuşeam să dau de el înainte să fie prea târziu, de obicei în cine ştie ce speluncă din apropierea debarcaderului, singur într-un separeu, uitându-se cum se topeşte gheaţa în whisky-ul din pahar. Îl apucam timid de mânecă.

— Haide, Jerry, te rog.

El îşi trăgea braţul şi îmi întorcea nervos spatele.

— Te rog, Jerry, întoarce-te acasă. Am nevoie de tine.

Şi, până la urmă, reuşeam de fiecare dată să-l conving. Îmi plăcea cum toţi cei din local ne priveau şi cum le părea rău pentru noi. În realitate, firește, mă mulţumeam doar să stau acasă şi să-mi fac griji. Lipsea o noapte, poate două, după care se întorcea într-o stare absolut deplorabilă, se arunca pe pat şi dormea timp îndelungat. Şi, când se trezea, era din nou el însuşi.

Psihologic vorbind, beţia e mult mai utilă decât crede lumea.

Într-o dimineaţă, la vreo câteva zile după venirea mea, când eram încă ţintuit la pat în Hotel, am fost trezit brusc de zgomot şi agitaţie. Ridicând un pic nasul peste marginea cutiei, am fost uimit să-l văd pe Jerry cu braţele în jurul fotoliului uriaş de piele. Icnind şi fără suflu, se chinuia să-l împingă prin fereastra deschisă. Iniţial am crezut că vrea să-l arunce pe Stanley pe geam şi m-am pregătit să aud o bufnitură asurzitoare venind de jos. Însă, în realitate, el nu voia decât să împingă fotoliul afară, pe scara metalică de incendiu şi, odată pus acolo, s-a urcat şi el în urma lui, cu o cană de cafea într-o mână şi o revistă *Life* în cealaltă. Pe copertă scria „Cum să supravieţuieşti unei explozii nucleare”. S-a dovedit că stătea adesea acolo când era vreme frumoasă, citind ziarul sau moţăind. Uneori, îşi dădea jos cămaşa şi stătea la bronzat. Avea pe piept o blăniţă cârlionţată şi grizonantă, ce-i cobora în formă de V până la buric, iar pe bicepsul stâng avea tatuat un trandafir roşu sub care se vedeau, în stil papirus, câteva litere albastre, atât de şterse că abia dacă se mai desluşeau. Cred că scria forever[15], deşi la fel de bine ar fi putut fi clever[16] sau roll over[17]. Numea scara de incendiu, cu fotoliul pe ea, balcon, aşa cum îmi numisem şi eu unul dintre locurile preferate, însă din balconul lui nu se vedeau decât zidurile din spate ale unor clădiri, aleea de dedesubt şi o sumedenie de pubele care dădeau pe-afară. Şi cerul, firește. Primăria încetase să mai înlocuiască becurile de la felinarele stradale şi acestea se arseseră treptat, unul câte unul, până când cartierul fusese cuprins de o asemenea beznă că puteam să stăm la noi pe balcon şi să ne uităm la stele. Era prima dată când vedeam stelele. Ca şi braţul lui Jerry, ele spuneau „pentru totdeauna”.

Fotoliul de pe scara de incendiu a fost şi cauza primelor bătăi la uşa noastră. Erau pompierii, un tip scund în uniformă şi unul masiv în cămaşă albă cu gulerul desfăcut şi răsfrânt. Cel masiv avea păr pe piept, la fel ca Jerry, doar că al lui era negru. I-a spus lui Jerry că fotoliul blochează o ieşire de urgenţă. A vorbit despre „risc crescut pentru siguranţa locatarilor”. Jerry s-a certat cu el o vreme, zicând că, în caz de incendiu, el poate foarte bine să sară peste fotoliu, vor să vadă cum sare peste fotoliu? Ei n-au vrut şi s-au enervat foarte tare că se ia în gură cu ei şi i-au spus să ia dracului nenorocitul ăla de fotoliu de pe scara de

incendiu. Aşa că Jerry s-a dus şi s-a chinuit să aducă fotoliul înapoi în casă, bombănind şi mormăind ca un urs. Două zile mai târziu, a scos iar fotoliul. Asta, zicea el, înseamnă să te lupţi cu sistemul.

Când mi s-a vindecat în cele din urmă piciorul, am pornit să explorez locul cu atenţie, căutând o ieşire. Oricât de drăguţă era camera, era tot un soi de închisoare. Şi după câteva săptămâni a început să-mi fie foarte dor de librăria mea, de zumzetul şi forfota unei zile agitate de sâmbătă, până şi de terifiantele mele călătorii în toiul nopţii către piaţă, însă, mai presus de orice, de Rialto şi de Frumoasele mele. Jerry avea câteva numere dintr-o revistă pe nume *Peep Show*, prin care îmi plăcea să mă uit, cu poze color ale unor Frumoase aproape goale puşcă, uneori aşezate în patru labe, alteori nu. Adesea erau întinse pe covor, însă nu era la fel ca în filme.

La început am crezut că nu există nicio ieşire alternativă din cameră şi că sunt destul de puţine şanse să pot scăpa de aici. Crăpătura de sub uşă era prea îngustă şi, deşi aş fi putut probabil să ies pe scara de incendiu, n-aş fi fost niciodată în stare să urc înapoi pe ea şi nu doream să părăsesc definitiv acest loc. Sigur că aş fi putut foarte bine să năvălesc afară într-o zi, când Jerry deschidea uşa – chiar şi cu piciorul meu beteag, tot eram mai rapid decât el –, însă nu asta doream. Nu voiam să-i fac aşa ceva lui Jerry. Voiam doar să ştiu că pot ieşi şi intra la loc nestingherit, ori de câte ori aveam chef, ca să am sentimentul că sunt liber, că nu sunt sechestrat între patru pereţi. Şi, în plus, dat fiind că deja citisem toate cărţile de aici de cel puţin două ori, mă cam plictiseam de moarte atunci când nu era Jerry acasă, adică în multe după-amiezi în care nu aveam ce face şi multe nopţi în care mă simţeam singur. Aflasem din lecturile mele că poţi face multe lucruri teribile atunci când eşti plictisit la culme, lucruri menite să te deprime şi mai tare. De fapt, le faci tocmai ca să *devii* deprimat, ca să scapi odată de starea aceea insuportabilă de plictis.

Tocmai mă apropiam de acest punct critic, când am început munca la MAREA GAURĂ. Am aflat multe despre găuri de-a lungul vremii, despre locurile cele mai probabile în care poţi da peste una – zona întrerupătoarelor prost montate, scândurile desprinse din duşumea şi toate locurile din pereţi şi podele prin care trec ţevi – şi explorarea atentă a spaţiului, centimetru cu centimetru, mă convinsese că în camera lui Jerry nu există nimic de genul

ăsta. Singura gaură substanţială, dacă *substanţială* e cuvântul potrivit, era o mică crăpătură din jurul ţevii de scurgere de la chiuvetă, suficient de mare pentru un şoarece dolofan, însă, poate, total insuficientă fie şi pentru cel mai firav şobolan. Însă eu, demn urmaş şi ucenic al strămoşilor mei ce săpaseră la Pembroke, nu m-am simţit deloc intimidat şi într-o zi, când Jerry era plecat, am început aventura de a transforma o crăpătură minusculă într-una mare. Am numit-o Construirea Marii Găuri. De fapt, nu era chiar aşa de greu. Decenii de umezeală făcuseră lemnul moale ca buretele şi cât se poate de ronţăibil şi în mai puţin de două zile gaura a fost gata, cu marginile frumos netezite şi colţurile perfect rotunjite.

Abia aşteptam s-o încerc, surescitat la maximum. Mă plimbam prin cameră ca un nebun, scoteam cărţi din raft şi le lăsam deschise pe podea – nu mă puteam concentra asupra cuvintelor – sau ronţăiam cu gândul aiurea şi foarte zgomotos marginile cutiei mele. La un moment dat, Jerry a aruncat ziarul pe care-l citea şi a strigat la mine: „Pentru numele lui Dumnezeu, Ernie, nu poţi să stai naibii şi tu cuminte măcar cinci minute?”. Din fericire pentru relaţia noastră, puţin mai târziu în după-amiaza respectivă a catadicsit în fine şi s-a ridicat, şi-a tras cravata deja legată peste cap şi a plecat. Imediat ce am auzit cum se deschide şi se închide uşa de la stradă în urma lui, am coborât prin gaură. Nu-mi plăcea deloc că trebuie să-l dezamăgesc, dar cum i-aş fi putut explica? Dacă aş fi fost în stare, i-aş fi scris un bileţel: „Dragă Jerry, mi-am făcut o gaură în podeaua ta şi am plecat la o mică plimbare. Iartă-mă şi nu te îngrijora. Cu drag, Ernie”. Sau poate că m-aş fi semnat „Ernie al tău”.

Sub podea, am găsit canioanele prăfuite obişnuite dintre grinzi, însă niciun semn, nicio amprentă dentară sau un tunel care să indice faptul că strămoşii mei se aventuraseră vreodată până aici. Am urmat panta ţevii de scurgere prin podea, spre locul în care era conectată la o ţeava mult mai mare ce venea de jos, printr-un puţ întunecos. Am împins câteva fărâmiţe din tencuiala căzută peste margine şi am ascultat cum ricoşează acestea, lovindu-se de pereţii puţului, apoi se lasă tăcerea, acolo jos de tot. Am dedus că trebuie să fie acelaşi puţ şi aceeaşi ţeava groasă şi neagră pe care m-am urcat pentru a ieşi din subsol în acea zi fatidică, cu atât de mult timp în urmă. De atunci aflasem multe despre ţevi şi ţevărie, graţie tuturor

cărţilor pe care le citisem, de la secţiunea BRICOLAJ. Ştiam, de pildă, că această ţeava neagră era ţeava centrală, cea în care se vărsau toate chiuvetele şi toaletele din clădire, şi de-asta era atât de groasă, şi că în partea de sus e conectată la o altă ţeava de ventilaţie, aflată în acoperiş, care avea menirea de a nu lăsa să se creeze un efect de vid atunci când cineva trăgea apa la toaletă. Îmi plăcea că ştiam asemenea lucruri, chiar dacă faptul că ştii cum funcţionează o toaletă nu este acelaşi lucru cu a trage apa, o plăcere pe care nu pot decât să mi-o imaginez, la modul generic. *În canalele uscate ale minţii. Reveriile unui instalator căruia îi place să stea în fotoliu*.

I-am spus acestui puţ central Liftul. Cobora drept în subsolul de la Pembroke Books, cu opriri la fiecare etaj. Să urc şi să cobor pe acest puţ a fost destul de greu de această dată, mult mai dificil decât la cealaltă escaladă a mea anterioară şi nu doar din cauza piciorului meu beteag. Ce n-aş fi dat să nu fie vorba decât de asta! Trebuia să mă opresc des pentru a-mi trage sufletul şi nu puteam să-mi las toată greutatea pe lăbuţele din faţă, cum făceam înainte.

În timpul acestei prime coborâri, m-am oprit la cabinetul dentistului, de la etajul al doilea. Avea două încăperi, o sală de aşteptare şi cea în care lucra. Avea pereţi albi, pe jos linoleum neted şi uleios şi se simţea un miros ca de ziar ud. În centrul cabinetului propriu-zis se afla un scaun uriaş urcat pe un piedestal din oţel, lângă care era un stativ pe care atârnau diversele instrumente stomatologice. În niciuna dintre încăperi nu exista nimic de mâncare şi nimic de citit, cu excepţia unei broşuri despre carii, cu fotografii color ale unor dinţi puternic afectaţi de acestea. Mi-am trecut limba peste propriii mei incisivi – nimic de semnalat aici. O să mor şi, secole mai târziu, arheologii – oare or să mai fie arheologi? – îmi vor dezgropa incisivii lungi şi îngălbeniţi şi vor zice: „Ia uită-te la ăştia, Joe, nicio carie”. Exact ca băieţelul din broşură, care spune, zâmbind larg: „Uite, mami, nicio carie!”. Uite, mami, nicio carie! Of, Flo, drăguţa de Flo, avea ea ţăcănelile ei, ţăcăneli care mi se par cât se poate de adorabile acum, mersul ei ciudat, sforăitul ei asurzitor, laptele ei cu gust straniu. Nicio carie, doar amintirea, corozivă, ca o carie. Constat că nu mai râdeţi la glumele mele. Nu vi se mai pare amuzant ce spun?

Odată ce am avut acces la Lift, mi-am făcut un obicei din a coborî în librărie ori de câte ori Jerry era plecat. Am

reînceput chiar să mă duc să văd câte un film la Rialto. Era singurul loc din zonă care încă funcţiona normal. Bănuiesc că, dat fiind faptul că atâtea alte locuri se închiseseră şi locatarii începuseră să plece, cei rămaşi nu prea mai aveau mare lucru de făcut, aşa că se duceau la film. Uneori, se întâmpla ca Jerry să ajungă acasă înaintea mea. Văzuse că am început să ies şi eu de unul singur şi era limpede că nu avea nimic împotrivă. Mă trata ca pe un egal. Mă căţăram înapoi prin gaură, iar Jerry, care se afla la masă, se întorcea şi zicea ceva de genul: „Salutare, Ernie, cum fu plimbarea?”. Mi se rupea inima că, în acele clipe, nu-i puteam răspunde: „Bună, Jerry, a fost ca lumea de tot”.

Acum că puteam merge din nou la librărie, petreceam destul de mult timp ziua la vechile mele puncte de observaţie, privind în jos din Balon, uitându-mă în jur din Balcon, mereu prudent, ascuns, fără să mi se vadă decât cel mult un ochi şi vârful nasului, iar uneori stăteam aici nopţi întregi, citind. Librăria nu era deloc locul fericit care mi se păruse odinioară că ar fi. Deasupra ei plutea un aer palpabil de înfrângere, transpus fizic într-un strat deprimant de praf. Era limpede că Shine n-a mai pus de mult mâna pe pământuful din pene de curcan. Fără pământuf şi fără fluierat şi cu pungi imense, ca nişte vânătăi, sub ochi. Iar numărul clienţilor scăzuse mult. Oamenii pur şi simplu nu mai veneau în partea asta de oraş. Cred că, în mintea lor, acest loc dispăruse deja.

Capitolul 11

Într-o dimineaţă superbă de septembrie, Jerry m-a luat pentru prima oară cu el în parc. Tocmai ne terminaserăm micul nostru dejun obişnuit, cu pâine prăjită şi cafea tare, când el s-a dus şi a dat jos căruciorul roşu din vârful unui maldăr de cutii. Am crezut că o să pună în el aparatul de făcut vafe şi prăjitorul de pâine care zăceau în debara de săptămâni bune, însă, în loc de asta, el a dat jos din stivă cutia cea mai de sus, a pus-o pe podea şi a început să scoată din ea cărţi, pe care le-a aşezat în căruţ. Am apucat să zăresc coperta cu roşu şi galben a *Cuibului*, dinţii uriaşi şi însângeraţi ai şobolanului uriaş, însă erau şi foarte multe exemplare ale unei alte cărţi, una cu copertă simplă, cartonată şi pagini dezlipite. A încărcat în cărucior exemplare şi dintr-una, şi din cealaltă, după care l-a ridicat în braţe, cu cărţi cu tot – aşa forţă avea – şi i-am ascultat

paşii bocănind pe scări. Tocmai voiam să iau Liftul şi să cobor să văd ce se mai întâmplă la Pembroke Books, când i-am auzit paşii tropăind înapoi.

— Haide, Ernie, a zis.

S-a aplecat şi şi-a făcut mâna căuş. M-a ridicat şi m-a pus pe umărul lui şi, cocoţat aşa, ţinând bine cu o lăbuţă o şuviţă de păr rărit, am ieşit afară şi am pornit pe trotuar.

Mai mersesem aşa, pe umărul lui, prin casă şi-mi plăcuse la nebunie. Îmi plăcea să-mi închipui că e o cămilă şi că eu sunt Lawrence. Evident, prima oară când m-a cocoţat acolo sus, am profitat imediat de ocazie şi i-am studiat cu atenţie tâmplele. După teribila mea experienţă cu Norman Shine, nu mai aveam niciun chef să risc. Însă, băgându-mi nasul sub părul lui de la ceafă, n-am dat peste nicio protuberanţă ciudată, ci doar peste o suprafaţă liniştitor de netedă, presărată ici-colo cu mătreaţă, aşa că sub poza lui Jerry am lipit cuvintele SINCER şi CUMSECADE.

Îngenunchind lângă cărucior, Jerry a aranjat cărţile în teancuri, cu titlul în sus. Am urcat în vârful stivei celei mai înalte, iar el a tras de căruciorul în care tronam cărţile şi eu şi am pornit pe Tremont Street către parcul din apropiere, scăldaţi în lumina caldă a soarelui, intrând astfel din nou în negoţul cu cărţi.

O singură dată până atunci văzusem lumea oamenilor la lumina zilei, în plin soare, clădirile înalte, copacii cu frunziş bogat şi florile de toate culorile şi lumea trecând, şi atunci fusesem aproape înţepenit de frică. De data asta, mergând ţanţoş în căruţul lui Jerry, nu mai aveam pic de teamă şi mă puteam uita în ochii oamenilor şi în sus la copaci şi simţeam din plin ceea ce cred că ei numesc bucurie. Am formulat expresia „o lume frumoasă” şi am lăsat-o să plutească spre cerul albastru, fluturând ca un afiş stradal. Sigur, aveam şi un pic de invidie în suflet şi un gust amar în gură, precum fierea – la urma urmei, nu era lumea *mea* –, însă mi l-am înghiţit. Lumea pe lângă care treceam se holba la noi şi mai ales la mine, iar eu le întorceam privirea, fără măcar să clipesc din ochişorii ca smoala.

Ne-am găsit locul pe care îl căutam lângă staţia de metrou Park Street. Jerry a rezemat un carton explicativ lângă cărucior. Pe acesta scria, cu litere de mână, CĂRŢI LA REDUCERE – CĂRŢI NOI, CU AUTOGRAFUL AUTORULUI. Aveam, firește, o experienţă considerabilă

legată de acest gen de comercializare şi, dacă mi-ar fi fost cerut sfatul (ah, ce bine-ar fi fost dacă s-ar fi întâmplat asta!), aş fi propus – cu tact şi fără să mă dau atotcunoscător – să ne ducem şi să tragem lumea de haină. Aş fi spus: „Jerry, băiete, trebuie să-ţi bagi marfa chiar sub nasul lor de îmbuibaţi, să-i convingi să-ţi facă pe plac, doar ca să scape de tine”. Aş fi fost ca un bunic în vârstă dintr-un film, care-i dă sfaturi unui puşti ce face primii paşi în lume (parcă-l şi văd, cu bărbia lui moale şi părul dat peste cap). Însă nu era stilul lui Jerry să fie atât de tupeist. Ca om de afaceri, era zero barat. Se mulţumea să stea sprijinit de peretele staţiei, fumând ţigară de la ţigară, şi să aştepte să vină lumea la el. Nu am avut parte de prea mulţi clienţi în felul ăsta.

După masă, după ce-au ieşit copiii de la şcoală, pe celălalt trotuar de pe Park Street a trecut o ceată de copii care au strigat la noi, lălăind la unison: „Magoon, Magoon, omul de pe lună”[18], iar şi iar şi iar. Jerry nu-şi pierdea cumpătul cu una, cu două – nu s-a uitat nici măcar o dată în direcţia lor şi nu ştiai precis dacă i-a auzit sau nu. Alţi puşti, de vârste mai mici, s-au apropiat de noi. Au venit din cauza mea, au îngenuncheat lângă cărucior şi au început să mi se adreseze cu limbajul cu care li se vorbeşte bebeluşilor, încercând să mă convingă să fac scamatorii, de parcă aş fi fost vreo maimuţă. Unul dintre ei, tembel de-a

binelea, mi-a întins creionul şi a zis: „Ia, muşcă din ăsta, şobolanule, muşcă din ăsta”. Să aud aşa ceva din partea unui ţânc care probabil că nu ştia nici măcar cum se scrie Dick şi Jane a fost teribil de umilitor.

Am rămas acolo aproape toată ziua, până după ora de vârf, şi am avut astfel ocazia să observ cum se schimbă lumina în copaci şi câteva persoane chiar au cumpărat cărţi, în vreme ce altele s-au oprit doar să pălăvrăgească un pic. Majoritatea acestora din urmă erau genul lui Jerry şi era limpede că nu au bani să cumpere cărţi. Au vorbit, şi-au bârfit cunoştinţele comune şi au glumit în legătură cu faptul că erau faliţi. Îşi spuneau unul altuia „omule”. Erau cu toţii foarte interesaţi de persoana mea şi Jerry a fost întrebat de două ori dacă sunt domesticit, la care el a răspuns acelaşi lucru: „Nu, omule, nu e domesticit – e *civilizat*”. După care unul dintre tipi – Gregory îl chema – s-a întors spre mine la plecare şi mi-a zis, pe un ton cât se poate de firesc şi de amical: „La revedere, omule”. M-a dat efectiv pe spate, ce să zic.

Deşi la uşa lui Jerry nu bătea aproape nimeni niciodată, cunoştea o seamă de oameni prietenoşi, care l-au salutat în trecere „Ce mai faci, Jerry?”. „Tot pe poziţie, tot pe poziţie, Jerry?” –, chiar şi poliţaii. Dacă te simţi singur, cred că ajută să fii un pic ţicnit, atâta vreme cât nu exagerezi. Oricum, eu de părerea asta sunt. Şi, până la urmă, Jerry chiar a reuşit să vândă câteva exemplare din *Cuibul*. Cred că lumea era atrasă de imaginea intens colorată a şobolanului uriaş.

Ori de câte ori cineva cumpăra o carte, Jerry îi dădea autograf pe ea, îi oferea un exemplar din cealaltă carte şi cartea lui de vizită, drept bonus. Pe cartea lui de vizită scria:

E. J. Magoon
„Cel mai inteligent om de pe pământ”
Artist extraordinar şi extraterestru.

Aşa îşi semna şi cărţile. Artist extraordinar şi extraterestru. Lumea părea că se amuză pe cinste. Nu toţi, firește; snobii păstrau distanţa. Unii dintre ei, cei în costum şi cu serviete, se mulţumeau să se uite la Jerry şi să surâdă superior. Îi vedeai cum vorbesc unii cu alţii şi râd. Aveau danturi frumoase. Însă, ori de câte ori ochii lor se întâmpla să-i întâlnească pe ai mei, le întorceam o asemenea privire

rece, de gheaţă şi oţel, în care se citea un dispreţ atât de profund încât nu suportau. Şi le ştergea instantaneu zâmbetele de pe chipurile rase impecabil.

Din când în când, câte unii se mai opreau să-l ia la rost pe Jerry şi să încerce să-l pună în dificultate. Nu suportau gândul că acest individ în vârstă, cu haine şifonate şi cărucior, e cel mai inteligent om de pe pământ. Aşa că-i ziceau: „Dacă chiar eşti cel mai inteligent om de pe pământ, cum se face că vinzi cărţi dintr-un căruţ?" şi alte asemenea idioţenii burgheze. Însă Jerry nu-şi ieşea niciodată din fire. Le explica răbdător cum, de fapt, este un om foarte bogat fiindcă este liber, fiindcă nu e un sclav al salariului şi n-a muncit pân-a crăpat, stând opt ore pe zi cu fundul pe un scaun, la nu ştiu ce serviciu de doi bani. Nu ridica niciodată glasul, atunci când i se adresau îi asculta şi, uneori, după o vreme, începea să poarte cu ei discuţii adevărate despre chestiuni serioase şi vedeai limpede că tipii încep să-l placă. Unii dintre ei începeau chiar să-i spună cât sunt de nefericiţi, ce slujbe de rahat şi căsnicii oribile au şi, cel mai adesea, sfârşeau prin a cumpăra o carte. Cred că sperau ca, odată ajunşi acasă, aceasta să-i binedispună.

Celălalt roman al lui Jerry nu avea copertă colorată. Era efectiv doar un teanc de foi nelegate pe care le tipărise el însuşi într-o prăvălie din piaţă. Transformase foile nelipite într-o carte băgându-le, ca într-un sendviş, între două coperte de carton maroniu, dând găuri în cotor şi cosând tot acest talmeş-balmeş cu aţă albă groasă, de băcănie. Mie, personal, mi se părea că arată ca naiba. Însă era normal ca eu să am atitudinea asta, dată fiind experienţa mea de viaţă. Scrisese titlul de mână pe fiecare exemplar, cu carioca albastră şi litere mari, de tipar: SALVAREA PLANETEI.

Povestea începe pe planeta Pământ, la aproximativ un secol de la uriaşul război termonuclear dintre „ultimele imperii", SUA şi URSS, care a distrus complet civilizaţia umană. În afară de faptul că a distrus cam toate oraşele şi chiar şi orăşelele, războiul a trezit în sufletul populaţiilor rurale supravieţuitoare o aversiune viscerală faţă de toate formele de tehnologie, pe care ei o considerau cumva responsabilă de toate calamităţile ce s-au abătut asupra lor. Nu mai existau guverne în sensul celor pe care le ştim, ci doar cete conduse de dictatori rivali şi mici comunităţi de ţărani agricultori, fără prea multe legături între ele. Aceşti

agricultori lucrau pământul cu pluguri simple de lemn şi cu catâri şi, atunci când lucrau noaptea, solul radioactiv strălucea în urma plugului precum fosforul. Pe întreg cuprinsul pământului, oamenii sufereau de boli inimaginabile, inclusiv de multe care nu existaseră niciodată înainte de holocaust, şi multe dintre acestea afectau pielea, în aşa fel încât mulţi oameni aveau trupul acoperit de răni purulente şi dureroase. Din cauza radiaţiei ce permease fiecare centimetru al planetei, jumătate din copii se năşteau handicapaţi – fie infirmi, fie orbi, fie imbecili. Vechile religii şi ideologii, care jucaseră un rol atât de important în declanşarea ultimului război, a cărui amintire era gravată ca un coşmar atotprezent în subconştientul colectiv, îşi pierduseră orice putere. Însă, având în vedere cât de ignoranţi erau cu toţii şi ce creiere abrutizate aveau, peste noapte au apărut, ca ghioceii, noi religii. Cele mai multe n-au avut mare influenţă şi n-au durat mult, însă, odată cu apariţia Naufragiaţilor, situaţia s-a schimbat.

Această nouă sectă a fost fondată de un dictator din cale-afară de sângeros, pe nume John Hunter. Într-o zi, după ce violase şi prădase după pofta inimii într-un sătuc, acesta fusese doborât de pe cal de creanga unui copac. Deşi iniţial a părut că n-a păţit nimic, la scurt timp dictatorul a început să primească mesaje din cosmos, mesaje din care a aflat că oamenii nu se trag de fapt de pe Pământ şi că nu au evoluat alături de celelalte specii, ci au ajuns aici în urma naufragiului unei nave. Învăţăturile acestei noi religii erau în deplină armonie cu sentimentul pe care îl avea toată lumea în acel moment, şi anume că nu aparţine acestei planete. Nu prea era deloc genul de planetă de care ai dori să aparţii. John Hunter le-a spus oamenilor că trebuie să fie cu toţii salvaţi şi că, pentru ca acest lucru să se poată întâmpla, trebuie să anunţe cumva prezenţa lor aici prin semnale trimise către navele spaţiale ce trec pe lângă Pământ. Fireşte că nu aveau la dispoziţie decât tehnologia cea mai primitivă, nu aveau nici radio, nici nimic de genul ăsta, astfel încât semnalizarea a devenit o problemă spinoasă. Însă John Hunter avea şi răspunsul. Le-a spus că trebuie să construiască o piramidă atât de mare, încât să se vadă şi din spaţiu. Următorii doi ani şi i-a petrecut înconjurând locul respectiv cu ţăruşi, atrăgându-şi tot mai mulţi susţinători cu fiecare zi ce trecea. Baza piramidei, aşa cum a fost marcată în cele din urmă,

acoperea în întregime vechile state Nebraska şi Kansas şi o mare parte din Missouri, Iowa şi Dakota de Sud.

Cuprinse de fervoare, masele de oameni au început să muncească, tăind piatra din cariere şi transportând-o. În curând, milioane de persoane munceau în delir. Cu timpul, cunoştinţele de inginerie s-au acumulat şi au început să apară birocraţiile. Pentru a putea hrăni milioane de lucrători, agricultura s-a extins şi s-a intensificat. Au fost introduse plugul de fier, discul şi săpăliga, chiar şi maşini rudimentare de treierat. În fiecare colţ al piramidei au fost construite câte un palat uriaş şi un complex de temple, pentru John Hunter şi preoţii lui. La moartea lui John Hunter, acesta a fost urmat de fiul său, necruţătorul şi scânteietorul Kevin Hunter, şi acesta, la rândul său, de neputinciosul şi risipitorul Wilson Hunter şi aşa mai departe până la ultimul conducător, dementul absolut Bob Hunter. În acel moment, se lucra la piramidă de 110 ani, iar cheltuielile făcute pentru înălţarea clădirii gigantice secătuiseră cea mai mare parte a resurselor şi aşa reduse ale planetei, în timp ce populaţia era decimată de mutaţii genetice şi de boli. Ultimul om rămas a pierit şi el într-un viscol cumplit, în timp ce încerca să tragă după el un bloc enorm de granit din Michigan. Câteva secole mai târziu, o specie ce călătorea prin spaţiu a aterizat într-adevăr pe Pământ. Aceasta a fost uimită când a văzut uriaşa piramidă neterminată şi a construit aici un mare centru de cercetare, doar ca să studieze piramida, însă n-a reuşit niciodată să-şi dea seama care îi fusese rostul.

Povestea asta nu mi-a plăcut la fel de mult ca şi *Cuibul*, poate fiindcă nu era cu niciun şobolan. Însă îmi plăcea saga atâtor generaţii şi felul în care neamul Hunterilor, ale căror creiere fuseseră distruse de putere şi radiaţii, a slăbit tot mai mult pe măsura trecerii timpului şi până la urmă a înnebunit. Era un mesaj care-mi plăcea. Jerry zice că editorii nu vor să-i publice cărţile fiindcă le e teamă de mesajul pe care îl transmit. Însă eu cred că asta cam e şi filosofia mea de viaţă: în fiecare zi mai slab şi un pic mai dement.

Capitolul 12

Jerry şi cu mine am petrecut multe clipe frumoase împreună. Îmi plăcea îndeosebi când luam amândoi micul dejun, îmi plăcea farfurioara mea cu cafea tare şi lapte şi

cum citeam împreună ziarul. Într-o zi, la micul dejun, am citit un lung articol din *Globe* despre Adolf Eichmann. Arăta imagini cu trenuri pline cu oameni înfometaţi ce-şi întindeau braţele scheletice printre scândurile vagoanelor de vite şi mormane de cadavre în putrefacţie – aveau chipuri de şobolan – şi Jerry a zis că, privindu-le, i se face ruşine că e om. Asta era o idee nouă pentru mine.

Au ajuns să-mi placă foarte mult cafeaua şi apoi vinul, însă nu consumam niciodată vin dimineaţa şi de obicei nici după-amiaza, decât în zilele ploioase. Când se apropia ora cinei, Jerry ne pregătea de regulă ceva din conserve. Felul nostru preferat de mâncare era tocăniţa de vită Dinty Moore. Uneori, fierbea nişte orez pe post de garnitură şi, alteori, când nu stăteam prea bine cu banii, ne mulţumeam doar cu orez şi sos de soia. Mustaţa lui Jerry era destul de stufoasă şi, când mânca, atrăgea boabele de orez ca un magnet – acestea păreau să zboare pur şi simplu spre ea. Mai târziu, când m-am simţit în siguranţă în această relaţie, am început să-i culeg bobiţele prinse de mustaţă cu lăbuţele şi să le mănânc. Gestul meu îl făcea să râdă de fiecare dată. Când râdea, era uşor să-ţi imaginezi că e cel mai fericit om din lume, nu doar cel mai inteligent.

Nu ieşea în fiecare noapte şi uneori – tot mai frecvent, pe măsură ce se scurgeau săptămânile şi se răcea vremea – ne petreceam serile tolăniţi amândoi în vechiul fotoliu de piele, ascultând discuri, în primul rând Charlie Parker şi Billie Holiday. Avea o combină hi-fi adevărată, cu căşti de ambele părţi, şi beam împreună vin roşu pe care-l aducea în carafe de la Dawson's Beer and Ale de pe Cambridge Street. Nu aveam propriul meu pahar, aşa că luam câte o înghiţitură de la el. De obicei stăteam pe braţul fotoliului şi uneori mă îmbătăm atât de tare încât cădeam şi-i aterizam în poală. Râdea şi, chiar dacă eu nu puteam să râd efectiv, mă simţeam bine şi era ca şi cum aş fi râs. Întotdeauna îmi plăcuse jazzul, graţie lui Fred Astaire, şi acum au început să-mi placă şi chestii mai moderne. Puneam întruna un disc ce se chema *No Sun în Venice*, era atât de ca lumea şi de trist, cu Milt Jackson la vibrafon. Când auzeam vibrafonul, îmi închipuiam un şobolan singuratic rătăcind pe o stradă pustie a unui oraş din sticlă, cu lăbuţele lui atingând ritmic caldarâmul, un sunet limpede, acut şi cât se poate de însingurat, ce ricoşa în zidurile clădirilor.

Uneori, târziu în noapte, întins în cutia mea în întuneric, pe prosopul de la hotelul Roosevelt (acum

dispărut sub stratul de vatelină pe care l-am smuls din Stanley), încă mai auzeam în minte muzica. O lăsam să cânte. Deschideam ochii în beznă şi mă gândeam la Frumoase. Gândurile mi se atingeau de catifeaua pielii lor, încercând să se strecoare în căldura umbroasă a fantelor trupurilor lor. Dorinţa era insuportabil de intensă – era o linie lungă şi fierbinte ce-mi străbătea tot corpul. N-am înţeles niciodată cum de suportă Jerry chinul ăsta de unul singur, într-o lume lipsită de femei, mormăind pentru sine şi dând din capul lui mare. Dac-aş fi fost om, aş fi coborât în stradă, aş fi acostat prima tipă atrăgătoare pe care aş fi întâlnit-o, cu ochi negri strălucitori deasupra unui surâs schiţat de un chip fără bărbie, şi aş fi ademenit-o, i-aş fi cumpărat favorurile sau aş fi obligat-o să mi le ofere singură. Însă Jerry se mulţumea doar să-şi târşâie picioarele prin casă de colo-colo într-o solitudine polară, atât de singur că era în stare să vorbească şi cu un şobolan.

Şi totuşi, în acele clipe frumoase, la micul dejun, citind ziarul sau ascultând muzică noaptea, în fotoliul cel impozant, trăiam câteodată un alt gen de fericire. Nu era veselia exuberantă a zilelor de altădată, din librărie. Era un sentiment mai cald şi mai blând, de culoare aproape cafenie.

Uneori, ne lăsam duşi de val şi-l puneam pe Bird să cânte la maximum, în timp ce Jerry bătea toba pe braţele fotoliului şi eu cântam din tot sufletul la pian, de se cutremura casa, cum se spune. Făceam atâta zgomot, că bărbatul care stătea în camera de alături – numele lui era Cyril, avea păr în nas şi câteodată, noaptea, îl auzeam plângând în hohote – a venit de două ori şi ne-a bătut în uşă cu dosul palmei durdulii şi a strigat la noi să dăm mai încet. Acestea, plus vizita din partea şefului pompierilor, au fost cele trei dăţi când ne-a bătut cineva în uşă.

Jerry m-a învăţat multe despre jazz, despre improvizaţie, despre cum să cânţi schimbând din mers registrele şi alte asemenea lucruri, şi mai târziu am încorporat toate aceste noi cunoştinţe în propriile mele compoziţii. Uneori cântam în timp ce Jerry vorbea. Purtam o cămaşă albă cu dungi albastre şi o jartieră pe mânecă, exact ca Hoagy Carmichael în *A avea şi a nu avea*, şi cântam un soi de variaţie muzicală temperată în fundal, aşa cum face şi el în film, în vreme ce Jerry îşi sorbea vinul şi îşi aducea aminte de copilăria lui, acum rămasă departe în urma lui, din Wilson, Carolina de Nord, şi despre perioada

cât a fost în armată. Se înrolase chiar la începutul războiului, al celui de-al Doilea Război Mondial. Când au aflat că e băiat de fermier, l-au repartizat la administraţie şi l-au expediat în Texas, să aibă grijă de catârii de povară, iar într-o zi, un catâr uriaş, cenuşiu, pe nume Peter l-a izbit drept în moalele capului. Lovitura i-a descentrat pe loc ochiul stâng, care i-a rămas definitiv câş. În afară de migrene frecvente şi vedere dublă, lovitura lui Peter a adus cu ea câte un mic cec lunar.

— Aşa că vezi tu, dragă Ernie, idiotul ăla de catâr mi-a făcut de fapt un mare serviciu.

Unul dintre lucrurile cele mai extraordinare la Jerry era faptul că reuşea să aibă, de fiecare dată, o privire de ansamblu asupra oricărei situaţii.

Şi mi-a povestit cum înainte de război a stat la Los Angeles, unde a fost figurant într-un film pe nume *Călăreţii din canion*. Vorbea de asemenea destul de mult despre cărţi şi despre viaţa literară. Zicea că singurul care scrie mai bine decât Hemingway este Fitzgerald, care însă nici el n-a reuşit asta decât o singură dată. Şi mi-a spus despre lucrurile minunate care se întâmplă „pe coastă” – voia să spună Coasta de Vest – şi a zis că Boston e un oraş pe moarte.

Îmi plăcea la fel de mult când îmi povestea despre revoluţie, despre Joe Hill[19], Piotr Kropotkin[20], şi despre greva Paterson[21]. Una dintre expresiile lui favorite era „după revoluţie”. Când oamenii îi cumpărau cărţile, le cerea scuze pentru faptul că le ia banii şi le spunea că, după revoluţie, toate cărţile or să se dea gratis, devenind serviciu public, ca iluminatul stradal. Zicea de asemenea că Iisus a fost comunist, ceea ce i-a nemulţumit destul de tare pe unii.

Jerry vorbea, iar eu ascultam. Treptat, am aflat tot mai multe lucruri despre viaţa lui, în vreme ce el, cred că pot spune fără teama de a greşi, afla tot mai puţine despre a mea.

Dată fiind sfiala mea înnăscută, eram ca plastilina în mâna lui. Mă putea transforma în orice dorea şi în curând mi-a fost dureros de limpede că, atunci când mă privea, tot ce vedea era un animăluţ simpatic, care se dă în stambă ca un clovn şi pe care nu-l duce prea tare capul, un soi de căţel de talie minusculă, cu incisivi ceva mai proeminenţi.

N-avea nici cel mai mic habar cum sunt eu cu adevărat, că sunt de fapt un geniu cât se poate de cinic,

temperat, vicios şi melancolic, sau că am citit mai multe cărţi decât el. Îl iubeam pe Jerry, însă mi-era teamă că fiinţa pe care o iubea el nu eram eu, ci un construct creat de propria lui imaginaţie. Ştiam prea bine cum e să te îndrăgosteşti de propriile tale fantezii. Şi în adâncul inimii am ştiut mereu, deşi îmi plăcea să mă prefac că nu e deloc aşa, că în timpul serilor noastre împreună, atunci când bea şi vorbea, vorbea de fapt pentru sine.

Aud cumva un chicotit? Credeţi că vă spun gogoşi, bănuiesc. Ştiu, *ştiu prea bine* ce am spus mai devreme – când am mărturisit, am afirmat cât se poate de răspicat şi, în felul meu pervers, chiar m-am lăudat cu dragostea mea pentru orice crăpătură, cu nevoia mea aproape patologică de a mă ascunde, cu afecţiunea mea pentru orice fel de mască. Şi atunci de ce, vă întrebaţi probabil, mă plâng acum când mi-a fost oferită o nouă şansă de a-mi camufla adevăratul chip, o oportunitate unică de a mă face mic şi nevăzut, deghizat confortabil în chip de animăluţ de companie drăgălaş? Ei bine, am să vă spun de ce: diferenţa dintre a-ţi asuma o mască, întotdeauna în scopul de a fi liber, şi a fi forţat să ţi-o asumi, fără voia ta, e diferenţa dintre un refugiu şi o închisoare. Aş fi fost fericit să zburd prin viaţă înfăşurat în platoşa blănoasă oferită de falsa mea imagine de animal de companie, dacă aş fi fost convins că o pot scutura de pe umeri ori de câte ori doresc şi că pot să-mi las la o parte feţişoara dulce şi să mă dezvălui lumii cu toată onestitatea, drept creatura care ştiam că sunt. Salut, Jerry, eu sunt! N-aş fi făcut niciodată asta, fireşte, însă îmi plăcea ideea că aş fi putut s-o fac.

În ciuda faptului că îmi purtam masca plin de curaj, aceasta se fisura de fiecare dată şi câteodată nu mă puteam abţine să nu-i ronţăi marginile. Când mă apuca, îmi plăcea să fac caca în locuri delicate, pe farfuria lui Jerry sau pe perna lui. El nu se supăra deloc, însă mesajul meu nu ajungea câtuşi de puţin la el – în loc să mă facă dobitoc mic şi spurcat, pentru el rămâneam acelaşi Firmin cumsecade de altădată, care se întâmpla s-o mai facă şi el câteodată de oaie. Şi odată, când tocmai mă scărpina absent între urechi, m-am întors şi l-am muşcat cumplit. De al patrulea deget. Acum îmi pare rău că am făcut-o. *Rătăcitor prin grădina regretelor.*

Când plecam amândoi de acasă, nu o făceam doar ca să vindem cărţi pe stradă. Odată ne-am dus la film. Era început de septembrie, o după-amiază apăsătoare, cu cerul

greu şi încărcată de mirosuri. Jerry tocmai voia să iasă şi deschisese deja uşa. Eu tocmai eram la masă, îi terminam prânzul şi citeam numărul din ziua trecută al ziarului *Globe*. A şovăit, s-a întors şi mi-a aruncat o privire ce părea să zică „Bietul Ernie, a rămas singur”. Totuşi acum, când mă gândesc retrospectiv, cred că a fost mai degrabă una mirată, aşa că poate voia de fapt să spună ceva de genul „Cine naiba o mai fi şi animalul ăsta?”. Prefer să-mi rămână în amintire aşa. Însă, indiferent care din variante a fost, ideea e că s-a întors în cameră şi m-a luat pe sus. M-a vârât în buzunarul de la sacou şi am pornit aşa spre cinematograf.

Drumul până la Rialto a fost cât se poate de interesant, într-un fel cât se poate de deprimant. Nu-l străbătusem niciodată în timpul zilei, iar acum, când trăgeam cu ochiul de sub clapa buzunarului în timpul mersului, am fost uluit de cât de tare urâţeşte lumina zilei, mai cu seamă când e fadă şi cenuşie şi nu se deosebeşte prea tare de lumina ce se strecoară prin geamurile din subsolul meu. Şi nu era vorba doar de lumină. Lumea pe care credeam că o cunosc destul de bine – întunecată, misterioasă, dantelată de umbre, chiar romantică, plină de pericole la orice pas – se micşorase cumplit. O ceaţă groasă îi ştersese toate culorile. Priveliştile nu mai aveau pic de adâncime şi erau uniformizate în tablouri lipsite de orice strălucire, în tonuri de gri şi maroniu. Clădiri în paragină, ferestre acoperite cu placaje, şanţuri pline de gunoaie, chipuri cenuşii înfrigurate. Totul era scofâlcit, trist şi urât. Însă n-am lăsat toate astea să mă afecteze – eram bucuros că mă plimb ca vodă prin lobodă pe străzile Bostonului în buzunarul unuia dintre cei mai mari scriitori ai lumii. Evident, în realitate era mai degrabă un mers zguduit, însă am zis „ca vodă prin lobodă” ca să redau cât mai exact sentimentul pe care-l trăiam.

Văzusem fiecare film de la Rialto, unele de multe ori, însă nu mă plictiseam niciodată de ele. Când am ajuns la ghişeul de bilete, Jerry m-a împins mai bine în buzunar, aşa că n-am apucat să văd afişele şi n-aveam nici cea mai mică idee ce film e în program. Am rămas pitit aşa cât şi-a cumpărat o cutie de floricele şi o Cola, după care ne-am dus pe rândul din faţă. În afară de noi, erau doar câteva persoane în toată sala. Filmul a început aproape imediat şi, ghinion curat, s-a întâmplat să fie chiar singurul film care nu-mi plăcea deloc, chiar dacă era Tehnicolor, lucru care

de obicei mi se pare un plus. Se numea *Puiul de cerb* şi era o poveste lungă şi siropoasă despre un băiat sărman şi iubitul lui cerb. Nu mă prea omor după istorii cu animale. Jerry, însă, era cât se poate de mişcat şi mi-am dat seama că mă adusese cu el fiindcă fusese convins că o să-mi placă mult şi mie, iar asta m-a întristat nespus şi m-a făcut să mă simt singur, deşi am făcut eforturi să nu las să se vadă asta pe faţa mea.

În afară de cerb şi o droaie de câini, în film mai apare şi un urs uriaş, pe nume Old Slewfoot[22]. Când acesta a apărut pe ecran, Jerry s-a întors spre mine ca să-mi surprindă reacţia. Mi-am jucat partitura pe care o aştepta cât am putut de convingător, deschizând larg gura, aruncându-mi lăbuţele din faţă în aer şi căzând pe spate. Am văzut că e foarte încântat. Filmul o ţine tot aşa, un lung şir de suferinţe, până într-o zi când, în clipa când se constată că cerbul a mâncat pentru a treia oară tot porumbul familiei, mama ia puşca şi îl omoară. M-am bucurat că s-a terminat odată cu povestea asta, însă l-am văzut pe Jerry ştergându-şi lacrimile.

Am rămas şi la celelalte filme din program. Când s-au terminat şi *Drumul către San Antone* şi *Monstrul dement*, era deja aproape miezul nopţii. Am sperat că o să încheie cu Ginger Rogers, ca să vadă şi Jerry scena cu moartea şi transfigurarea, însă în locul ei a fost Charlie Chan. La miezul nopţii, când celebrul chinez a dispărut de pe ecran pâlpâind scurt, fără să apuce să-şi termine replica, în sala cufundată în beznă au început tusea şi foiala obişnuite. Apoi proiectorul a înviat iar zumzăind şi a început parada îngerilor. De această dată a fost *Pisicuţe înnebunite după bărbaţi*, unul dintre filmele mele preferate. Două Frumoase costumate în pisici, cu nişte mustăţi şi urechi adorabile, se chinuiau să prindă un bărbat costumat în şobolan sau poate şoarece. L-au fugărit nu ştiu cât timp printr-o casă enormă, practic un conac, însă el era mult mai agil decât ele, sărea peste mobilă, se căţăra pe draperii, se legăna ţinându-se de candelabru. După un timp, pisicuţele au abordat altă tactică. S-au făcut că renunţă la pândă. Au căscat, s-au întins şi s-au prefăcut că adorm. Au început să-şi dea jos costumele de pisicuţă, dezgolindu-şi întâi umerii, apoi câte un sân minunat. Doamne, ce frumoase erau! Evident, când şobolanul cel uriaş le vede în toată splendoarea goliciunii lor, nu poate rezista şi se duce şi se împerechează cu amândouă, una după alta şi apoi cu ambele simultan. De

obicei, nu-mi face nicio plăcere să mă uit cum Frumoasele sunt luate în primire de fiinţe atât de dizgraţioase ca masculii speciei omeneşti şi în momentele respective îmi feresc de obicei privirea, însă acest film era o excepţie, din motive evidente. Totuşi, nu eram sigur dacă lui Jerry o să-i placă sau nu. M-am uitat la el să văd ce reacţie are. Dormea dus, cu capul dat pe spate şi gura căscată. Uitându-mă în jur în sală, am văzut alţi câţiva indivizi în aceeaşi atitudine şi m-am gândit atunci că, dacă n-ai şti care e adevărul, ai putea crede că Jerry nu e decât un biet alcoolic ca oricare altul, fără niciun rost sau ţel în viaţă.

Capitolul 13

În octombrie, Jerry a început să spună că vrea să se mute la San Francisco. La început, am crezut că zice şi el aşa, însă într-o zi a venit acasă cu o broşură cu programul curselor Greyhound şi şi-a petrecut toată seara consultându-l extrem de atent şi alegând oraşele în care să facem popas. Pe listă, îmi amintesc, erau Buffalo, Chicago şi Billings. Aşa că am luat Liftul şi am coborât în pivniţă, unde am citit tot ce am putut găsi despre San Francisco, adică nu prea mult. Jerry era plin de optimism în legătură cu Frisco. Sincer să fiu, cred că a fost chiar singura dată când l-am văzut efectiv optimist în legătură cu ceva, era un om neînchipuit de trist în adâncul sufletului.

Ştiam că trebuie să plecăm în curând. Călătoriile mele cu Liftul în jos şi în sus erau tot mai anevoioase cu fiecare zi ce trecea şi m-am trezit meditând destul de des la moarte. M-am întrebat ce s-ar întâmpla dacă Jerry s-ar întoarce într-o seară acasă şi m-ar găsi mort, cu bietul meu corpuşor ţeapăn şi rece. Cred că aş avea gura întredeschisă şi mi s-ar vedea dinţii galbeni. (De obicei, am grijă să-mi ţin buza de sus bine trasă peste ei.) Ce-ar face atunci? M-ar lua de coadă şi m-ar arunca în găleata de gunoi din metal? Şi ce altceva *ar fi putut* face? Să mă îngroape în Grădina Publică?

— Ce faci aici, amice?

— Ce să fac, domnule poliţist, îngrop şi eu un şobolan.

— *Ce îngropi?*

Îmi displăcea profund ideea de a fi cules de pe jos şi aruncat la coş.

Însă chiar şi aşa, în această atmosferă îmbibată de melancolie, pot să spun că erau totuşi vremuri frumoase şi îmi face plăcere să-mi aduc aminte de ele; uneori, mă joc cu ele şi încerc să extrag din substanţa lor tristeţea, bătrâneţea şi singurătatea. Îl fac pe Jerry tânăr din nou, cu păr negru şi ondulat şi dinţi albi, ca în fotografia în care zâmbea. Şi suntem amândoi afară pe Cornhill Street şi zburăm deasupra Bostonului şi peste fluviul Mississippi şi peste Munţii Stâncoşi şi ajungem într-un bar sau într-o cafenea de undeva din San Francisco – vedem golful licărind în fundal – şi uneori invităm şi alte persoane să ni se alăture, Scriitori cu S, ca Jack London sau Stevenson, şi atunci o facem lată de tot.

Mereu am impresia că totul o să dureze o veşnicie, însă asta nu se întâmplă niciodată. De fapt, nimic nu rezistă mai mult de o secundă, cu excepţia lucrurilor pe care le păstrăm în amintire. Întotdeauna încerc să ţin minte absolut totul – mai bine mor decât să uit – şi totuşi, în acelaşi timp, abia aşteptam să ajung în San Francisco, să las totul în urma mea. Aşa e viaţa – plină de contradicţii şi greu de înţeles. Eram cu Jerry de şase luni şi şapte zile. Copacii din parc rămăseseră fără frunze, iarba era presărată de pete roşii şi galbene, triste şi uscate, şi tot mai multe prăvălii mureau în piaţă, cu vitrinele şi uşile acoperite cu placaje. Gunoaiele invadaseră întreaga zonă, zăceau pe străzi şi în rigole sau erau ridicate şi spulberate de camioanele ce treceau prin apropiere, ca nişte frunze măturate de vânt. Nopţile erau mai liniştite decât altădată şi îl auzeam întotdeauna pe Jerry când venea acasă călcând apăsat, îi recunoşteam paşii pe scări. Ai lui erau mai puţin grăbiţi, mai greoi şi păreau mai istoviţi decât ai celorlalţi chiriaşi, chiar şi ai lui Cyril, care era gras şi avea astm, deci urca şi el anevoie.

Într-o noapte eram treaz, cu urechile ciulite să aud dacă vine Jerry, aşa cum făceam mereu, şi vorbeam cu mine însumi, când am auzit uşa de la stradă deschizându-se şi închizându-se, apoi paşii familiari pe scară, urcând primele trepte şi oprindu-se pe primul palier, aşa cum făceau de fiecare dată. În curând, m-am gândit, va deschide uşa şi, dacă nu e prea mangă, o să aprindă lumina, o să se dezbrace, o să se aşeze pe marginea patului în boxeri şi o să vorbească un pic cu mine. Aproape ajunsese sus, când am auzit zgomotul. Nu-mi mai fusese dat niciodată până atunci să aud când se prăbuşeşte un

corp, însă am ştiut imediat, chiar în timp ce se întâmpla, că acesta este zgomotul, acest sunet lung, de greutate care se dă de-a berbeleacul. După asta nu s-a mai auzit nimic, s-a aşternut doar liniştea, ca o pătură.

Am aşteptat să aud cum toate uşile de pe palier sunt date de perete, vacarm de strigăte confuze şi paşi care aleargă speriaţi. Însă nu s-a întâmplat nimic din toate astea. Zgomotul făcut de căderea lui Jerry a cutremurat clădirile din Revere şi Belmont, şi totuşi nu l-a auzit nimeni. Cât despre mine, nu aveam cum să ies pe hol. Deşi ştiam că e inutil, am încercat cu disperare să mă strecor prin fanta de sub uşă, zgrepţănând zgomotos cu ghearele în podea. Apoi am făcut un efort şi am stat un pic liniştit, ca să trag aer în piept şi să mă gândesc. Trebuia să găsesc o cale de a ajunge la Jerry, deşi n-aveam nici cea mai mică idee ce-am să fac dacă ajung lângă el. Aşa că am coborât cu Liftul în cabinetul dentistului şi am fugit dintr-o încăpere în alta, căutând un loc prin care aş putea ajunge în hol. Ştiam că s-a petrecut un lucru cumplit. Toată viaţa mea am fost împovărat, practic handicapat, de o imaginaţie monstruoasă şi tot timpul cât am alergat ca bezmeticul încoace şi-ncolo l-am văzut cu ochii minţii pe Jerry întins grotesc, cât era de lung, şi făcut zob şi l-am simţit cum moare, iar şi iar şi iar. În cele din urmă, copleşit de disperare, am alunecat în jos prin puţul Liftului şi m-am rostogolit până în pivniţă, m-am târât pe sub uşa ce dădea în stradă şi am alergat spre cea deasupra căreia scria CAMERE DE ÎNCHIRIAT, fără să-mi pese absolut deloc că m-ar putea vedea cineva. Nici pe acolo n-am putut intra. Pe uşă scria STOMATOLOGIE FĂRĂ DURERE şi, undeva de cealaltă parte a acestor cuvinte, zăcea Jerry, în agonie sau mort.

Aşa că m-am întors în librărie şi, cu mare greutate – eram învineţit tot – m-am cocoţat în Balcon şi am început să aştept. La scurt timp după ivirea zorilor, am auzit strigăte pe stradă şi apoi sirena. A venit şi apoi, peste foarte puţin timp, s-a îndepărtat iar, înfricoşată şi tânguitoare, ca să se stingă încet undeva în oraş, în zona de vest a pieţei.

La ora nouă, când a deschis Shine, au intrat cu toţii buluc, dând din capete în toate direcţiile şi încuviinţând în jurul biroului acestuia ca merele când le speli sub jet puternic. Au vorbit despre accident o vreme vorbeau unii peste alţii şi singurul lucru care a reieşit cu claritate din talmeş-balmeşul general a fost că Jerry Magoon căzuse pe

scări şi că a fost dus, în stare de inconştienţă, la spitalul Mass General – după care au început să discute despre cu totul alte lucruri, cum ar fi faptul că mama lui Alvin îşi fracturase femurul sau despre Red Sox.

M-am întors sus, în cameră. Parcă era deja plecat de ani de zile. N-am putut să desfac capacul borcanului de Skippy. Pe masă era o franzelă neîncepută Sunshine, aşa că am ronţăit plasticul şi am mâncat o parte din ea. Am stat toată noaptea în fotoliul cel mare. Pentru a nu mă mai gândi la Jerry, am plecat la Paris, în căutarea casei în care a locuit la un moment dat Joyce, însă tăbliţele stradale s-au topit una într-alta şi n-am reuşit să dau de ea.

A doua zi dimineaţă, la deschidere, mă aflam în Balon. Capetele s-au aliniat din nou şi s-au clătinat iar. Shine fusese deja la spital şi se interesase de Jerry. I se spusese că nu a păţit nimic din cauza căzăturii, însă că suferise un accident vascular cerebral, era inconştient şi hrănit printr-un tub, nu se aşteptau să-şi revină. Putea să moară a doua zi sau peste un an.

— Ei, a zis George, măcar o să fie inconştient când o să moară. Sper al dracului de tare să mor şi eu tot aşa, în somn, chiar în toiul unui vis frumos.

Tocmai era pe punctul de a ne povesti un vis de-al lui, când l-a întrerupt Alvin.

— Mda, şi ce te faci dacă visul tău o să fie de fapt un coşmar?

— Păi, măcar aşa o să ştii precis că scapi şi de coşmar, a zis Shine şi a râs scurt şi ciudat.

— Termină cu prostiile, a zis Alvin.

Nu voiam să mai aud alte glume triste despre moarte, aşa că am urcat iar cu Liftul şi am mai mâncat o felie de pâine Sunshine, după care m-am cocoţat în fotoliul impozant şi am fantazat despre cum o să revină Jerry la viaţă.

Eram sigur că nu se va mai întoarce niciodată acasă, aşa că mi s-a părut în regulă acum să-mi bag un pic nasul prin lucrurile lui. Atunci când cineva e mort sau ca şi mort, nu se mai cheamă că-ţi bagi nasul ca nesimţitul unde nu-ţi fierbe oala, ci documentare. Îmi doream foarte mult să aflu povestea şobolanului. De când l-am auzit că-i spune lui Norman despre ea, am fost sigur că acea poveste conţine cumva un răspuns pentru mine. Un răspuns la ce anume? Ei bine, ştiu că sună destul de idiot, dar cred că încă speram să pricep sensul ridicolei mele vieţi şi m-am gândit

că poate Jerry îl descoperise sau măcar era pe drumul cel bun şi că de-asta scria o carte despre un şobolan. Aşa că, la vreo două zile după plecarea lui, m-am suit pe masă şi am deschis un caiet cu titlul „Ultima afacere de succes” – scrisese în el tot timpul cât fuseserăm împreună – şi de acolo am sărit pe bibliotecă şi am scos din raft, unul câte unul, toate celelalte caiete. Fiecare avea trecute în dreptunghiul alb de pe copertă câte un titlu şi o dată – cel mai vechi data din 1952 – „Pasărea phoenix”, „Proiectul Continuum”, „Steaua câinelui” – douăzeci şi două în total şi toate la fel: idei de romane posibile, subiecte parţial dezvoltate, un personaj conturat pe jumătate, pagini după pagini de notiţe despre fundal şi, din când în când, câte un prim paragraf sau două, scrise şi rescrise, o pagină întreagă rescrisă pentru a încorpora schimbările rezultate din modificarea unui singur cuvânt. Multe dintre romanele schiţate păreau să se încheie cu distrugerea planetei. Am citit de dimineaţă până seara, o săptămână întreagă. Noaptea trebuia să mă opresc, dat fiind că nu ajungeam la întrerupătorul de pe perete. Caietele erau pline de idei minunate şi, în timpul nopţilor lungi şi întunecoase, unele dintre ele au prins viaţă în visele mele. Însă n-am găsit nicio poveste despre vreun şobolan. Cuvântul *şobolan* nu apărea nici măcar o dată.

Am rămas aici, mâncând Sunshine şi cântând la pian. Am cântat şi m-am gândit la mama, care dispăruse, şi la Norman, care murise pentru mine, şi fără încetare la Jerry, care nu mai exista, şi, fireşte, la mine, care nu eram sigur că doresc să mai exist. Mi-am dat seama că până atunci nu ştiusem de fapt ce înseamnă cu adevărat să fii singur.

Două săptămâni mai târziu şi-au făcut apariţia părinţii lui Jerry – abia am avut timp să plonjez sub chiuvetă înainte de a se deschide uşa. Nu mă gândisem niciodată că e posibil ca un tip de vârsta lui Jerry să mai aibă părinţi. Erau incredibil de bătrâni, amândoi aveau părul alb, erau încovoiaţi de spate şi de ani şi aveau pielea cenuşie şi zbârcită, ca de spiriduşi. Aveau chipuri blânde, mai ales mama lui, care cred că fusese o femeie înaltă pe timpuri, însă acum era extrem de cocârjată. Păreau desprinşi dintr-un basm şi am lăsat-o pe mamă să-mi intre în gânduri cu numele de Bătrâna din Poveşti. Cu ei se afla şi un tip brunet, mai tânăr, însă nici el tânăr în adevăratul sens al cuvântului şi care cred că era fratele lui Jerry, fiindcă şi el avea căpăţâna mare; l-am numit Fiul mai Tânăr. Tatăl avea o figură extrem de distinsă, purta un costum de culoare închisă şi cravată şi avea o gură cu buze subţiri ce nu se

deschideau prea des sau prea larg şi, ori de câte ori se deschideau totuşi pentru a lăsa să scape câteva cuvinte, se închideau iute la loc asemeni unei curse de şoareci, retezând ultimele silabe ale fiecărei propoziţii, ca şi cum ar fi fost coada unui animal ce aleargă înnebunit ca să-şi scape pielea. I-am spus Regele. I-am privit de sub chiuvetă cum împachetează totul, cum pun lucrurile care nu se aflau în cutii în cutii şi cum scot lucrurile din cutii şi se uită la ele, după care le pun iar înapoi. Le-a luat toată ziua. N-au manifestat cine ştie ce respect faţă de caietele lui Jerry. S-au mulţumit să răsfoiască rapid câteva pagini, apoi le-au aruncat într-o cutie.

Singurul lucru care a părut să-i intereseze a fost o cutie de pantofi înţesată de scrisori. S-au aşezat tustrei pe pat, cu mama la mijloc şi cutia la ea în poală, şi ea a scos scrisorile una câte una din plicuri şi le-a citit cu voce tare, în timp ce ceilalţi doi încuviinţau, părând că înţeleg perfect despre ce e vorba. Mi-a trebuit ceva timp până m-am prins că le citeşte de fapt propriile lor cuvinte, că acestea erau scrisorile *lor* către Jerry – superficiale şi incoerente, pline de bârfe despre cunoscuţi (cine s-a însurat sau măritat şi a cui fiică a fugit şi al cui fiu îşi distrusese Oldsmobile-ul nou-nouţ), presărate cu mici întrebări superflue („Şi cine crezi că s-a măritat săptămâna trecută?”) şi pline de semne de exclamare, pe care mama le citea răspicat, de parcă ar fi fost nişte cuvinte separate („Şi Carl, soţul lui Sissy, a fost oprit de poliţie pentru depăşirea vitezei regulamentare şi ghici cine era în maşină, era Ellen Brunson semn de exclamare semn de exclamare”). Şi, curând, plângeau de mama focului cu toţii, până şi Regele, cu colţurile gurii mari lăsate în jos. Arăta ca un clovn trist. Şi mama continua să citească în timp ce plângea, ceea ce făcea totul şi mai insuportabil. Nimic din lucrurile lui Jerry nu-i făcuse să plângă, nici măcar biata lui rufărie de corp ruptă şi în mod sigur nici caietele lui penibile, pe jumătate goale. Cred că plângeau, de fapt, pentru ei înşişi şi pentru propriul lor trecut rămas în urmă. Nu-mi pot închipui propria-mi familie plângând pentru ceva. Din anumite puncte de vedere, oamenii nu sunt prea norocoşi. Uitându-mă la cei trei din locul meu de sub chiuvetă şi văzându-i cum stau aşa pe pat şi plâng, mama şi tatăl şi fiul, le-am dat un alt nume, Sfânta Familie.

Mai târziu în acea după-masă, au venit doi bărbaţi şi au luat absolut totul – cărţile, caietele, mobila, până şi

oalele şi cratiţele, totul în afară de găleata de gunoi şi de pian. Probabil s-au gândit că n-o să vrea nimeni o găleată ruginită de metal sau pianul de jucărie stricat al unui copil. Nu-mi păsa de găleată, fiindcă oricum n-aveam nimic de aruncat, însă m-am bucurat enorm că au lăsat pianul.

Capitolul 14

Sătul de atâta pâine Sunshine, am reînceput să caut de mâncare la Rialto. Încă mai rulau aceleaşi filme, însă acum erau mai puţini spectatori, dacă li se poate spune aşa, şi erau mai puţine resturi aruncate pe jos. Oricum, nu prea mi-era foame, n-aveam chef nici de floricele, nici de Snickers, nici de nimic, de fapt. Şi nici în librărie nu-mi mai petreceam prea mult timp. Mă deprima, iar Shine îmi făcea greaţă. Mă mulţumeam să-mi târşâi picioarele fără rost, cu sufletul greu şi întristat. Nu era genul de durere care te face să te vaiţi şi să-ţi smulgi părul din cap. Mai degrabă, era un soi de plictiseală copleşitoare. Eram împovărat de plictiseală. Viaţa mă plictisea, literatura mă plictisea, chiar şi moartea mă plictisea. Singurul lucru care nu mă plictisea era pianul meu şi, pe măsură ce treceau săptămânile şi la librărie erau tot mai puţini clienţi şi atmosfera era tot mai apăsătoare, îmi petreceam tot mai mult timp apăsând pe clapele ivorii şi cântându-mi. Uneori uitam să mănânc sau nu uitam, dar consideram că e prea dificil să cobor şi să bântui pe străzile pline de fum, pentru a ajunge la Rialto. Dacă-mi treceam lăbuţele peste trup, simţeam cum îmi ies coastele prin piele, precum clapele negre ale unui pian. Tot mai puţini clienţi veneau la Pembroke Books; nici măcar literatura erotică nu mai avea căutare. Iar Shine încetase până la urmă să mai cumpere cărţi – nu se mai ducea la lichidări de biblioteci, nu-şi mai umplea furgoneta până la refuz, zgâriind cu amortizoarele trotuarul. Iar casa de marcat model retro baroc dispăruse şi ea, vândută unui negustor din Back Bay. Acum dădea restul dintr-o cutie gri de metal. Şi, în fiecare zi, erau tot mai puţine cărţi pe rafturi şi spaţiile goale creşteau. La litera D nu mai era niciun Dostoievski, la B niciun Balzac. Unul după altul, Scriitorii cu S prindeau ultimul tren de evacuare. Shine încă afişa o mină optimistă, însă îmi aminteam cum era odinioară şi îmi dădeam seama foarte limpede ce trebuia să fie în sufletul lui.

Locuitorii sau chiriaşii erau anunţaţi că trebuie să evacueze zona pe rând, câte un bloc odată şi, după ce primeau plicul de la poştă, tot mai multe ferestre erau acoperite de panouri de placaj, la uşi opreau camioane de la firme de transporturi şi tot mai multe clădiri erau incendiate, ruinele fumegau mocnit şi gunoaiele arse pâlpâiau pe terenurile părăsite. Pe clădirile cu ferestre acoperite erau fixate tăbliţe galbene, pe care scria: PĂSTRAŢI DISTANŢA, PROPRIETATEA PRIMĂRIEI BOSTON, CONTRAVENIENŢII VOR SUFERI RIGORILE LEGII. În partea de vest a pieţei lipseau clădiri întregi, se vedea o porţiune întinsă de cer, iar noaptea stelele plângeau. Comercianţii din zonă, Alvin şi George şi alţi câţiva ale căror nume nu le cunoşteam, clătinau din cap deasupra biroului lui Shine, beau cafea, ridicau din umeri şi se jeluiau unul altuia. Alvin a zis: „Mai bine era în Rusia, să fiu al dracu'" şi toată lumea a fost de acord cu acest punct de vedere şi a bălăbănit din cap, după care cineva a zis: „Nu poţi să te pui cu primăria" şi au încuviinţat din nou cu toţii. George a zis că e o dovadă de prostie să te agiţi aşa în legătură cu un lucru pe care oricum n-ai cum să-l schimbi şi toată lumea a fost de acord şi cu asta. După care au început să vorbească despre infarctul lui Bernie Ackerman şi tocmai ajunseseră la subiectul ulcer, când Shine, care nu mai zisese nimic de ceva vreme, a glăsuit cu o voce atât de joasă că au fost imediat atenţi cu toţii.

— Ei bine, al dracu' să fiu dacă-i las să-şi facă mendrele cu mine fără să mă lupt cu ei, a spus. N-o să stau cu mâinile în sân şi să-i las să mă scoată din casă, cu tot cu mobilă.

Firește, au vrut cu toţii să afle ce are de gând să facă, însă el n-a vrut să le spună. A zis doar „Ceva". După care a zis „O să vedeţi".

Adevărul e că ştiam totul despre gena distrugătoare şi secretomană pe care Shine o ascundea la tâmple şi depăşisem de multă vreme faza de burghez, aşa că, în ciuda aversiunii mele curente faţă de persoana sa, cuvintele lui mi-au captat imediat interesul. Un lucru era sigur, lui Norman Shine nu-i era frică de nimeni. M-am gândit la baricade, la maşini incendiate, răsturnate pe străzile înguste, la cocktailuri Molotov. Sau poate la o uriaşă luptă morală precum cea a negrilor din Sud, despre care citisem în ziarul *Globe*, un miting paşnic de protest în faţa

prăvăliei – Shine, Sweat, Vahradyan aşezaţi în mijlocul străzii, fătuci cu fuste şi jachete simple aducându-le sendvişuri, zeci de reporteri, o revărsare de simpatie publică, un primar cu faţa congestionată. Greşeam din nou.

La câteva zile după ce a zis că are de gând să riposteze, Shine a pus în vitrina prăvăliei un anunţ scris de mână:

Cărţi gratis
Oricâte puteţi lua în 5 minute.

Deci la asta se referise când zisese că are de gând să facă ceva. Să dea de pomană toate cărţile în felul ăsta era un gest de asemenea generozitate şi sugera un asemenea grad de disperare încât aproape m-am îndrăgostit din nou de el. Cărţi gratis, ca după revoluţie. Îmi părea rău că nu e şi Jerry de faţă să vadă asta. Anunţul a avut impact imediat – e incredibil cum se mobilizează oamenii când aud că se dă ceva gratis – şi în următoarele cinci zile a fost haos curat. După ce *Globe* a publicat un articol pe această temă, atât de mulţi oameni au apărut ca să dea iama în magazin în cele cinci minute alocate încât a fost nevoie să cheme poliţişti călare pentru a ţine în frâu mulţimea, care la un moment dat se lăţea până la capătul lui Cornhill şi după colţ. Veneau echipaţi cu pungi de hârtie, rucsacuri, cutii de carton, chiar şi valize, şi le umpleau pe toate până sus. Unii oameni se ambalau atât de tare, că luau şi lucruri de care nu aveau de fapt nevoie şi seara, după închidere, strada era plină de cărţi aruncate. Shine se ducea cu o pungă de hârtie şi le aduna una câte una; pe cele care nu erau chiar deteriorate de tot le punea înapoi în raft, pentru raidul de a doua zi, iar pe celelalte le arunca. La început a fost plăcut, însă pe urmă a fost trist. Era trist să mă plimb în timpul nopţii prin prăvălie, locul în care îmi petrecusem toată viaţa, căminul meu, de fapt, şi să văd toate acele rafturi goale. Cel mai trist a fost duminică, zi în care a şi plouat. Am coborât cu Liftul şi m-am aşezat pe perna roşie de pe scaun şi am privit prin vitrina prăvăliei la ploaia ce se scurgea în şiroaie cenuşii pe geamul murdar. Mi-am lăsat obrazul pe o lăbuţă şi m-am gândit la poetul francez Paul Verlaine, care a scris o celebră poezie despre cum scaldă ploaia oraşul. Atunci când plouă, spune poezia, inima plânge. Înţelegeam perfect la ce se referă, chiar dacă el vorbea despre Paris, iar eu mă aflam în Scollay Square din

Boston. În clipa aceea, mi-a fost cel mai dor de Norman. Mi-a fost dor de conversaţiile noastre la cafea, de picioarele mele încălţate în pantofi cu ciucuraşi ridicate pe biroul lui, mi-a fost dor să stau aşa, la căldurică, în prăvălia intens luminată, în timp ce afară ploua. Uneori îl chemam înapoi, rugându-l să mai treacă pe la mine, şi discutam cazul lui Shine, victoriile şi eşecurile lui, însă nu era la fel ca atunci când crezusem că e într-adevăr cum credeam că e.

Am început să-mi petrec cea mai mare parte a timpului pe spate, cu toate cele patru picioare ridicate în aer, visând şi aducându-mi aminte, sau cântând la pian, aducându-mi aminte şi visând. Vedeam cum mi se schimbă visele în timp ce le visez. Erau tot mai blânde şi mai pline de nostalgie, scăldate într-o aură vag crepusculară, şi nu mai aveam atâtea aventuri extraordinare ca altădată. Mi-era cumplit de dor de trecut, chiar şi de părţile lui îngrozitoare. Nu uit niciodată nimic din ce mi s-a întâmplat şi foarte rar uit ceva ce-am citit, aşa că la acea dată stocasem deja un număr impresionant de amintiri. Creierul meu era ca un depozit uriaş – te puteai pierde în el, puteai pierde noţiunea timpului trăgând cu ochiul în diverse lăzi şi cutii, rătăcind, adâncit până la genunchi, în praf, fără să găseşti drumul către ieşire zile întregi. La un moment dat, puţin după ce am început să locuiesc cu Jerry, mă apucasem să mă joc cu trecutul, să-l ajustez ici-colo ca să-mi intre mai bine în tipar de poveste adevărată şi începusem să-mi amestec amintirile cu visele. A fost probabil o greşeală, întrucât, cu cât mă jucam mai mult cu ele, cu atât semănau mai tare unele cu altele şi îmi era din ce în ce mai greu să-mi dau seama care sunt lucrurile care s-au petrecut în realitate şi care sunt cele pe care le-am inventat. Nu mai ştiam, de pildă, care dintre chipurile din mintea mea era cel al mamei, cel durduliu şi lacom sau cel uscăţiv, obosit şi drăgălaş, şi dacă o chema Flo, Deedee sau Gwendolyn. Toate arhivele existau doar în mintea mea. Nu aveam unde să verific în exteriorul meu, nici jurnal cu care să le confrunt, nici vreun vechi prieten de familie. Cum aş fi putut verifica? Tot ce puteam face era să compar o imagine mentală cu o alta, la fel de suspectă, şi în final toate s-au aglutinat. Mintea mea era un labirint, încântător sau îngrozitor, în funcţie de starea mea de spirit. Simţeam cum mi se cască pământul sub picioare, iar chestia ciudată era că nici măcar nu-mi păsa.

Lucrurile se derulau cu viteza fulgerului. Corabia se scufunda şi, la o săptămână după ce Shine a început să arunce cărţile peste bord, a luat foc Old Howard. Era un teatru care fusese foarte mult timp celebru în întreaga Americă. Îmi târşâiam adesea picioarele pe lângă carcasa lui goală, în drumul meu către Rialto. Cu faţada lui de piatră cenuşie, cu ferestre gotice uriaşe, ar fi arătat fix ca o biserică, dacă n-ar fi avut deasupra firma uriaşă, ce ieşea în afară şi acoperea jumătate de stradă şi pe care numele THE OLD HOWARD era scris cu becuri colorate. Sperasem mereu că într-o zi le vor şi aprinde, însă asta nu s-a întâmplat niciodată. Iar faptul că arăta ca o biserică avea o explicaţie simplă – ăsta fusese scopul cu care îl construiseră mileriţii, o sectă religioasă ai cărei adepţi erau convinşi că lumea se află în pragul pieirii. Fireşte, aici aveau dreptate. Însă, pornind de la Biblie şi utilizând o matematică destul de suspectă, calculaseră că acest lucru va avea loc pe data de 22 octombrie 1844. Pregătindu-se pentru marele eveniment, mii de dreptcredincioşi îşi vânduseră toate bunurile lumeşti, după care construiseră o biserică imensă, ca o fortăreaţă, ca să aibă un loc sigur în care să stea în timp ce se sfârşea lumea. Îmi plăcea să citesc despre aceşti oameni. Erau exact ca mine, purtau mereu cu sine acest sentiment apăsător de calamitate iminentă. Când a răsărit din nou soarele în zorii dimineţii de 23 octombrie, ca în fiecare dimineaţă, au fost, după cum se poate lesne bănui, foarte dezamăgiţi. Au vândut biserica şi nu ştiu ce s-a mai întâmplat cu ei. Cred că, după toate astea, viaţa trebuie să li se fi părut destul de plictisitoare. Biserica a devenit teatru – pe scena lui a jucat Edwin Booth –, apoi teatru de revistă şi, în cele din urmă, club de striptease. În 1952, cu mult înainte de a mă naşte eu, cei de la primărie l-au închis definitiv. Au spus că spectacolele erau obscene şi imorale. Cel mai tare au înfierat-o pe Sally Keith, care purta ciucuraşi pe sfârcuri şi pe fese, pe care îi rotea precum elicele de avion, în direcţii opuse. Îmi pare nespus de rău că n-am apucat s-o văd şi eu. După asta, Howard a devenit casa şobolanilor. Jumătate din şobolanii din piaţă locuiau aici.

Iar acum, iată că în fine lumea chiar pierea cu adevărat şi teatrul Howard odată cu ea. Atunci când a luat foc, mă aflam în Balon. Toţi cei din prăvăliile din zonă au ieşit repede să vadă incendiul. Până şi Shine a ieşit, a sărit în picioare şi a plecat, încuind uşa în urma lui. Era miezul

zilei şi nici măcar n-a pus tăbliţa cu „vin imediat”. Dacă n-aş fi ştiut-o deja, acest gest al lui mi-ar fi spus cât se poate de răspicat că gata, a terminat-o cu cărţile. Amândoi am terminat-o. Sirenele s-au tânguit, apropiindu-se sau îndepărtându-se toată după-masa şi, când am trecut pe acolo în noaptea aceea, pereţii exteriori încă erau în picioare, o ruină fumegândă, şi strada era plină de noroi amestecat cu cenuşă. Câţiva oameni patrulau în susul şi-n josul străzii noroioase cu pancarte pe care scria SALVAŢI TEATRUL HOWARD şi SĂ AVEM GRIJĂ DE PATRIMONIUL NOSTRU CULTURAL. Din punctul meu de vedere, nu fusese niciodată o clădire care merita salvată şi nu-mi păsa nici cât negru sub unghie de şobolanii de ultima speţă ce-şi făcuseră adăpost acolo. Odihnească-se în pace, m-am gândit. În zori, când au adus macaraua cea uriaşă, ruina încă fumega. De capătul unui cablu de oţel era fixată o bilă enormă de fier şi, când macaraua îşi mişca braţul înainte şi înapoi, bila începea să se legene şi s-a legănat mai sus şi tot mai sus până când, cu bila foarte sus, în mişcare de balans înapoi, macaraua s-a năpustit în faţă, bila s-a legănat înainte, în jos şi în sus şi s-a izbit de zidul teatrului Old Howard. Însă probabil că zidurile erau incredibil de rezistente, fiindcă n-au putut să le dărâme cu macaraua. Aşa că au trimis după genişti, care au pus dinamită sub ziduri şi au aprins fitilele. Au făcut asta de trei ori şi de fiecare dată s-a prăbuşit câte un zid, stârnind un val uriaş de cenuşă şi praf ce a înghiţit toată strada şi a murdărit şi mai tare clădirile din jur, şi aşa destul de jegoase.

A doua zi dimineaţă, generalul Logue a dat semnalul şi armata de maşini grele a început asaltul final asupra pieţei, muşcând din marginile ei şi înghiţind clădirile, una câte una. Erau macarale cu bile de demolat şi buldozere enorme blindate, ale căror şoferi aveau căşti şi ochelari de protecţie şi le manevrau din cuştile lor de oţel. De fiecare dată când se prăbuşea o clădire, muncitorii ovaţionau, după care încărcau bucăţile de moloz în camioane gigantice, cu care le duceau la groapa de gunoi. Acest lucru s-a întâmplat câteva săptămâni la rând. Străzile erau pline de fum şi de praf şi de mugetul maşinilor şi din când în când câte un *vârrr zdrang* făcea să zdrăngănească ferestrele magazinelor – asta era dinamita.

Pentru şobolani, pacea e foarte asemănătoare cu războiul, aşa că majoritatea şi-au văzut de viaţă, cum au

putut mai bine. Şobolanul obişnuit nu vede mare diferenţă între o clădire aflată în picioare şi un morman de moloz, în afara faptului că în moloz te poţi ascunde mai bine. Când se prăbuşea o clădire, şobolanii se retrăgeau spre ce mai rămăsese din pivniţe, în canalele de scurgere fisurate şi crăpăturile din blocurile de piatră. *Globe* a publicat un articol despre şobolanii din ruine, în urma căruia Logue a trimis echipe în costume albe, care să-i extermine cu gaz toxic, pe care-l pompau în moloz cu ajutorul furtunurilor. Atunci a început cu adevărat exodul. În fiecare noapte treceam pe lângă lungi şiruri de şobolani în retragere, uneori familii întregi. Articolul din *Globe* avea titlul DEMOLĂRILE DAU LA IVEALĂ O ÎNTREAGĂ POPULAŢIE DE ŞOBOLANI, întregul cartier era caracterizat drept „împuţit şi infestat de şobolani”.

Infestat e un cuvânt interesant. Oamenii obişnuiţi nu infestează, n-ar putea infesta nici dac-ar vrea. Singurii care infestează sunt ţânţarii, şobolanii, evreii. Când infestezi, pur şi simplu ţi-o cauţi cu luminarea. Într-o zi, vorbeam cu un tip într-un bar şi el m-a întrebat cu ce mă ocup. I-am răspuns: „Infestez”. Mi s-a părut o replică destul de ironică, însă individul n-a prins poanta. A crezut că am zis „investesc” şi a început să-mi ceară ponturi despre unde ar fi mai bine să investească. Aşa că i-am sugerat să investească în construcţii. Ce idiot!

Şi apoi s-a închis şi Rialto. M-am dus într-o noapte şi era întuneric. Nu tu Frumoase, nu tu floricele. Acum eram nevoit să-mi caut mâncare pe stradă şi printre ruine ca toţi ceilalţi şi am început să văd şobolani morţi, uneori chiar în mijlocul trotuarului. Hrana era tot mai greu de găsit, în general doar resturi din mâncarea muncitorilor şi atunci au început grozăviile. Unii dintre şobolanii înfometaţi au început să devoreze cadavrele fraţilor lor, precum şacalii. Îmi era ruşine pentru ei şi în acelaşi timp îmi era ruşine că-mi era ruşine. Nici în cele mai frumoase clipe ale vieţii mele nu fusesem puternic sau rapid. Acum şontâcăiam şi nu mai eram nici tânăr. Îmi era foame tot timpul. Când aveam să încep şi eu să mănânc mortăciuni? Sau aveam oare să fiu handicapat de scrupule omeneşti, rămânând un monstru până-n ultima clipă a vieţii mele? Noaptea, rigolele erau pline de şobolani care fugeau să-şi scape pielea. Mi s-a părut că-mi zăresc vreo doi dintre fraţi, însă n-am fost sigur. Trecuse mult timp şi şobolanii seamănă foarte tare între ei. Uneori, în peregrinările mele treceam

pe lângă clădiri întregi încă în picioare, cu faţadele prăbuşite şi toate încăperile larg deschise, unele încă pline cu mobilă, cu tapet pe pereţi şi băi ce încă mai aveau chiuvete şi toalete. Arătau ca nişte case de păpuşi uriaşe.

Într-o dimineaţă, Shine a venit la prăvălie însoţit de doi tipi în salopete. Bărbaţii au luat biroul, scaunul şi toate corpurile de bibliotecă neprinse de pereţi, le-au încărcat într-un camion imens pe care scria Mayflower şi au plecat. După ce aceştia au demarat, Shine s-a mai plimbat puţin prin prăvălie. De data asta n-a plâns. Încă mai erau câteva cărţi aruncate pe jos şi, în timp ce se plimba, le trăgea câte un şut. Apoi a ieşit şi a încuiat uşa. L-am privit cum îşi bagă cheia în buzunarul de la geacă şi porneşte pe stradă. Nu l-am mai văzut niciodată.

Capitolul 15

În clipa aceea, eram hotărât să urmez şi eu exemplul lui Shine şi al sutelor de fraţi şobolani. O să plec şi eu de-aici, m-am gândit, imediat. M-am gândit că poate încerc să găsesc o altă librărie în altă parte, poate dincolo de fluviu, în Cambridge, sau poate mă duc în parc şi mă împrietenesc cu vreunul dintre vechii amici ai lui Jerry. Şi totuşi ceva inexplicabil, o letargie sau poate o apatie ciudată, m-a împiedicat să o iau la pas şi amânam zi după zi. Încă mai găseam suficientă hrană ca să rezist, deşi niciodată îndestulătoare. Demolările ajunseseră acum pe Brattle Street şi era limpede că în maximum câteva zile or să ajungă şi pe Cornhill. Mă simţeam bătrân şi obosit. Viaţa unui şobolan e scurtă şi dureroasă, se sfârşeşte repede, şi totuşi nu pare deloc scurtă. Zile la rând, când nu eram plecat să fac rost de mâncare pe străzi, tot mai fără chef, rătăceam prin prăvălia pustie. Nu prea mai erau multe de citit, doar câteva broşuri religioase plicticoase. Le-am citit şi pe-alea.

Cu două dimineţi în urmă, ploua cu găleata şi ploaia spăla praful şi mizeria de pe mormanele de moloz şi forma pârâiaşe noroioase pe stradă. Pe podeaua de la Pembroke Books, punctată de umbrele picăturilor de ploaie, se aflau împrăştiate rămăşiţele mai multor mese pe care mi le procurasem de afară, bucăţele şi fărâmiţe de mâncare amestecate cu măruntaie şi resturi ale vieţii de şobolan – un ambalaj uleios, o fâşie unsuroasă de şoric de la costiţă, coji de alune, blat crocant de pizza. Bărbaţii se opriseră din

lucru din cauza ploii, huruitul maşinilor încetase şi el, iar acum nu se mai auzea decât ploaia. Mă simţeam agitat şi deprimat şi mi-am petrecut toată dimineaţa plimbându-mă târşâit prin prăvălie, încoace şi-ncolo, încoace şi-ncolo. Ploaia nu s-a potolit; la prânz, cerul se întunecase deja şi m-am hotărât să mă duc sus şi să cânt. Era dificil să urc cu Liftul şi respiraţia grea mi se auzea amplificată de liniştea apăsătoare din jur.

Lumina din cameră era diferită. Am remarcat asta imediat ce am scos nasul pe gaură. Nu ploua şi razele soarelui se strecurau pe fereastra deschisă. Mobila se afla din nou aici, patul şi masa cu blat smălţuit, vechiul fotoliu de piele, rafturile şi toate cărţile. Uşa de la debara era întredeschisă şi am văzut că era iar plină de troace. Găleata ruginită de gunoi era şi ea acolo, ca şi pianul meu, cu ciobiturile şi zgârieturile lui. Jerry, m-am gândit, se întoarce acasă Jerry. Am rostit în minte cuvântul ÎNVIERE şi l-am lăsat să licărească. M-am aşezat la pian şi m-am jucat cântând câteva refrene vesele, doar ca să-mi dezmorţesc degetele bătrâne, în aşteptarea paşilor de pe scări; apoi am atacat nişte melodii de Cole Porter, *Miss Otis Regrets* şi *My Heart Belongs to Daddy*. Dac-ar fi să aleg, aş prefera să fiu Cole Porter decât Dumnezeu. Apoi am trecut la Gershwin şi la *I Got Rhythm* şi curând m-am lăsat complet în voia muzicii, pianul tresălta, eu săream pe băncuţă şi cântam cât mă ţineau rărunchii. Însă chiar şi aşa, complet absorbit de muzică, invadat de imagini ce-mi pluteau prin cap atât de rapid că simţeam că ameţesc, tot mi-am dat seama că a intrat cineva în cameră cu paşi uşori şi că acum stă pe patul din spatele meu. Simţeam că stă şi mă ascultă cu atenţie. M-am gândit: e Jerry. Am continuat să cânt şi, în timp ce cântam, am întors încet capul şi m-am uitat.

N-o mai văzusem niciodată până atunci color şi în prima fracţiune de secundă n-am recunoscut-o. Stătea pe pat, cu mâinile încrucişate în poală şi degetele împodobite cu inele. Era îmbrăcată cu rochia neagră pe care o purta în *Swingtime*. Îmi plăcuse la nebunie cum îi stătea şi cum, atunci când dansa, rochia se învârtea şi i se ridica, dezvelindu-i şoldurile. După rochie mi-am dat seama cine e. Atât de mult se schimbase. Singurul lucru neschimbat era vocea ei.

— Doamne, ce frumos cânţi, a zis ea, te rog, nu te opri.

Aşa că am continuat să cânt. Am reluat toată piesa de la capăt, de data asta cu propriile mele variaţiuni, după care m-am ridicat în picioare şi m-am înclinat. Am făcut semnul adio fermoar şi am văzut că a priceput. A râs, însă râsul ei nu semăna cu al vostru. Era încă frumoasă, deşi vedeam limpede că timpul sau tristeţea îi îngreunaseră uşor bărbia şi-i încreţiseră coada ochilor. Erau albaştri.

M-am dus la fereastră. Afară era beznă. A venit lângă mine şi a rămas în spatele meu. O simţeam cum mă priveşte. Îi simţeam rochia neagră ca un nor în spatele meu. M-am simţit înalt.

M-am uitat în jos pe fereastră şi am văzut o mare de moloz, ca în fotografiile de la Hiroshima, ce se întindea până la orizont. Am fost surprins că se demolase chiar atât de mult; nu aşa era planul. Din aleea de sub fereastra mea, până unde se unea cu cerul, se întindea o prerie stâncoasă. Aceasta era alcătuită din clădiri demolate, ce fuseseră desfăcute în ferestre, uşi, scări, scânduri, cărămizi, clanţe, care la rândul lor fuseseră făcute fărâmiţe, în bucăţi atât de mici că nici măcar nu mai aveau nume, iar toate acestea fuseseră împrăştiate şi măcinate mărunt şi călcate în picioare până când nu mai însemnau absolut nimic şi nu mai erau decât pietriş şi pustietate, iar în mijlocul acestora se ridica o clădire, a cazinoului. Era inundată de lumină şi îi vedeai cicatricele de pe toate feţele, acolo unde construcţiile din jur fuseseră demolate. Nemaifiind pe nicio stradă, era o clădire lipsită de adresă. Am numit-o Ultimul Lucru Rămas în Picioare. Pe fiecare latură a ghişeului de bilete erau cei doi îngeri pe care îi văzusem în noaptea când mama ne dusese pe mine şi pe Luweena în excursia de orientare. Sânii şi coapsele le erau şi acum acoperite cu benzile negre şi aveau şi acum un picior ridicat, de parcă ar fi dansat. Din clădire se auzea încet o muzică metalică, ce părea că vine dintr-o cutie muzicală şi se insinua printre bucăţile de moloz. Era incredibil de tristă, avea acea tristeţe plină de nostalgie care te seacă la inimă, a unui vechi circ aflat în pragul falimentului. Întregul teatru era iluminat şi pe marchiza cu lumini albe, în şirul cărora nu lipsea nici măcar un bec, se puteau citi cuvintele URMĂTOAREA AFACERE DE SUCCES şi, dedesubtul lor, TOATE BILETELE LA JUMĂTATE DE PREŢ.

Oamenii stăteau înşiraţi la ghişeu, pe trei-patru rânduri, iar coada şerpuia dincolo de câmpul de moloz. Şi

lumea continua să vină, câte o persoană sau două odată, ce apăreau din beznă, din toate direcţiile. Aveau pachete şi valize şi unii dintre ei ţineau de mână copii. Se apropiau fericiţi de zona luminată din jurul teatrului, însă nimeni nu alerga şi nu scotea niciun sunet sau doar sunete abia audibile, scâncete, scârţâituri şi altele de genul ăsta, ce erau acoperite de muzică, oricât de încet se auzea aceasta. Sute şi sute de oameni la coadă, care se foiau în tăcere, avansând către îngerii ce ridicau piciorul, de parcă ar fi dansat. Sub poză am pus cuvântul REFUGIAŢI. Şi m-am gândit: Doamne, ce mult i-ar fi plăcut lui Jerry să vadă asta.

Ginger stătea lângă mine, la fereastră. Mă întrebam dacă vede şi ea ce văd eu, când ea a zis:

— Acolo lucrez. În fiecare seară mă dezbrac în timpul unui număr intitulat „Dansul de la sfârşitul lumii". Spectatorii sunt înnebuniţi.

M-am gândit: *Tu* lucrezi ca stripperiţă?

— Doar în timpul nopţii.

Deci îmi citeşti şi gândurile.

— Gândurile tale şi mai mult decât gândurile – credinţele şi dorinţele tale.

Eu nu cred în nimic.

— Crezi că eşti şobolan.

Brusc, muzica s-a auzit mai tare, transformându-se într-un ritm lent de swing, cu multe alămuri.

— Uite, asta e pentru tine, a zis.

Mi-a întins o cutie de floricele. Cutia era roşu cu alb şi pe ea era poza unui clovn şi din pălăria lui erupea un gheizer de floricele.

Şi a început să danseze acolo, în mijlocul vechii odăi a lui Jerry. N-o văzusem niciodată dansând aşa, decât poate uneori în mintea mea. Era genul de dans fără paşi clari pe care îl dansau Frumoasele la Rialto după miezul nopţii, zvârcolit şi mângâiat, cu şoldurile unduindu-li-se în ritm, lent şi marcat. M-am căţărat în fotoliu cu floricelele mele şi am privit-o. A lăsat să-i cadă rochia, a ridicat-o cu degetul cel mare de la un picior şi a aruncat-o într-un colţ. Nu avea nimic pe sub ea.

A dansat aşa, goală. Şi-a mângâiat cuibul de blană de şobolan dintre picioare. Avea ochii întredeschişi şi buzele la fel. N-am înţeles niciodată expresia asta, deşi bănuiesc că ea indică un anume tip de jind omenesc. Mi-a părut rău că n-am niciun covor, ca să poată juca şi partea aia. Apoi s-

a aplecat deasupra mea, m-a ridicat în aer şi am dansat amândoi. Ea dansa şi eu pluteam. M-a ţinut între sânii ei. Mi-am îngropat capul în mireasma trupului ei; era un miros de piele udă. Ne-am legănat şi învârtit; parcă zburam. Şi pereţii camerei au dispărut, ca şi cum am fi fost pe o scenă, şi acum dansam într-un palat alb, uriaş. Am închis ochii şi mi-am închipuit că zburăm peste oraş şi toţi oamenii de pe stradă îşi ridică privirile şi arată spre cer. Nu văzuseră niciodată aşa ceva, un înger dezbrăcat plutind cu un şobolan în braţe. Am dansat timp îndelungat, am dansat tot mai repede, muzica se auzea tot mai tare, era nebunie şi frenezie. Apoi totul s-a oprit brusc. Liniştea s-a pogorât violent peste lume şi pereţii au reapărut, înconjurându-ne. Ea s-a lăsat pe spate, pe pat. Râdea, încă ţinându-mă strâns. Îi simţeam pieptul ridicându-i-se şi coborând. Şi i-am simţit degetele cu care mă strângea de spate relaxându-i-se şi, când am ridicat privirea, am văzut că avea ochii închişi. M-am extras din strânsoarea ei şi m-am furişat spre chipul ei, mirosindu-i gâtul şi apoi respiraţia caldă. Pe buza superioară îi luceau mici diamante de sudoare, pe care le-am băut, una câte una. Erau sărate. Ştiam din cărţi că ăsta e şi gustul lacrimilor.

S-a ridicat în fund, aruncându-mă cât colo pe pat.

— A expirat timpul, a zis.

A traversat camera şi s-a dus în colţul în care îşi aruncase rochia. S-a aplecat şi am văzut că îşi trage pe ea nişte pantaloni negri.

Ce s-a întâmplat cu rochia?

N-a răspuns. Pantalonilor negri le-au urmat o cămaşă albă, apoi un sacou negru sobru, de afaceri, asortat cu pantalonii. Mă părăsea. Dac-aş fi fost bărbat, m-aş fi putut târî la picioarele ei, aş fi putut s-o apuc de glezne şi să plâng. Nu voiam să mă părăsească niciodată.

Nu pleca.

Expresia de pe chip i s-a înăsprit.

— Nu te prosti, Firmin. Asta e sfârşitul şi o ştii prea bine.

Nu. O să te fac eu să rămâi. Fii atentă.

I-am arătat toate scamatoriile pe care le ştiam. Nu mă mai puteam da peste cap ca lumea din cauza piciorului beteag, a vârstei înaintate şi a căpăţânii ce-mi atârna greu şi, de fiecare dată când am încercat, am aterizat pe spate, ceea ce, s-a dovedit, era la fel de amuzant. După asta, m-am dus la o carte şi m-am făcut că citesc. A râs. Însă, orice-

aş fi făcut, ea avea să plece. Dincolo de fereastră, am văzut cum se crapă de zori.

— La cazinou lucrez doar noaptea. Ziua, lucrez pentru primărie.

Lucrezi pentru *ei?* Dar, Ginger, nu poţi face asta. Ei sunt duşmanul.

— Fiecare avem câte două slujbe, Firmin, una de zi şi una de noapte, fiindcă fiecare are două feţe, una întunecată şi una luminoasă. Aşa ai şi tu, aşa au şi ei, aşa am şi eu. Nimeni nu poate scăpa de asta.

Atunci am observat o servietă uriaşă pe masa de metal. A deschis-o cu un ţac şi a răsfoit rapid un maldăr de hârtii cu aer oficial, după care a scos dintre ele una şi mi-a întins-o.

— Fiecare îşi este propriul duşman, Firmin, ar fi trebuit să ştii asta până acum.

A pus foaia pe podea în faţa mea. M-am aşezat pe ea şi am citit: ÎNŞTIINŢARE DE EVACUARE.

Am coborât privirea pe pagină până la ultimul paragraf. „Prin prezenta vă aducem la cunoştinţă că reclamatul, Şobolanul Firmin, intrus, vagabond, fiinţă fără căpătâi, pedant, voyeur, rozător de cărţi, visător ridicol, mincinos, palavragiu şi pervers, este evacuat de pe această planetă.” Era semnat de generalul Logue însuşi.

De ce-mi dai asta? E o înştiinţare de evacuare.

— Sau o invitaţie. Tu hotărăşti.

A plecat, trântind uşa în urma ei. Am auzit yala închizându-se scurt, urmată de ţăcănitul descendent al tocurilor ei pe scări. A urmat apoi un zgomot blând şi învăluitor, al uşii de la intrare deschizându-se şi apoi zgomotul, tot mai puternic, al unui buldozer ce urca dealul pe Cornhill, cu şenilele de oţel ţăcănind ameninţător.

M-am cocoţat pe fotoliu şi m-am întins pe spate, cu toate cele patru picioare în aer. Am închis ochii. Am făcut mai mult decât să-i închid, i-am strâns tare de tot. Mi-am scos telescopul minuscul şi am căutat-o pe mama. Am început să spun povestea vieţii mele. Începea aşa: „Aceasta este cea mai tristă poveste pe care am auzit-o vreodată”. Am stat aşa toată dimineaţa, iar propoziţiile soseau precum caravanele în deşert, aducând cu ele imagini. M-am întrebat ce titlu am să-i dau. Însă povestea, nu ştiu de ce, se tot amesteca în mod ciudat cu apa. Mai întâi, au început să apară pahare de apă în tot soiul de locuri ciudate, apoi găleţi întregi de apă şi până la urmă au fost râuri şi torenţi,

bietele cămile au fost luate pe sus de şuvoaie şi picioarele subţiri şi ciolănoase li se zbăteau cumplit în timp ce cocoaşele le trăgeau la fund. Îmi era îngrozitor de sete. Poate că sarea de la transpiraţia ei mă făcea să mă simt aşa, însă ştiam precis că trebuie neapărat să găsesc apă. M-am dat jos din fotoliul în care mi-aş fi petrecut bucuros tot restul vieţii dacă ar fi fost făcut din apă şi am luat Liftul până jos. Eram mai slăbit decât crezusem şi de vreo câteva ori am fost la un pas să alunec şi să cad. M-am întrebat dacă am să pot urca vreodată înapoi.

Am coborât în prăvălie. Vitrina era spartă şi ploaia lăsase o mică băltoacă la marginea pervazului. Am băut-o pe toată, după care am lins toţi aburii de umezeală de pe geamul spart. M-am târât în colţul în care fusese casa de marcat şi am adormit. Pentru prima oară în ultimele săptămâni, nu am visat absolut nimic. După-masa târziu, am fost trezit de o zguduitură puternică, urmată de o rafală de praf şi tencuială căzută. Am deschis iar ochii, în peretele de deasupra mea se deschisese o fisură îngustă. Mi-am băgat capul prin ea şi m-am uitat la ce mai rămăsese din strada noastră. Aproape toate clădirile de vizavi dispăruseră şi, în locul lor, se ridicau acum munţi de moloz. O maşină galbenă uriaşă, murdară de noroi şi mugind asurzitor, înainta ca un dinozaur prin canion. Numele ei era Caterpillar. Sub privirea mea, şi-a căscat gura imensă şi a început să ronţăie un stâlp de beton care făcuse până de curând parte din zidul din spate al cârciumii Dawson's Beer and Ale, în timp ce din maxilarele puternice îi cădeau bucăţele şi fărâmiţe, cum cade orezul din gura unui bebeluş. *O fereastră către sfârşitul lumii*. Câteva clipe mai târziu, i-am întors spatele. Petrecusem o viaţă întreagă privind lumea prin crăpături şi mă săturasem până în gât.

Însă nici n-am apucat bine să-i întorc spatele acelei fisuri şi vederii pe care o oferea asupra prezentului muribund, că m-am trezit în fată cu o alta, de această dată o crăpătură în timp. Amintirile curgeau din ea ca un ocean.

Şi îmi era din nou sete. Am coborât în pivniţă, de data asta pe trepte, ca să văd dacă a mai rămas ceva apă în toaletă. În clipa în care am ajuns pe treapta de jos, întreaga clădire a început să se scuture din ţâţâni. Betonul părea să se unduiască sub picioarele mele. Neonul din tavan, care pâlpâise şi zumzăise deasupra mea în timp ce eu, demult şi parcă ieri, ronţăisem şi-mi croisem drum citind către un alt fel de lumină, se stinsese definitiv în urmă cu mai multe săptămâni. Acum se legăna ca o pendulă întunecată, se clătina şi se scutura, în ritmul marilor valuri ale distrugerii ce-şi făceau lucrarea pe Cornhill. Am trecut pe sub el şi, o secundă mai târziu, s-a prăbuşit cu zgomot în urma mea. Fărâme curbate de sticlă lăptoasă au zburat prin cameră, unele dintre ele căzându-mi în cap şi pe spate, asemeni unei ploi uscate. Picioare de şobolan peste sticlă spartă, mută şi fără sens. Uşa de la TOALETĂ era deschisă şi vasul zăcea, spart în două, pe podea. Nici pic de apă. În

beciul meu uscat. Avea dreptate Ginger, era chiar sfârşitul. M-am gândit la pianul meu din încăperea de la etaj, făcut zob sub greutatea grinzilor căzute. Acum nu mai aveam cum să-l salvez. Mi-am imaginat cum, atunci când l-a lovit prima grindă, a mai scos instinctiv un ultim suneţel, pe care nu avea să-l mai audă nimeni. M-am gândit să urc în vârful uneia dintre casele de păpuşi gigantice şi să mă arunc de acolo de sus, însă nu cred că eram suficient de greu pentru a muri în acest fel. Probabil că aş fi plutit doar, uşor, spre pământ, ca o frunză. Consemnez aceste gânduri fiindcă asta mi-a venit în cap atunci când am zărit cartea. Era prinsă sub boiler, i se vedea doar un colţ. Am recunoscut-o imediat şi m-am dus şi am tras-o afară. Am recunoscut urmele dinţişorilor mei de lapte pe copertă şi unele dintre paginile smulse încă mai purtau amprentele lăbuţelor murdare ale lui Flo, acolo unde se opintise ca să aibă forţa de a le rupe.

Si atunci am ştiut.

Mi-a luat mult timp şi a fost nevoie de toată puterea mea ca să car volumul în spatele boilerului şi să-l vâr în ce mai rămăsese din vechiul nostru adăpost din colţ, câteva mormane de confetti murdare, aproape fără niciun miros. Odată instalat acolo, sunetele lumii abia dacă mai ajungeau până la mine. Huruitul camioanelor s-a preschimbat în vânt. Bubuiturile pereţilor ce se prăbuşeau au devenit brizanţi ce băteau peste stâncile negre. Iar sirenele şi claxoanele maşinilor s-au transformat în strigăte triste de pescăruşi. Era timpul să plec. Jerry zicea mereu că, dacă nu vrei să-ţi retrăieşti viaţa de la capăt, exact aşa cum a fost, înseamnă că ţi-ai irosit-o degeaba. Nu ştiu ce să zic. Deşi mă consider norocos că am avut şansa să trăiesc viaţa pe care am trăit-o, parcă nu mi-ar plăcea să am parte de norocul ăsta de două ori la rând. Am rupt o foaie de la sfârşitul cărţii şi am împăturit-o de mai multe ori. S-a făcut cocoloş. Mi-am făcut un pic de loc în confetti şi, ţinând cocoloşul cu lăbuţele din faţă, am citit ce scria deasupra, iar cuvintele mi-au răsunat în urechi precum trompetele: „La naiba cu toate! La naiba! Şi ţipetele noastre se ciocnesc, ne luăm avânt şi-apoi pornim spre libertate”. M-am întors o ultimă oară spre adăpostul meu. Am netezit la loc cocoloşul, până când a redevenit o bucăţică de pagină, o pagină dintr-o carte, o carte din mintea unui om. Am despăturit-o complet şi am citit: „Dar silă mi-e de toţi şi silă mi-e de tot. Singur în singurătatea mea. Din cauza lor.

Mă sting. O, ce final amar! N-or să mă vadă niciodată. N-or să ştie. Şi nici n-o să le fie dor de mine. Sunt bătrân şi-i trist să fii bătrân, să fii bătrân e trist şi-obositor". M-am uitat ţintă la cuvinte şi ele nu au pornit să se legene şi nici n-au dispărut în ceaţă. Şobolanii nu au lacrimi. Lumea era uscată şi rece, iar cuvintele frumoase. Cuvinte de adio şi de la revedere, la revedere şi rămas-bun, de la cel mic şi de la Cel Mare. Am împăturit la loc pasajul şi l-am mâncat.

Nota autorului

Scollay Square a existat în realitate, iar demolarea ei este un eveniment care chiar a avut loc.

Firmin este însă o operă de ficţiune. Uneori am distorsionat – sau i-am permis lui Firmin să distorsioneze – evenimentele şi geografia de dragul poveştii. De exemplu, deşi Edward Logue, cel care a supravegheat „renovarea", a fost într-adevăr bombardier în timpul celui de-al Doilea Război Mondial în Europa, nu a avut, din câte ştiu, porecla de Bombardierul şi nici nu cred că a inserat fotografii cu ruinele din Stuttgart şi Dresda în CV-ul său. Şi, deşi templul original al mileriţilor a fost într-adevăr transformat în teatru, clădirea respectivă a ars până în temelii în 1846; teatrul Old Howard, aşa cum l-a cunoscut Firmin, a fost de fapt construit după aceea. Şi, deşi a existat într-adevăr un cinematograf Rialto, care a fost într-adevăr cunoscut drept Casa cu Scărpinici, nu am cunoştinţă să fi rulat aici filme pornografice după miezul nopţii. Îi sunt extrem de îndatorat lui David Kruh şi cărţii sale *Locul unde nu te plictiseai niciodată. Rău famata Scollay Square din Boston* pentru multe informaţii legate de istoria pieţei, deşi, firește, domnul Kruh nu este câtuşi de puţin responsabil pentru eventualele distorsiuni şi greşeli. În cele din urmă, mulţumirile mele se îndreaptă către răposatul George Gloss, proprietarul librăriei Brattle Book Shop din vechea Scollay Square, care mi-a vândut la preţ de nimic volume pe care le mai am şi azi, care probabil nu a avut niciodată un seif plin cu literatură interzisă şi care, pus în faţa veştii că prăvălia sa va fi demolată, a dăruit doritorilor toate cărţile pe care le puteau căra în cinci minute.

Notes

[←1]

Vladimir Nabokov, *Opere 1, Lolita*, traducere de Horia Florian Popescu, Editura Polirom, Iaşi, 2008, p. 13.

[←2]

Lev Tolstoi, *Anna Karenina*, traducere de Emil Iordache, Editura Polirom, Iaşi, 2007, p. 5.

[←3]

Reginald Jeeves, valet năstruşnic şi inventiv dintr-un ciclu de romane ale scriitorului britanic P. G. Wodehouse.

[←4]

Miguel de Cervantes, *Don Quijote*, traducere de Ion Frunzetti şi Edgar Papu, Editura pentru Literatură Universală, Bucureşti, 1956, pp. 75-76.

[←5]

În original, *balcony* şi, respectiv, *balloon*.

[←6]

Joc de cuvinte în original, *fur-man* (aproximativ „om acoperit de păr”, „omul pădurii”, dar şi „negustor de blănuri”).

[←7]

De asemenea joc de cuvinte, în original, *Firmin the vermin* (*vermin*, „dăunători, vermină”).

[←8]

John Tenniel (1820-l914), celebru ilustrator al primei ediţii din *Alice în Ţara Minunilor* de Lewis Carroll din 1865, rămasă până azi etalon al genului.

[←9]

Romanul de debut al lui Jean Genet.

[←10]

The Ginger Man de J. P. Donleavy.

[←11]

Memoriile editorului şi jurnalistului Frank Harris.

[←12]

Dulciurile lui Sweat, joc de cuvinte, (engl.)

[←13]

Doctorii şi covoare, (engl.)

[←14]

Titlul unei cunoscute piese de Oscar Wilde din 1895, cu dublu sens: „Ce înseamnă să fii onest” și „Ce înseamnă să fii Ernest”.

[←15]

Pentru totdeauna. (engl.)

[←16]

Isteț. (engl.)

[←17]

Rostogoleşte-te. (engl.)

[←18]

În original, *man from the moon*. (engl.)

[←19]

Lider sindical şi compozitor (1879-1915), executat în urma unui proces controversat şi devenit subiect al mai multor cântece folk.

[←20]

Anarhist rus, de descendenţă nobiliară (1842- 1921), reprezentant al mişcării anarho-sindicaliste

[←21]

Celebră grevă din anul 1913, izbucnită la fabrica de mătase Paterson din New Jersey.

[←22]

Aproximativ „tataie picior strâmb”. (engl.)

Table of Contents

Notes

Table of Contents

Notes 130